

Ref KB 00

Statistikbehovet inom livsmedelssektorn

– vissa förslag till förändringar på kort sikt

Ur KB:s samlingar

Digitaliserad år 2014

National Library
of Sweden

SOU 1990:99

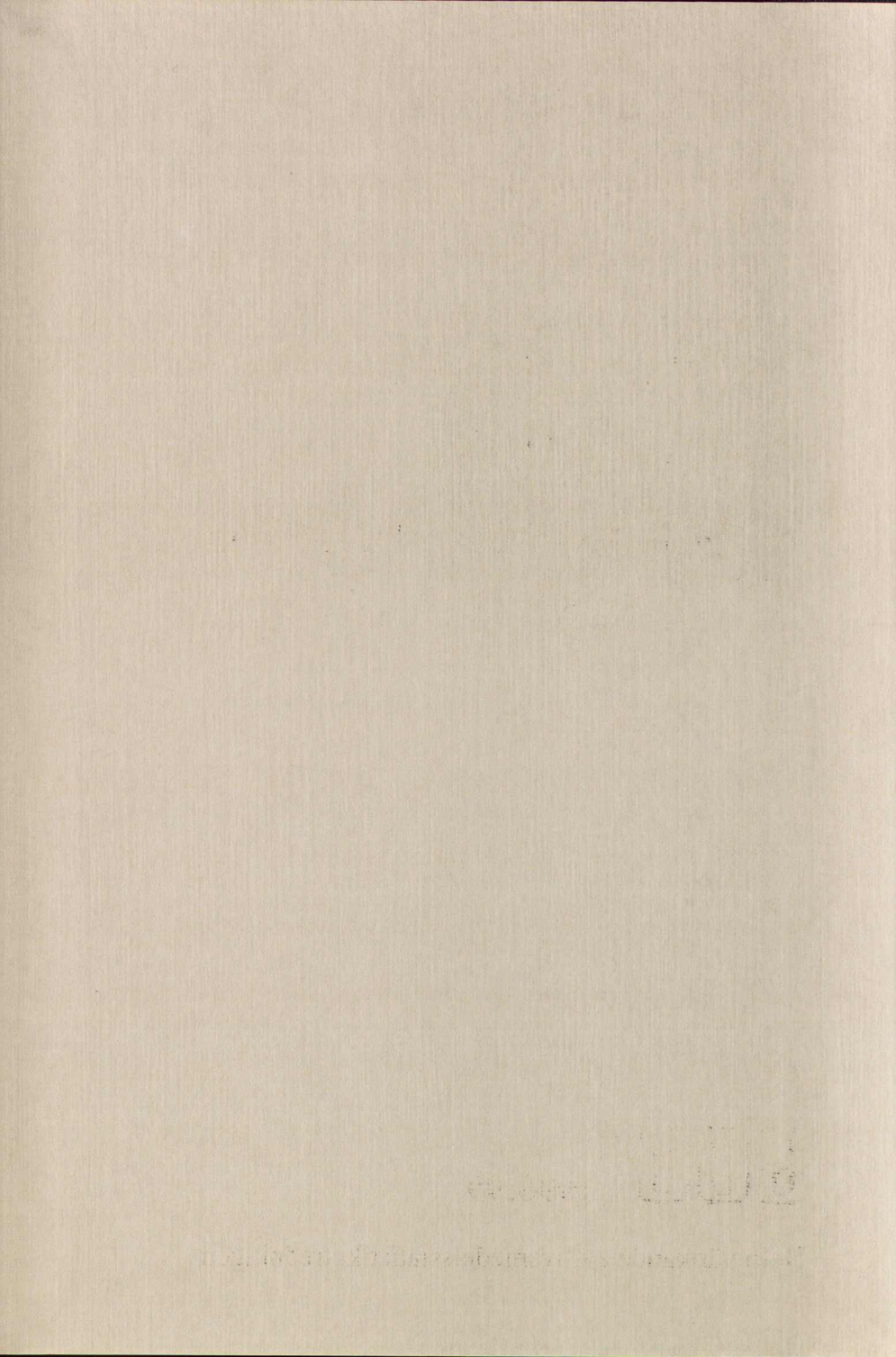
Delbetänkande av livsmedelsstatistikutredningen

Statistikbehovet inom livsmedelssektorn

– vissa förslag till förändringar på kort sikt

SOU 1990:99

Delbetänkande av livsmedelsstatistikutredningen

Statens offentliga utredningar
1990:99
Jordbruksdepartementet

Statistikbehovet inom livsmedelssektorn

– vissa förslag till förändringar på kort sikt

Delbetänkande av livsmedelsstatistikutredningen
Stockholm 1990

SOU och Ds kan köpas från Allmänna Förlaget, som också på uppdrag av regeringskansliets förvaltningskontor ombesörjer remissutsändningar av dessa publikationer.

Adress: Allmänna Förlaget
Kundtjänst
106 47 Stockholm
Tel 08/739 96 30
Telefax: 08/739 95 48

Publikationerna kan också köpas i Informationsbokhandeln, Malmtorgsgatan 5, Stockholm.

REGERINGSKANSLIETS
OFFSETCENTRAL
Stockholm 1990

ISBN 91-38-10692-2
ISSN 0375-250X

Till statsrådet och chefen för jordbruks- departementet

Genom beslut den 15 februari 1990 bemyndigade regeringen chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla en särskild utredare med uppgift att utreda statistikbehovet inom livsmedelssektorn.

Med stöd av detta bemyndigande förordnades den 15 februari 1990 direktören Kristina Granlund som särskild utredare.

Som sakkunniga förordnades fr. o. m. den 23 maj 1990 avdelningschefen Hans Andersson, avdelningschefen Frithiof Billström, avdelningschefen Erik Brasch samt agr. lic. Gunnar Larsson.

Som experter förordnades från samma tidpunkt universitetslektorn Hans Andersson, avdelningsdirektören Jan Ingemansson, avdelningsdirektören Bengt Rundqvist, byråchefen Eje Sandqvist, agronomen Bengt Sjöholm, byråchefen Margareta Sylvan-Johnson, utredaren Neil Wikström samt statistikchefen Bernt Wilson.

Från samma tidpunkt förordnades som sekreterare avdelningsdirektören Per Persson och som biträdande sekreterare departementssekreteraren Christina Göransson och avdelningsdirektören Rolf Selander.

Utredningen, som har antagit namnet livsmedelsstatistikutredningen, överlämnar härmed ett delbetänkande "Statistikbehovet inom livsmedelssektorn — vissa förslag till förändringar på kort sikt".

Särskilt yttrande har lämnats av den sakkunnige Gunnar Larsson.

Stockholm i november 1990

Kristina Granlund

/Per Persson
Christina Göransson
Rolf Selander

Vissa förkortningar

ÖCB	överstyrelsen för civil beredskap
SIND	statens industriverk
SCB	statistiska centralbyrån
SPK	statens pris- och konkurrensverk
AKU	SCBs arbetskraftsundersökning
CFAR	centrala företags- och arbetsställeregistret
DU	SCBs deklarationsundersökning
FoB	SCBs folk- och bostadsräkning
HFI	handelns forskningsinstitut
HINK	SCBs inkomstfördelningsundersökning
HUI	handelns utredningsinstitut
HULK	SCBs och livsmedelsverkets undersökning om hushållens livsmedelsutgifter och kostvanor
HUT	SCBs undersökning av hushållens utgifter
IoF	SCBs inkomst- och förmögenhetsundersökning
JAK	SCBs undersökning om jordbrukets arbetskraft
JEU	SCBs jordbruksekonomiska undersökning
LBR	SCBs lantbruksregister
LRF	Lantbrukarnas riksförbund
LUI	Lantbrukets utredningsinstitut
SHS	Svensk husdjursskötsel
SMR	Svenska mejeriers riksförening
SNI	svensk näringsgrensindelning
SOI	Sveriges oljeväxtintressenter
SSH	Svensk spannmålshandel
TSU	SCBs undersökning av jordbrukarnas tillgångar och skulder
Årsys	SCBs årliga regionala sysselsättningsstatistik
PM-index	produktionsmedelsprisindex
A-index	avräkningsprisindex
PPI	producentprisindex
KPI	konsumентprisindex
NR	nationalräkenskaperna
SOU	statens offentliga utredningar
LMU	Livsmedelsutredningen SOU 1987:44.

Innehåll Sid

Sammanfattning	9
1 Utredningens direktiv och genomförande	15
2 Nuvarande statistikförsörjning inom livsmedelssektorn	17
2.1 Allmänt	17
2.2 Primärproduktion – egentligt jordbruk	17
2.2.1 SCBs lantbruksregister (LBR)	
2.2.2 SCBs objektiva skördeuppskattningar	
2.2.3 SCBs deklarationsundersökning (DU)	
2.2.4 SCBs jordbruksekonomiska undersökning (JEU)	
2.2.5 Övriga undersökningar inom SCBs statistikprogram för Jord- och skogsbruk	
2.2.6 Statistikproduktion vid SCB som faller inom andra statistikprogram än Jord- och skogsbruk och som berör jordbruket	
2.2.7 Statistik som berör jordbruket och som tas fram av jordbruksnämnden, lantbruksstyrelsen och vissa andra statliga organ	
2.2.8 Branschens statistik och regleringsföreningarnas statistik	
2.3 Livsmedelsindustrin	32
2.3.1 Industristatistiken	
2.3.2 Finansstatistiken	
2.3.3 Statistik över prisutvecklingen i industriledet	
2.3.4 Statistik som tas fram av olika branschorganisationer	

2.4	Livsmedelshandeln	36
2.4.1	SCBs inrikeshandelsstatistik	
2.4.2	SCBs finansstatistik	
2.4.3	Sysselsättningsstatistik	
2.4.4	Prisutvecklingen i livsmedelshandeln	
2.4.5	HUI och HFI	
2.4.6	Övrigt	
2.5	Livsmedelskonsumtionen m.m.	40
2.5.1	Jordbruksnämndens konsumtionsstatistik och statistik över näringsintag	
2.5.2	Hushållens utgifter och kostvanor	
2.5.3	Matkvalitet m.m.	
3	Förändringar av livsmedelspolitiken m.m.	47
3.1	En ny livsmedelspolitik	47
3.1.1	Den generella inriktningen	
3.1.2	Riktade åtgärder för att uppnå beredskapsmålet, det regionalpolitiska målet och miljömålet	
3.1.3	Avregleringen för enskilda produktionsgrenar	
3.1.4	Övergångsåtgärder	
3.1.5	Regleringsekonomi	
3.1.6	Konsumentaspekter	
3.1.7	Uppföljning	
3.2	Internationella förändringar	58
3.3	Reformer inom angränsande politikområden	60

4	Allmänna övertyganden om behovet av statistik inom livsmedelssektorn på kort sikt	63
4.1	Allmänt	63
4.2	Statistikbehov för jordbruket	65
4.2.1	Konsekvenserna på statistikbehovet av att jordbruksprisöverläggningarna upphört	
4.2.2	Bedömningar av behovet av statistik för att kunna genomföra avregleringen och omställningsåtgärderna	
4.2.3	Bedömningar av behov av statistik för att följa upp konsekvenserna av reformen	
4.2.4	Bedömningar av behovet av statistik för övriga ändamål	
4.3	Behov av konsumentstatistik och statistik över industri- och handelsleden	80
4.3.1	Genomförande och uppföljning av den livsmedelspolitiska reformen	
4.3.2	Tidigare utredningar och det fortsatta arbetet inför slutbetänkandet	
4.3.3	Utredningsarbetet generellt	
5	Förslag	87
5.1	Inledning	87
5.2	Jordbruksstatistik	88
5.2.1	Lantbruksregistret (LBR)	
5.2.2	Objektiva skördeuppskattningarna	
5.2.3	Den jordbruksekonomiska undersökningen (JEU)	
5.2.4	Deklarationsundersökningen (DU)	
5.2.5	SCBs galt- och betäckningsstatistik	
5.2.6	Lantbruksräkningar	

- 5.2.7 Övriga undersökningar som omfattas av SCBs Jord- och skogsbruksprogram
- 5.2.8 Undersökningar vid SCB som ligger utanför Jord- och skogsbruksprogrammet och som i något avseende berör jordbruket
- 5.2.9 Undersökningar m.m. vid andra myndigheter än SCB

5.3	Konsumentstatistik och statistik över industri och handel	95
-----	---	----

	Särskilt yttrande	97
--	-------------------	----

Bilaga	Kommittédirektiven	99
--------	--------------------	----

Sammanfattning

I februari 1990 fick jag i uppdrag att som ensamutredare se över statistikbehovet inom livsmedelssektorn. I enlighet med direktiven lämnas i detta delbetänkande förslag till nödvändiga förändringar på kort sikt för att kunna genomföra och följa upp den i juni 1990 av riksdagen beslutade livsmedelspolitiska reformen.

Det hittillsvarande arbetet kan delas in i följande faser:

- kartläggning av nuvarande statistikproduktion och statistikanvändning
- genomgång av innehållet i riksdagsbeslutet om en ny livsmedelspolitik
- val av kriterier för att bedöma det framtida statistikbehovet
- förslag till förändringar av nuvarande statistikproduktion på kort sikt.

Genomgående har jag behandlat jordbruket skilt från livsmedelsindustri, -handel och konsumtion.

Jag har inte funnit det motiverat att ta fram någon helt ny statistik för jordbruket. De framtida behoven täcks av den statistik som för närvarande tas fram. En del modifieringar och inskränkningar i denna statistik har jag dock bedömt som möjliga och lämpliga att göra mot bakgrund av de kriterier som ställts upp. I detta delbetänkande behandlas endast behoven av förändringar av statistikproduktionen under de närmaste 2-3 åren.

I den livsmedelspolitiska reformen har konsumentaspekterna fått ökad tyngd. Vidare understryks de senare ledens betydelse för att uppnå främst konsumentmålet inom ramen för en ny livsmedelspolitik. När det gäller dessa senare led i livsmedelskedjan berörs inte de direkt av de övergångsvisa åtgärder som beslutats om, varför något förändrat statistikbehov inte föreligger i detta avseende. Däremot spelar industri- och handelsleden en viktig roll för att se till att de positiva effekterna av en avreglering av jordbruket kommer konsumenterna till del. Att följa reformens effekter på konsumtionen bedömer jag också som intressant. Mot bakgrund av de kontakter jag haft

med berörda myndigheter i detta avseende bedöms inga förändringar nödvändiga att genomföra på kort sikt för att kunna följa och analysera reformens effekter vad gäller framför allt prisutvecklingen och konkurrensförhållandena. Under utredningsarbetets gång har emellertid vissa brister i statistiken påtalats. Jag avser därför att under det fortsatta arbetet ytterligare utreda statistikbehoven avseende industri, handel och konsumtion.

Den kartläggning av nuvarande statistikproduktion och statistik-användning som jag gjort visar att undersökningarna inom SCBs statistikprogram Jord- och skogsbruk svarar för merparten av den statistik som tas fram för jordbruket. Inom detta program som innevarande budgetår beräknas kosta ca 48 milj. kr. belöper ca 90 % på de objektiva skördeuppskattningarna, lantbruksregistret, deklarationsundersökningen samt den jordbruksekonomiska undersökningen. En stor del av utredningens hittillsvarande arbete har ägnats åt behovsanalyser m.m. i anknytning till dessa undersökningar.

Även statens jordbruksnämnd svarar för en inte oväsentlig statistikproduktion vilken främst omfattar prisstatistik (inkl. indexberäkningar). Jordbruksnämnden räknar med ca fyra årsarbetsverken för arbete som direkt sammanhänger med att ta fram statistik.

Hittillsvarande användning av jordbruksstatistiken (inkl. vissa registeruppgifter) kan i huvudsak föras till en eller flera av följande rubriker:

- jordbruksprisreglering och -överläggningar
- beredskap
- miljö och landskapsvård
- myndighetsutövning inkl. administration av olika stöd
- regleringsföreningarnas exportplanering m.m.
- forskning, rådgivning och utbildning
- internationell rapportering och internationella jämförelser
- verksamhetsplanering inom olika branschföretag och branschorganisationer
- allmän information.

Efter att ha gått igenom användningsområdena har jag funnit att behovet för jordbruksprisöverläggningarna samt för administration m.m. av jordbruksprisregleringen i hög grad varit styrande för utformningen av den befintliga statistiken. Inte minst har detta gällt de större

undersökningarna inom SCBs Jord- och skogsbruksprogram.

Min kartläggning av statistikproduktion och statistik användning inom livsmedelsindustri och livsmedelshandel visar att den specialstatistik som finns på detta område främst tas fram av privata branschinstitutioner. SCB tar här fram statistik som delar i finansstatistiken, industristatistiken och inrikeshandelsstatistiken. Dessa statistikprodukter används bl.a. för att jämföra branscher sinsemellan eller för att belysa t.ex. livsmedelsindustrins betydelse i förhållande till den totala industriproduktionen.

När det gäller prisutvecklingen i livsmedelsindustri och livsmedelshandel tar SCB löpande fram ett antal indexserier. Detta underlag används bl.a. av SPK i samband med pris- och konkurrensbevakning.

Statistiken över livsmedelskonsumtionen är av något annan karaktär än för de övriga leden. Nästan uteslutande avser konsumtionsstatistiken individer och hushåll vilket skiljer sig från övriga led där statistiken i första hand belyst företagens produktion, företagsstruktur etc.

Den nya livsmedelspolitiken innebär bl.a. att jordbruket i princip skall vara underkastat samma villkor som övriga näringar. De interna regleringarna tas successivt bort. Det hittillsvarande systemet med överläggningar mellan staten, konsumentföreträdare och företrädare för jordbrukarna avskaffas. Konsumentaspekten ges en större vikt än tidigare.

I riksdagsbeslutet betonas vikten av att reformens effekter följs upp från olika aspekter. Även den pågående internationella samordningen av livsmedelspolitiken berörs.

Det är framför allt två huvudaspekter som jag sett som väsentliga att beakta i föreliggande utredningsarbete nämligen möjligheter att genomföra reformen samt möjligheter att följa upp effekterna av reformen. En viktig grundtes i det livsmedelspolitiska beslutet är också att jordbruket skall underkastas samma villkor som övriga näringar. Jag har tolkat det som att detta i princip även bör gälla statistikområdet.

Vägledande för valet av kriterier för att bedöma det framtida statliga statistikbehovet har varit de två nu nämnda huvudaspekterna. Speciellt viktigt är att fånga in vad reformen får för konsekvenser i olika led i livsmedelskedjan samt i konsumentledet. Till huvudkrite-

rierna har jag gjort vissa kompletterande bedömningar vilka i huvudsak går ut på att ge viss prioritet åt statistikbehoven inom områdena miljö, beredskap, regionalpolitik och internationella jämförelser.

Mina ställningstaganden vid val av kriterier innebär bl.a. att specifik statistik som branschen och forskningen behöver i princip inte bör belasta de statliga anslagen för att ta fram grundstatistik. Branschen resp. forskningen bör själva bekosta sin statistik.

Jämfört med dagsläget leder mitt ställningstagande till att anslagen för statistikproduktion för jordbruket totalt sett bör minska i omfattning samtidigt som man bör sträva efter att få en mer utförlig statistisk information för efterföljande led.

För de efterföljande leden har vissa översiktliga behovsinventeringar gjorts. Dessa behöver kompletteras och fördjupas innan jag är beredd att lämna några förslag. Jag återkommer till detta i slutbetänkandet.

För jordbrukets vidkommande konstaterar jag att det inte behövs någon ny statistik för att kunna genomföra avregleringen och omställningsåtgärderna i den livsmedelspolitiska reformen.

För att kunna följa reformens effekter för jordbruket har jag sett det som väsentligt att kunna belysa följande områden:

- ekonomiska kalkyler för hela sektorn och för grupper av gårdar
- jordbrukarnas inkomster från annat än jordbruk
- priser på produkter och produktionsmedel
- produktion
- företagsstruktur
- fastighetspriser och fastighetsvärden
- investeringar i byggnader och maskiner
- förbrukning av förnödenheter
- arbetskraft.

För närvarande finns en omfattande statistik som belyser resp. område. På det ekonomiska området finns sedan gammalt analysinstrument framtagna av lantbruksekonomiska samarbetsnämndens grupper. Jag bedömer att dessa med vissa anpassningar framdeles bör kunna användas för en utvärdering av reformens effekter på det ekonomiska området. För att följa reformens effekter bedömer jag dock att den nuvarande ekonomiska statistiken kan begränsas.

När det gäller priser på produkter och produktionsmedel bedömer

jag det som viktigt att jordbruksnämnden även fortsättningsvis följer utvecklingen.

Budgetanslaget för att undersöka skördarnas storlek omfattar närmare hälften av hela statistikprogrammet för Jord- och skogsbruk. För att följa reformens effekter är en så omfattande undersökning för att få fram skördeuppgifter inte nödvändig.

Även under de närmaste åren kommer det att vara intressant att följa strukturutvecklingen för jordbruket. Nuvarande omfattning av lantbruksregistret bör därför inte ändras under de närmaste två åren.

När det gäller fastighetsstatistik, investeringar i byggnader och anläggningar samt förbrukning av förmödenheter är nuvarande statistikproduktion relativt billig. Jag bedömer det som intressant att i huvudsak ha kvar statistiken för att i vissa avseenden belysa reformens effekter. En del neddragningar ser jag dock som motiverade att göra även på kort sikt.

Nuvarande arbetskraftsstatistik är omfattande och bör kunna minskas en del. Vissa arbetskraftsuppgifter är motiverade att ha kvar för att studera reformens effekter.

När det gäller behov av jordbruksstatistik för övriga ändamål är det främst områdena miljö, beredskap, regionalpolitik och internationella jämförelser som jag bedömer bör tillgodoses.

Sammantaget bedömer jag att den statistik som kvarstår, sedan kriterierna för uppföljning av reformens effekter tillgodosetts, mer än väl täcker vad jag räknat till övriga behovsområden. Några behov av kompletterande förslag ser jag därför inte som nödvändiga att göra. Ett undantag är miljövard (inkl. landskapsvard) där en bättre samordning i framtiden bör ske mellan uppgiftsinsamlingen myndigheter emellan.

Konsekvenserna av mina bedömningar har lett fram till en sammanvägd prövning av nuvarande statistikprodukter. I första hand har SCBs Jord- och skogsbruksprogram behandlats i vilket ingår merparten av den statligt finansierade statistiken på området.

För 1991 har SCBs planering kommit så långt att jag bedömt det som olämpligt att göra några förändringar för detta år. För år 1992 bör en neddragning av resurserna för skördeskadeuppskattningarna kunna göras. Detta gäller även de lantbruksekonomiska undersökningarna avseende undersökningsåret 1992. Anslaget till galt-och betäck-

ningsstatistiken bör slopas fr.o.m. den 1 juli 1991. Den nya jordbruksmyndigheten och branschen får bedöma behovet av denna undersökning inom ramen för de övergångsåtgärder som riksdagen beslutat.

Formerna för hur neddragningarna av skördeuppskattningarna och de jordbruksekonomiska undersökningarna skall gå till återkommer jag till i slutbetänkandet.

I övrigt anser jag att man bör slopa de utvidgningar av undersökningen om hushållens inkomster (HINK) som tidigare gjordes inför jordbruksprisöverläggningarna för att belysa uppfyllelsen av inkomstmålet.

I syfte att ge en samlad och lättillgänglig bild över både omställningen och effekterna på hela livsmedelssektorn av den livsmedelspolitiska reformen anser jag det nödvändigt att en samordning av den statistiska informationen görs. I det sammanhanget är det viktigt att konsumentaspekterna och leden efter primärledet i större utsträckning lyfts fram än i dag. I dag tar flera myndigheter inom livsmedelsområdet fram eller bearbetar statistik i någon form. Jag föreslår att lantbruksekonomiska samarbetsnämnden ges ett övergripande samordningsansvar för uppföljningen samt att nämndens instruktion och sammansättning ändras.

1 Utredningens direktiv och genomförande

Enligt direktiven till utredningen (dir. 1990:14, bifogas som bilaga till delbetänkandet) har utredningen till uppgift att utreda statistikbehovet inom livsmedelssektorn. Utredningen skall enligt direktiven göras mot bakgrund av det reformarbete som pågår på livsmedelspolitikens område såväl nationellt som internationellt samt med anledning av reformer inom angränsande politikområden som påverkar livsmedelssektorn.

Utredningsdirektiven är omfattande. Jag har inför överlämnandet av föreliggande delbetänkande därför, i enlighet med direktiven, koncentrerat mig på vilka förändringar som bedöms nödvändiga på kort sikt för att kunna genomföra den nya livsmedelspolitiken och för att snabbt kunna utvärdera effekterna av den nya politiken.

För att kunna ta ställning till nödvändiga förändringar på kort sikt har jag gjort en kartläggning av den statistik som i dag produceras med anknytning till livsmedelssektorn av SCB, fackmyndigheter, organisationer och näringen själv. En sammanfattning av denna kartläggning redovisas i detta delbetänkande. Jag har mot bakgrund av riksdagens beslut om en ny livsmedelspolitik (prop. 1989/90:146, JoU 25, rskr. 327) och med utgångspunkt från kartläggningsarbetet haft kontakter med berörda myndigheter och intressenter för att kunna ta ställning till nödvändiga förändringar i statistikproduktionen på kort sikt.

2 Nuvarande statistikförsörjning inom livsmedelssektorn

2.1 Allmänt

För närvarande finns en omfattande statistik som belyser olika förhållanden i jordbruksledet. En stor del av denna statistik har motiverats av de krav på underlag som ställts till följd av den förda jordbrukspolitiken, främst prisregleringen på jordbruksprodukter.

Statistikproduktionen avseende industri- och handelsleden är inte lika omfattande som för primärledet. Kraven på statistik när det gäller dessa senare led har i stort överensstämmt med de krav på statistik som samhället ställer för övriga industri- och servicenäringar.

I följande delavsnitt ges en beskrivning över nuvarande statistikproduktion för primärledet, industri- och handelsleden och den mer konsumentinriktade statistiken (konsumtion, kost och hälsa m.m.) samt den viktigaste nuvarande användningen av denna statistik.

Statistik som berör trädgårdssidan kommer inte att tas upp i detta delbetänkande.

2.2 Primärproduktion – egentligt jordbruk

Merparten av jordbruksstatistiken produceras av SCB inom ramarna för det speciella statistikprogram som benämns Jord- och skogsbruk. Totalt omspannar detta program inemot ett 20-tal statistikprodukter. Kostnadsmässigt varierar produkterna från några tiotal tusen kronor till närmare 20 miljoner. En del statistik grundar sig på intermittenta undersökningar. För budgetåret 1990/91 har för statistikprogrammet Jord- och skogsbruk anslagits ca 48 milj. kr.

De objektiva skördeuppskattningarna, lantbruksregistret (LBR), deklarationsundersökningen för jordbrukare (DU) och den jordbruks-ekonomiska undersökningen (JEU) svarar tillsammans för ca 90 % av de totala årskostnaderna för Jord- och skogsbruksprogrammet. Uppläggning och användning av dessa undersökningar behandlas var för sig i avsnitten 2.2.1–2.2.4. Övriga undersökningar som omfattas av

SCBs Jord- och skogsbruksprogram behandlas i avsnitt 2.2.5.

Utöver de statistikprodukter som omfattas av Jord- och skogsbruksprogrammet producerar SCB också annan statistik som till vissa delar berör jordbruket. En redovisning av denna statistik återfinns i avsnitt 2.2.6.

Statens jordbruksnämnd och lantbruksstyrelsen gör en del statistiska sammanställningar som berör jordbruks- och konsumentleden. Detta behandlas i avsnitt 2.2.7.

Viktiga statistikproducenter är också branschföretagen inom livsmedelssektorn. Som framgår av avsnitt 2.2.8 omfattar branschföretagens statistik i första hand produktionsuppgifter.

2.2.1 SCBs lantbruksregister (LBR)

LBR är en totalundersökning och omfattar samtliga jordbruksföretag med mer än 2 hektar åkermark. Även vissa större animalieproducenter och trädgårdsföretag med mindre än 2 hektar åker ingår.

LBR genomförs årligen och avser huvudsakligen uppgifter en viss dag i juni. Bl.a. insamlas uppgifter om gröddfördelning och antal djur av olika slag. Undersökningsblanketten har hittills inte ändrats mycket mellan åren. En del tillfälliga uppgifter tas in. Under de senaste åren har dessa bl.a. omfattat getter, maskiner och anläggningar samt sysselsätta på företaget.

Uppgiftsblanketten fastställs av SCB i samråd med jordbruksnämnden och lantbruksstyrelsen. I senaste LBR ingick ca 100 000 jordbrukare. Bortfallet i undersökningen är mycket litet (ca 0,1 %).

Kostnaden för undersökningen uppgår till ca 13 milj. kr.

Under de senaste åren har LBR använts som utbetalningsgrund för de direktstöd till animalie- och vegetabilieproducenter som betalades ut i december 1989 och juni 1990 och som planeras att betalas ut i december 1990.

1990 års LBR planeras också utgöra huvudunderlag i det s.k. stödregistret som jordbruksnämnden och lantbruksstyrelsen avser att upprätta under vintern 1990/91.

LBR användes fram till våren 1990 som ett av flera underlag för att beräkna jordbrukarnas inkomster i den s.k. normkalkylen. (Normkal-

kylen syftar till att belysa jordbrukets intäkter och kostnader under antagande om genomsnittliga väderleksförhållanden). I samband med att jordbruksprisöverläggningarna upphört har detta användningsområde fallit bort.

Utöver användningen som utbetalningsgrund för direktstöd kan den nuvarande användningen av LBR sammanfattas i följande punkter:

- som ram för ett flertal tillfälliga och permanenta urvalsundersökningar (bl.a. de objektiva skördeuppskattningarna, DU och JEU)
- för att följa strukturutvecklingen m.m. i ett allmänt jordbrukspolitiskt perspektiv
- för lantbruksnämndernas rådgivande och myndighetsutövande funktioner
- som allmän informationskälla
- för jordbrukets blockorganisation
- för skördeskadeskyddet
- för nationalräkenskaperna (NR)
- för viss beredskapsplanläggning
- för vissa tillfälliga studier och utredningar inom forskningens, utbildningens och myndigheternas områden.

2.2.2 SCBs objektiva skördeuppskattningar

De objektiva skördeuppskattningarna är en urvalsundersökning med huvudsyfte att bestämma skördens storlek för slättervall, spannmål och potatis. Urvalets storlek är ca 4 600 företag med mer än 5 hektar åker.

Undersökningen genomförs på så sätt att olika provytor väljs ut och skördas under växtodlingssäsongen. Speciellt för undersökningen anställd personal ombesörjer detta arbete. Arbetet leds av s.k. provyteledare som är tjänstemän på lantbruksnämnderna.

Undersökningen genomförs varje år. Urvalet av företag dras från LBR. För budgetåret 1990/91 beräknas SCBs kostnader för undersökningen till ca 19 milj. kr.

Till de objektiva skördeuppskattningarna har ett flertal tillfälliga undersökningar knutits. Exempel på sådana undersökningar är användningen av bekämpningsmedel, användningen av handels- och stallgöd-

sel, såtidpunkter samt utsädessorter.

Även preliminära uppgifter om höstsådda arealer och grödfördelningar tas fram genom de objektiva skördeuppskattningarna.

Uppgifter från undersökningen användes fram till våren 1990 för att beräkna jordbrukets vegetabilieinkomster i normkalkylen. Denna användning är inte längre aktuell i och med att prisöverläggningarna upphört.

Den nuvarande användningen kan sammanfattas i följande punkter:

- för beräkning av normskördar, som används för skördeskadeskyddet, för beräkning av ersättningar vid produktionsbegränsning, modellgårdskalkyler m.m.
- för lantbruksnämnderna i deras rådgivning
- för att beräkna vissa poster i NR-kalkylen samt för att beräkna vissa vägningstal i avräkningsprisindex (A-index)
- för viss beredskapsplanläggning
- för exportplanering och prisreglering
- för viss forskning och utbildning
- för internationell rapportering
- för verksamhetsplanering inom vissa branschorgan.

2.2.3 SCBs deklara-tionsundersökning (DU)

Deklarationsundersökningen för jordbrukare baseras på ett slumpmässigt urval av jordbruksföretag från LBR. Primäruppgifterna hämtas från jordbrukarnas självdeklara-tioner. Underlaget innehåller uppgifter om bl.a. olika inkomst- och utgiftsposter för ingående jordbruksföretag samt även inkomster från annat än jordbruk (tjänsteinkomster m.m.). För att få fram vissa delkostnader har SCB inlett ett samarbete med LRF Konsult vilket innebär att vissa aggregerade data i LRF Konsults kundregister utnyttjas i DU.

Skattereformen år 1991 innebär att uppgiftsunderlaget från deklara-tionsblanketterna blir knapphändigare än tidigare. För att bemöta detta har inom utredningens ram kontakter tagits med LRF Konsult. Dessa kontakter har syftat till att utreda möjligheterna till en vidareutveckling av det sedan tidigare inledda samarbetet. I kapitel 4 kommer detta att behandlas ytterligare.

För närvarande arbetar SCB med den DU som avser 1989 års inkomster och utgifter. Totalt ingår ca 6 430 företag i urvalet. Kostnaden beräknas för budgetåret 1990/91 till ca 4,5 milj. kr. Urvalet i undersökningen förnyas varje år med 1/3. Sedan år 1984 sker redovisningen också efter företagens driftsinriktning och standardiserat arbetsbehov enligt det s.k. typklassificeringssystemet.

Nuvarande användning sammanfattas i följande punkter:

- för att beräkna vissa poster i NR-kalkylen och vissa vägningstal i det s.k. produktionsmedelsprisindex (PM-index)
- fristående underlag för att belysa den ekonomiska utvecklingen regionalt och på olika storleksgrupper etc.
- för att beräkna flertalet inkomst- och utgiftsposter i de s.k. modellgårdskalkylerna
- som underlag för en del tillfälliga studier, bl.a. lantbruksekonomiska samarbetsnämndens studie år 1988–1989 av deltidslantbrukets struktur och betydelse
- som allmänt informationsmaterial för att följa den ekonomiska utvecklingen för jordbruket som helhet och för jordbrukarfamiljerna
- för viss forskning och utbildning.

DU-uppgifter användes fram till våren 1990 som ett av flera underlag för att beräkna normkalkylens inkomstsida.

2.2.4 SCBs jordbruksekonomiska undersökning (JEU)

Den jordbruksekonomiska undersökningen redovisar inkomst- och lönsamhetsförhållandena för ett mindre urval av företag. Bakgrundsmaterialet utgörs i huvudsak av bokföringsmaterial. För att få in uppgifterna köper SCB tjänster från LRF Konsult. Deltagande jordbrukare ersätts för sina merkostnader. Förutom ekonomiska uppgifter insamlas också uppgifter om arbetsförbrukning.

Den kontoplan som används i JEU är detaljerad. Förändringar i enskilda poster kan avläsas på en mer detaljerad nivå än i DU.

JEU genomförs varje år. Ingående gårdar väljs ut slumpmässigt från LBR. Undersökningen omfattar numera endast vissa företagsgrupper avgränsade efter driftsinriktning och storlek. JEUs urvals-

plan omfattar för närvarande ca 900 gårdar brutto (inkl. bortfall och avgångar). Bortfallet är relativt stort (ca 30 %).

Kostnaden för undersökningen uppgår till ca 4,5 milj. kr.

Den nuvarande användningen sammanfattas i följande punkter:

- för att beräkna balansposter och vissa kostnadsposter i de s.k. modellgårdskalkylerna
- för att beräkna vissa poster i NR-kalkylen och vissa vägningstal i PM-index
- för viss forskning och utbildning.

JEU-kalkylerna har tidigare bearbetats av lantbruksekonomiska samarbetsnämndens inkomstgrupp och redovisats vid jordbrukspris-överläggningarna.

2.2.5 Övriga undersökningar inom SCBs statistikprogram för Jord- och skogsbruk

Årsväxtrapporteringen

Denna statistik visar de s.k. ortsombudens uppskattningar av den kommande skördens storlek. Jordbruksnämnden och regleringsföreningen Svensk spannmålshandel (SSH) använder uppskattningarna för att göra beräkningar över spannmålsskördens storlek tidigt på hösten. Utfallet av beräkningarna ligger bl.a. till grund för att bedöma hur stort överskottet blir och därmed hur stora kvantiteter som kan behöva exporteras.

Kostnaden för undersökningen uppgår till ca 80 000 kr. per år.

Försäljning av handelsgödsel och kalk

Undersökningen baserar sig på uppgifter från tillverkare och importörer. Förutom SCB arbetar även jordbruksnämnden med denna undersökning.

Statistiken har intresse inom följande områden:

- inom miljöområdet för att mäta kemikalieanvändningen i jordbruket samt för att beräkna avgifter på handelsgödsel

- inom beredskapsplaneringen för att studera produktionseffekter av en sänkning av nuvarande kväveförbrukning till en krisnivå
- som beräkningsunderlag i NR-kalkylen (posten handelsgödsel-kostnader) och som vägningstal i PM-index
- för att följa marknadsutvecklingen för olika gödselmedel.

Kostnaden för undersökningen uppgår till ca 60 000 kr. per år.

Byggnadsverksamhet inom lantbruket

Statistiken är knuten till LBR och visar antalet ny-, till- och ombyggda djurstallar, lagerbyggnader och maskinhus samt anläggningar i dessa byggnader. Användningen av uppgifterna torde för närvarande vara liten. I lantbruksstyrelsens och jordbruksnämndens utredning om djurskyddsåtgärder, vilken genomfördes under åren 1989–1990, användes vissa uppgifter som underlag för uppskattningar av antal djurplatser som kan komma att beröras av olika åtgärder.

En undersökning som har viss anknytning till LBRs nybyggnadsstatistik är lantbruksstyrelsens och Svenska mejeriernas riksförenings (SMR) undersökning om kapacitetsutnyttjande och planer inom mjölkproduktionen. Syftet är att ge allmän information för främst branschens behov. Undersökningen är LBR-baserad.

Kostnaden för SCBs nybyggnadsstatistik uppgår till ca 120 000 kr. per år.

Galt- och betäckningsstatistiken

SCB har ett s.k. galthållarregister. Varje månad tillfrågas företagen i detta register om antalet galtar och suggbetäckningar. Uppgifterna används av jordbruksnämnden och branschföretagen för prognoser över fläskproduktionen.

Undersökningen bekostas till ungefär lika delar av SCB och regleringsföreningen Svensk kötthandel. Totalkostnaden uppgår till ca 1,2 milj. kr.

Jordbrukets arbetskraft (JAK)

JAK är en arbetskraftsundersökning som baserar sig på ett LBR-urval av 1 000 företag. Resultaten från undersökningen har använts i det tidigare nämnda deltidprojektet (avsnitt 2.2.3) och i SCBs studie över jordbrukets infrastruktur år 1989. Övrig användning är troligen liten. Undersökningen omfattar även sysselsättning utanför företaget. Uppgiftsunderlaget medger att volymsiffror går att räkna fram över jordbrukets totala arbetsvolym.

Undersökningen utförs fr.o.m. år 1987 intermittent vart tredje år. För närvarande pågår en undersökning avseende år 1990. Kostnaden vid varje undersökningstillfälle uppgår till ca 1,3 milj. kr. (räknat i 1990 års priser).

Lantbruksräkningarna

Lantbruksräkningarna kan ses som utvidgningar av den årliga LBR. Utvidgningarna innebär i huvudsak att uppgifter samlas in via fastighetstaxeringen för fastigheter taxerade som jordbruksfastighet och med högst 2 hektar åker. För merparten av dessa fastigheter är skogsbrukdelen den dominerande inkomstkällan.

I samband med lantbruksräkningen görs också en utvidgad uppgiftsinsamling för företag i den ordinarie LBR-populationen.

Uppgifterna från lantbruksräkningarna är i första hand intressanta för institutioner och myndigheter som sysslar med skogsfrågor.

Lantbruksräkningarna genomförs intermittent vart 5-7:e år. Nästa undersökning planeras att avse år 1992. Varje undersökningsomgång kostar ca 4,5 milj. kr. (räknat i 1990 års prisnivå).

Jordbrukarnas tillgångar och skulder

Statistiken syftar till att ge en detaljerad beskrivning av tillgångar och skulder samt kapitalförsörjningen inom jordbruket. Undersökningen utgår från uppgiftsunderlaget i ordinarie DU.

Statistiken har främst använts i samband med olika jordbrukspo-

litiska åtgärder rörande kapitalförsörjningen till jordbruket. Den ger också allmän information om förmögenhetsförhållandena inom jordbruket. Denna information har visst jordbrukspolitiskt intresse. Även banker och kreditinstitut använder statistiken.

Undersökningen utförs intermittent vart femte år. Nästa undersökning planeras till år 1993 (avseende förhållandena den 31 december 1992). Kostnaden beräknas till ca 1,3 milj. kr. (räknat i 1990 års prisnivå).

Drivmedelsundersökningen

Statistiken visar förbrukningen av bensin, fotogen, diesel och eldningsolja med regional uppdelning. Undersökningen genomförs ungefär vart tredje år. Statistiken användes mycket vid framtagandet av ett nytt ransoneringssystem för jordbruket för ett antal år sedan. Fortfarande finns visst beredskapsintresse (i samband med kvotering av drivmedel till olika samhällssektorer). Statistiken används också till vissa internationella sammanställningar.

Kostnaden för undersökningen kan beräknas till ca 500 000 kr. (räknat i 1990 års prisnivå) vid varje undersökningstillfälle.

2.2.6 Statistikproduktion vid SCB som faller inom andra statistikprogram än Jord- och skogsbruk och som berör jordbruket

SCB genomför också ett antal undersökningar som berör flera sektorer där jordbruket ingår som en del. Under följande rubriker beskrivs dessa produkter översiktligt.

Gödsel- och bekämpningsmedelsundersökningarna

Inom statistikprogrammet miljövård genomförs bekämpningsmedels- och gödselmedelsundersökningar. Uppgiftsinsamlingen är knuten till

de objektiva skördeuppskattningarna. Statistiken används bl.a. av naturvårdsverket.

FoB, Årsys, och AKU

Undersökningarna folk och bostadsräkningen (FoB), den årliga regionala sysselsättningsstatistiken (Årsys) och arbetskraftsundersökningen (AKU) visar hela befolkningens sysselsättning där jordbruket ingår som en av flera sektorer. Statistiken används i ett flertal sammanhang för att belysa fördelningen av antalet förvärvsarbetande mellan olika sektorer, regioner m.m.

Fastighetstaxeringen

SCB sammanställer uppgifter från den allmänna fastighetstaxeringen. Jordbruksnämnden och lantbruksekonomiska samarbetsnämnden har använt dessa uppgifter i olika kalkyler (bl.a. NR- och den s.k. totalkalkylen) för att rensa bort bostadens och skogens andel i vissa DUPoster.

Lagfartsstatistiken

Statistiken visar antal omsatta jordbruksfastigheter per år. Uppgifter om försäljningspriser insamlas också.

Statistiken används i JEU för att beräkna ett realt resultat. Sveriges lantbruksuniversitet, lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna använder statistiken för flera olika syften (studier, rådgivning, jordförvärvsprövning m.m.).

HINK och IoF

Inkomstfördelningsundersökningen (HINK) och inkomst- och förmögenhetsundersökningen (IoF) är ekonomiska undersökningar som be-

lyser inkomstförhållandena för löntagare och företagare. Framför allt HINK har spelat en framträdande roll i lantbruksekonomiska samarbetsnämndens (inkomstgruppens) kalkyler som också presenterats vid överläggningarna. För att tillgodose behovet av tillförlitliga uppgifter för inkomstgruppens kalkyler har HINK-urvalet förstärkts för kategorierna småföretagare och jordbrukare. Även antalet undersökningsvariabler har utökats. Kostnaderna för dessa förändringar inom ramen för det totala anslaget till HINK har beräknats till drygt 1 milj. kr.

2.2.7 Statistik som berör jordbruket och som tas fram av jordbruksnämnden, lantbruksstyrelsen och vissa andra statliga organ

I anknytning till den verksamhet som jordbruksnämnden och lantbruksstyrelsen bedriver framtas en del statistik. Dessa statistikprodukter redovisas nedan.

Jordbruksnämndens prisstatistik och lantbruksekonomiska samarbetsnämndens indexberäkningar

Jordbruksnämnden samlar fortlöpande in priser från branschföretag och föreningar. Detta underlag används för indexberäkningar och för att beräkna intäkter och kostnader i NR-kalkylen. Jordbruksnämndens prisstatistik spelar också en viktig roll i modellgårdskalkylerna. I övrigt har prisstatistiken en ganska bred användning bland företag och forskningsinstitutioner i samband med kalkylering m.m.

Jordbruksnämnden beräknar resursbehovet för prisstatistiken till ca fyra årsarbetsverken.

Köttbesiktnings- och klassificeringsstatistik

Statistiken som insamlas via statens livsmedelsverk och jordbruksnämnden används för att beräkna inkomster av animalier i NR-kalkylen. Vissa uppgifter används också till jordbruksnämndens kon-

sumtionsberäkningar. Som underlag för prognoser m.m. används statistiken en hel del av branschen.

Arbetet med att få fram grunduppgifter bekostas av branschen. För jordbruksnämndens del beräknas resursbehovet till ca 0,3 årsarbetsverken.

Jordbruksnämndens förmalningsstatistik

Statistiken visar kvantiteter handels- och löneförmalt vete och råg m.m. med 3 månaders eftersläpning. Statistiken framkommer som en biprodukt till jordbruksnämndens kvarnkontoll och resursbehovet för själva statistikproduktionen är närmast försumbart.

Uppgifterna används bl.a. för konsumtionsberäkningarna.

Jordbruksnämndens maskinenkät

Uppgifter över investeringar i maskiner och redskap insamlas årligen av jordbruksnämnden. Uppgifterna används för:

- beräkning av vägningstal i PM-index
- internationell rapportering
- bedömning av marknadsandelar (branschintresse)
- bestämning av avskrivningsplaner i NR-kalkylen.

Resursåtgången för jordbruksnämnden kan beräknas till ca 0,1 årsarbetsverken.

Lantbruksverkets verksamhetsstatistik

Statistiken visar hur många ärenden av olika slag som handlagts inom verket. Bl.a. återfinns uppgifter om antal beviljade och avslagna jordförvärvsärenden med regional uppdelning. Uppgifterna erhålls i samband med den ordinarie verksamheten.

Lantbruksstyrelsens fodermedelskontroll

I samband med den s.k. fodermedelskontrollen sammanställer lantbruksstyrelsen uppgifter över sålda kvantiteter foderblandningar och proteinfoder m.m. ej ingående i foderblandningar.

Jordbruksnämnden använder uppgifterna för att beräkna köpfodermedelskostnaderna i NR-kalkylen, för indexberäkningar samt till sammanställningar för internationell statistik. I övrigt används uppgifterna för att följa marknaden samt av företag inom fodermedelsbranschen.

Lantbruksstyrelsen och jordbruksnämnden räknar inte med någon särskild resursåtgång för statistiken. Uppgifterna tas fram i samband med den ordinarie verksamheten med fodermedelskontrollen.

Kemikalieinspektionens statistik över bekämpningsmedel

Statistiken visar försäljningen av olika preparat kalenderårsvis. Användningen är ungefär densamma som tidigare beskrivits för handelsgödselstatistiken.

Statens utsädeskontroll

Statistiken, som framkommer som en följd av verksamheten, visar kvantiteter statsplomberat utsäde av olika slag och används av branschen och jordbruksnämnden i samband med NR-kalkylen.

2.2.8 Branschens och regleringsföreningarnas statistik

Huvuddelen av den statistik branschen och regleringsföreningarna tar fram berör produktion av olika vegetabilie- och animalieprodukter. Statistiken framkommer oftast som en biprodukt till den ordinarie verksamheten.

I det följande redovisas den viktigaste branschstatistiken.

Tillverkning av mejeriprodukter, SMR

Statistiken visar inleverans av mjölk och totalproduktion av olika mejeriprodukter med viss regional uppdelning. Tidseftersläpningen är kort.

Statistiken används av jordbruksnämnden för marknadsbevakning samt till försörjningsbalanser (konsumtionsberäkningar, beredskapsplanläggning). Tidigare användes den också som underlag för att fördela kompensationsbelopp till jordbruket som prishöjningar på jordbruksprodukter

Seminverksamhet, Svensk Husdjursskötsel (SHS)

Statistiken visar antalet djur anslutna till seminverksamheten och används i första hand av branschen själv.

Djursjukdomar, SHS

Statistiken visar förekomsten av olika djursjukdomar på basis av bl.a. distriktveterinärernas verksamhet. Statistiken används för rådgivning på djurhälsovårdens område.

Leveransstatistik, Svensk spannmålshandel (SSH)

Statistiken visar hur stora kvantiteter spannmål jordbrukarna levererat månad för månad.

Statistiken används av jordbruksnämnden för att upprätta brödsäds- och foderbalanser. Dessa används för:

- internationell rapportering
- försörjningsbalanser för beredskapsändamål
- överskottsberäkningar
- beräkning av kostnader för överskottet
- beräkning av vissa poster i NR.

SSH använder också själva uppgifterna för att beräkna inlösenkvantiteterna hembudsdagen.

Avkastning m.m., SHS

SHS statistik visar olika förhållanden hos kontrollerade besättningar på låg detaljnivå (avkastning, raser m.m.). För mjölkkor ingår ungefär 50 % av antalet besättningar och 75 % av antalet djur i kontrollen. Statistiken används främst av branschen.

För andra djurslag än mjölkkor är anslutningen till kontrollen låg och statistiken har inte heller någon mer omfattande användning annat än för berörda branscher.

Produktion m.m. av oljeväxter, Sveriges oljeväxtintressenter (SOI)

SOIs statistik är utförlig på oljeväxtsidan. Den omfattar kompletta försörjningsbalanser och används bl.a. för beräkning av oljeväxtintäkter i NR-kalkylen samt för beräkning av exportkostnader. I övrigt används den av branschen.

Lantbrukets utredningsinstitut (LUI) äggstatistik

LUI gör sammanställningar över partihandelns försäljning av äggproduktionen.

LRF Konsults statistik

LRF Konsult gör varje år kalkylsammanställningar som baserar sig på uppgifter från företagets datakundregister. Statistiken syftar i första hand till att informera kunderna om den allmänna lönsamhetsutvecklingen i jordbruket för olika kundkategorier.

2.3 Livsmedelsindustrin

Statistik som belyser förhållandena inom livsmedelsindustrin tas fram av SCB och i viss utsträckning av företagen inom livsmedelsbranschen. För SCBs del görs inga specialundersökningar av livsmedelsindustrin utan statistiken på detta område framkommer som delar i finansstatistiken och industristatistiken. I speciella indexserier belyser SCB också prisutvecklingen i vissa led av livsmedelskedjan.

Till sin uppläggning är SCBs statistik för livsmedelsindustrin ganska olik den för jordbruket. Detta förklaras till en del av att det finns stora skillnader i produktionsförhållandena i primärledet jämfört med livsmedelsindustrin. Jordbruket kännetecknas av att produktionen endast omfattar ett fåtal råvaror och att företagen är många och relativt små med ofta olikartade produktionsförutsättningar. Inom livsmedelsindustrin, till vilken traditionellt räknas bl.a. mejeri-, slakteri-, chark-, kvarn- och bageriindustrin är företagen däremot i allmänhet stora, produktionsförutsättningarna relativt likartade och varusortimentet mer komplext.

En annan förklaring till skillnaderna är att statistiken för primärledet till stor del styrts av de krav främst jordbruksprisregleringen ställt. Med undantag för den förädlingsindustri som omfattats av jordbruksprisregleringen har statistiken för livsmedelsindustrin i huvudsak haft till syfte att jämföra branscherna sinsemellan eller att belysa livsmedelsindustrins betydelse i förhållande till den totala industriproduktionen.

I avsnitten 2.3.1 och 2.3.2 kommer den statistikproduktion som ingår i industristatistiken och finansstatistiken och som berör livsmedelsindustrin kortfattat att beskrivas. I avsnitt 2.3.3 redovisas SCBs statistik över prisutvecklingen i industriledet och i avsnitt 2.3.4 branschens statistik på området.

2.3.1 Industristatistiken

Livsmedelsindustrins alla delbranscher utom fristående styckningsföretag ingår i industristatistiken. De statistikuppgifter som erhålls om livsmedelsindustrin är följande:

- antal arbetsställen, även storleksgrupperade
- antal sysselsatta, även storleksgrupperade
- saluvärde
- förädlingsvärde
- produktionskostnader och dessas relativa andel av saluvärdet
- förbrukning av bränsle
- produktionsvolymindex, produktionsvolymens utveckling samt förändring i produktionsvolym per sysselsatt och per arbetstimme (produktivitetsutvecklingen)
- produktion av varor fördelade enligt tulltaxa.

Uppgifterna redovisas i princip på 6-siffrig SNI-nivå (svensk näringsgrensindelning). Även regional statistik baserad på industristatistikens uppgifter kan erhållas. Arbetsställen med minst fem anställda ingår. SCB klassificerar vidare arbetsställen till en viss näringsgren med utgångspunkt från de produkter som produceras vid arbetsstället. Om produktionen är fördelad på flera produkter förs arbetsstället till den bransch som har den största andelen av det totala saluvärdet för arbetsstället (det s.k. "mestkriteriet").

Syftet med industristatistiken generellt är att med sin breda uppläggning vara en grundläggande informationskälla för samtliga som är intresserade av data rörande svensk industri. Statistiken används bl.a. i olika utredningssammanhang av statens industriverk (SIND), i samband med beredskapsplaneringen av överstyrelsen för civil beredskap (ÖCB) och utgör en av de viktigaste delarna i nationalräkenskapssystemet. Uppgifterna används också vid upprättande av varu- och försörjningsbalanser och i samband med lokaliserings- och marknadsanalyser.

Statistiken används vidare som underlag vid branschutredningar, regional planering och vid bedömningar av industrins konjunkturutveckling.

Huvudanvändare av industristatistiken är, finans-, civil-, arbetsmarknads- och industridepartementen, SIND, konjunkturinstitutet, länsstyrelser, kommuner och internationella organ. Även banker, branschföreningar, forskare och enskilda företag använder industristatistiken.

Jordbruksnämnden använder uppgifter från industristatistiken för konsumtionsberäkningar, vilka beskrivs i avsnitt 2.5.1.

Industristatistiken används också i den statliga utredningsverksam-

heten. Bl.a. använde 1986 års livsmedelsutredning (SOU 1987:44, LMU) uppgifter från industristatistiken i sin analys av strukturutvecklingen, ägarförhållandena och koncentrationen i livsmedelsindustrins olika delbranscher.

2.3.2 Finansstatistiken

Finansstatistiken använder företaget – den juridiska personen – som undersökningsobjekt och baseras på resultat- och balansräkningar. Finansstatistiken innehåller uppgifter om resultat- och balansräkningar, anställda, investeringar, aktieköp/försäljningar, export m.m. För bl.a. livsmedelsindustrin finns uppgifter om vinst, lönsamhet, soliditet, likviditet, kapitaltillväxt och finansiering.

Det centrala företags- och arbetsställeregistret (CFAR) används som urvalsram och för branschklassificering. År 1987 undersöktes totalt 12 800 företag. Alla företag med minst 50 anställda enligt CFARs register samt stats- och kommunägda företag totalundersöks. För industrin är gränsen för totalundersökning 20 anställda. Övriga företag (0–20 anställda) urvalsundersöks. För livsmedelsindustrin redovisas resultaten både totalt och branschvis (5-siffrig SNI-nivå).

Syftet med finansstatistiken generellt är att belysa industrins finansiella förhållanden dels på kort och lång sikt, dels på företagsnivå och aggregerad nivå.

Finans- och industridepartementen, riksbanken, SIND, arbetsmarknadens parter och branschorganisationer använder finansstatistiken vid bedömningar av t.ex. lönsamhets- och soliditetsförhållanden för hela eller delar av näringslivet samt vid analys av effekterna av olika kredit- och finanspolitiska åtgärder. Statistiken utgör ett viktigt material för national- och finansräkenskaperna.

Företag, revisorer, kreditbedömare och konsulter använder statistiken vid räkenskapsanalyser av individuella företag i jämförelse med branschen i fråga samt som underlag vid företagsbudgetering.

Den löpande användningen av finansstatistiken inom departement eller myndigheter ansvariga för livsmedels- och jordbruksfrågor är liten. Inom den statliga utredningsverksamheten utgör dock finansstatistiken en källa för att belysa t.ex. lönsamhetsutvecklingen.

2.3.3 Statistik över prisutvecklingen i industriledet

Inom SCB beräknas producentprisindex för industrin (PPI), som mäter prisutvecklingen för varor producerade av svenska industriföretag. SCB presenterar uppgifterna i statistiska meddelanden, serie P. Uppgifter om prisutvecklingen i olika livsmedelsindustribranscher tas fram på hög detaljnivå. Producentprisindex för livsmedelsindustrin finns uppdelad på skyddad resp. konkurrensutsatt livsmedelsindustri.

Syftet med producentprisindex är att mäta den genomsnittliga prisutvecklingen i producent- och importleden för skilda varugrupper och branscher.

Användare är finansdepartementet, konjunkturinstitutet, SPK, jordbruksnämnden, lantbruksekonomiska samarbetsnämnden, SIND, branschorganisationer, arbetsmarknadens parter och enskilda företag. Uppgifterna används som underlag dels för bedömningar och prognoser i samband med den ekonomiska politiken, dels för ekonomisk planering inom den offentliga och privata sektorn samt för ekonomiskt utredningsarbete t.ex. vid analyser av samband mellan löner, priser och produktivitet eller av prisutvecklingen i olika led.

Användare av SCBs statistik över producentprisindex som mer specifikt är intresserade av livsmedelssektorn är lantbruksekonomiska samarbetsnämnden som genom sin indexgrupp månatligen utarbetar och publicerar indextal över prisutvecklingen i livsmedelskedjans olika led ("Prisindex på jordbrukets område"). Detta prisindexsystem syftar bl.a. till att möjliggöra jämförelser mellan jordbruksprodukternas prisutveckling i olika produktions- och handelsled. Indexserierna har använts som underlag vid prisöverläggningarna på jordbrukets område, bl.a. vid överläggningar om prisbetingade kostnadsökningar inom jordbruket som fastställts varje halvår. När det gäller livsmedelsindustrin redovisar lantbruksekonomiska samarbetsnämndens indexgrupp indexserien

PPI-J, dvs. producentprisindex för livsmedelsindustrin, där livsmedlen producerats av jordbruksprisreglerade råvaror. Uppgifterna till PPI-J hämtar indexgruppen från SCBs producentprisindex.

Vidare redovisar också jordbruksnämnden prisutvecklingen i olika led i livsmedelskedjan i nämndens månatliga rapport "Jordbruksekonomiska meddelanden".

SPK som är central myndighet för frågor om pris- och konkurrensbevakning ger varje månad ut rapporten "Prisutvecklingen", som tas fram mot bakgrund av SPKs uppgift att bevaka och analysera konsumentprisutvecklingen inom landet och jämföra denna med utvecklingen i andra länder. Rapporten redovisar i första hand prisutvecklingen i konsumentledet för olika varor och tjänster och orsakerna bakom förändringarna.

Inom ramen för sin marknadsbevakning följer SPK producentprisutvecklingen för de största företagen i olika branscher. Dessa uppgifter publiceras inte.

2.3.4 Statistik som tas fram av olika branschorganisationer

Utöver den statistik som produceras och sammanställs av SCB och fackmyndigheter producerar främst de lantbrukskooperativa branschföreningarna statistik över produktion, strukturförhållanden, export, import, marknadsandelar och konsumtion inom resp. bransch. Statistiken presenteras i särskilda rapporter, faktablad eller i årsredovisningar (t.ex. "Mejeristatistik 1988", "Kött 1989"). Statistikuppgifterna i dessa rapporter används förutom av näringen själv också av jordbruksdepartementet, jordbruksnämnden och statens pris- och konkurrensverk (SPK) samt som underlag vid utredningar och som informationskällor för att följa utvecklingen av de olika delmarknaderna.

2.4 Livsmedelshandeln

Statistiken för livsmedelshandeln är ganska likartad den för livsmedelsindustrin. En skillnad är att livsmedelshandeln ofta är integrerad med annan dagligvaruhandel varför statistiken ofta avser hela dagligvaruhandeln där livsmedel ingår som en del. Av livsmedelssortimentet faller en betydande del på andra varor än de som nu räknas som prisreglerade produkter och som produceras i det svenska jordbruket.

Till skillnad från jordbruket är statistikställningarna för dagligvaruhandeln inte så många. En del av SCBs finansstatistik belyser livsmedels-

handeln. SCBs inrikeshandelsstatistik innehåller också en del uppgifter om livsmedelshandeln.

SCB följer fortlöpande prisutvecklingen i butiksledet. Dessa undersökningar resulterar i olika indexserier.

I SCBs större arbetskraftsundersökningar särskiljs anställda inom livsmedelspartihandel och detaljhandel.

Handelns utredningsinstitut (HUI) genomför i huvudsak analyser av förhållandena inom dagligvaruhandeln och tar i detta sammanhang fram en del statistik. Även vissa andra branschorganisationer tar fram statistik på området.

I 2.4.1–2.4.6 görs en översiktlig genomgång av statistikproduktionen för livsmedelshandeln.

2.4.1 SCBs inrikeshandelsstatistik

Enheten för servicenärningar vid SCB ansvarar för inrikeshandelsstatistiken och därmed för statistiken över livsmedelshandeln. Statistik produceras över omsättning och lager samt antal försäljningsställen. Uppgifterna erhålls för både livsmedelsparti- och detaljhandeln och publiceras i statistiska meddelanden serie H 15. Statistiken kan erhållas på regional nivå.

Syftet med inrikeshandelsstatistiken generellt är att belysa värdemässiga förändringar av lagren inom varuhandeln med redovisning på varugrupper och branscher samt omsättningens förändring inom servicenäringarna.

Statistiken används som underlag för ekonomisk analys och för konsumtions- och produktionsberäkningar. Huvudanvändare är finansdepartementet, handelns utredningsinstitut (HUI), konjunkturinstitutet, enskilda företag och ÖCB.

HUI utarbetar i samarbete med SCB publikationen "Säljindex" som ges ut månatligen och redovisar försäljningsutvecklingen i detaljhandeln. HUI producerar också statistik över handelns omsättning efter butikstyp samt antal butiker inom resp. butikstyp. Dessa uppgifter redovisas bl.a. i statistisk årsbok.

Jordbruksdepartementet, jordbruksnämnden och SPK använder till viss del inrikeshandelsstatistiken och ovan nämnda statistik från HUI

dels i utredningsverksamheten, dels som informationskälla för att följa handelns utveckling i dessa avseenden.

Jordbruksnämnden använder inrikeshandelsstatistiken vid sina konsumtionsberäkningar.

2.4.2 SCBs finansstatistik

Precis som livsmedelsindustrin omfattas också livsmedelshandeln av finansstatistiken. Finansstatistiken avseende livsmedelshandeln används inte löpande av departement eller myndigheter inom livsmedelsområdet. Finansstatistikens främsta användare och användningsområden är de som beskrevs i avsnitt 2.3.2.

1986 års livsmedelsutredning redovisade utifrån finansstatistiken kostnads- och effektivitetsdata för livsmedelspartihandeln för att belysa skillnader i ekonomiska hänseenden mellan livsmedelspartihandeln och näringslivet i övrigt. Vidare redovisade konkurrenskommittén år 1990 vissa lönsamhets- och produktivitetsmått för livsmedelsdetalj- och partihandeln utifrån uppgifter från finansstatistiken.

2.4.3 Sysselsättningsstatistik

Statistik över antalet anställda inom parti- och detaljhandeln med dagligvaror erhålls genom SCBs årliga regionala sysselsättningsstatistik (Årsys).

Syftet med denna sysselsättningsstatistik är att kunna belysa sysselsättningens utveckling inom olika samhällssektorer och näringsgrenar samt att belysa pendlingen vid arbetsresor för regioner, kommuner och delar av kommuner. Förutom att uppgifterna används vid regional och lokal planering har statistiken också ett allmänt intresse hos bl.a. arbetsmarknadens parter och branschorganisationer.

2.4.4 Prisutvecklingen i livsmedelshandeln

Prisutvecklingen i livsmedelsdetaljhandeln följs genom konsument-

prisindex som beräknas av SCB varje månad. De priser som ingår i KPI-beräkningar är, med undantag för vissa färskvaror, ordinarie cirkapriser. Hänsyn tas till centrala kampanjer. En gång per år görs dock mätningar i butik (för vissa färskvaror varje månad). Prisuppgifterna insamlas av SCB och SPK. Prisutvecklingen för livsmedelspartihandeln följs däremot inte av SCB eller någon annan myndighet.

Månadstalen för KPI, totalt och för olika undergrupper, publiceras av SCB i statistiska meddelanden, serie P 14 och i "Allmän månadsstatistik". En utförlig kommentar och analys av prisutvecklingen publiceras varje månad av SPK i den tidigare nämnda rapporten, "Prisutvecklingen".

Syftet med KPI är att mäta den genomsnittliga utvecklingen av priserna för den privata konsumtionen. Statistiken är av mycket stort intresse. Specifikt inom livsmedelspolitikens område används KPI av lantbruksekonomiska samarbetsnämnden, jordbruksnämnden och SPK för att följa prisutvecklingen på livsmedel i konsumentledet. Lantbruksekonomiska samarbetsnämnden beräknar utifrån livsmedelsposten i KPI konsumentprisindex för jordbruksprisreglerade livsmedel, KPI-J.

SPK följer vidare marginalutvecklingen i detaljhandeln. Dessa uppgifter redovisas inte i någon särskild skrift.

2.4.5 HUI och HFI

Handelns utredningsinstitut (HUI) och Handelns forskningsinstitut (HFI) ägs av Handelns arbetsgivareorganisation, Köpmannaförbundet och Grossistförbundet.

HUIs uppgift är att följa och analysera handelns utveckling. Detta sker dels genom en löpande produktion av analyser, statistiska rapporter och butiksregister, dels genom speciella utredningar som sker på uppdrag av olika beställare. HUIs verksamhet är huvudsakligen uppdragsfinansierad. De flesta uppdragsgivare återfinns inom handeln bland branschförbund, lokala föreningar, grossist- och detaljistföretag. Många uppdragsgivare återfinns också inom departement, myndigheter och kommuner.

Utöver den direkta uppdragsverksamheten publicerar HUI också

rapporter om konjunktur- och strukturutvecklingen inom handeln.

HFI bedriver forskning inom handelns område. HFI analyserar bl.a. handelns strukturutveckling och tillväxtmöjligheter. Nya former för distribution och varuhantering samt datateknikens förutsättningar och tillämpningar utvärderas. Vidare studeras lönsamhets- och produktivetsfrågor.

HFIs verksamhet finansieras huvudsakligen genom anslag från forskningsfonder. HFI åtar sig också beställarfinansierade uppdrag.

HUIs och HFIs uppgifter om bl.a. struktur-, lönsamhets- och produktivetsutvecklingen inom handeln utgör viktiga källor för SPK i dess marknadsbevakning och utredningsverksamhet. Statliga utredningar om livsmedelssektorn (senast LMU och konkurrenskommittén) använde också HUIs och HFIs statistik för att belysa bl.a. konkurrens- och marknadsförhållandena inom livsmedelshandeln.

2.4.6 Övrigt

Tidskrifterna Fri köpenskap och Supermarket ger årligen ut specialnummer, "Svensk dagligvaruhandel" resp. "Vem är vem", som innehåller sammanställningar över strukturutvecklingen (även regionalt), försäljning, marknadsandelar osv. inom livsmedelsparti- och detaljhandeln. Förutom att dessa båda utgåvor är av stort intresse för företagen i branschen är de också viktiga källor för att följa marknadsutvecklingen inom handeln.

2.5 Livsmedelskonsumtionen m.m.

Den statistik som beskrivits i avsnitten 2.2–2.4 har i huvudsak belyst olika företags verksamheter. Den statistik som finns över livsmedelskonsumtionen berör i huvudsak situationen för individer och hushåll.

Man kan indela konsumtionsstatistiken i två huvuddelar, nämligen statistik som berör näringsintag och kostvanor och statistik som belyser hushållens utgifter och andra hushållsbudgetfrågor med anknytning till livsmedel. Utöver dessa huvudområden förekommer också undersökningar som belyser matkvalitet m.m.

I avsnitt 2.5.1 redovisas jordbruksnämndens konsumtionsstatistik och undersökningar över näringsintag och kostvanor. I avsnitt 2.5.2 beskrivs undersökningar som belyser hushållens utgifter och andra hushållsbudgetfrågor. Undersökningar över matkvalitet m.m. tas upp i avsnitt 2.5.3.

2.5.1 Jordbruksnämndens konsumtionsstatistik och statistik över näringsintag

Sedan början av 1940-talet ansvarar jordbruksnämnden för de officiella beräkningarna av livsmedelskonsumtionen. Årligen gör nämnden beräkningar dels över den s.k. direktkonsumtionen, dels över totalkonsumtionen.

Med direktkonsumtion avses de totala leveranserna av livsmedelsprodukter till enskilda hushåll och storhushåll samt producenternas hemmaförbrukning. Konsumerade kvantiteter redovisas så långt det är möjligt i den form som livsmedlen når konsumenterna (jordbruksråvaror, halvfabrikat, konserver, djupfrysta varor, färdiglagad mat osv.). Direktkonsumtionen anges både i kvantiteter och i värdevolymer.

Med totalkonsumtion avses direktkonsumtionen av olika livsmedel av råvarukaraktär plus de råvaror och halvfabrikat som livsmedelsindustrin förbrukar under redovisningsperioden för att tillverka direktkonsumerade livsmedel av högre förädlingsgrad. Tillägg görs för råvaruinnehållet i de livsmedelsprodukter som importeras medan råvaruinnehållet i produkter som exporteras dras ifrån. Totalkonsumtionen anges endast i kvantiteter.

Genom att dividera totalkonsumtionen med antalet invånare erhålls ett mått på konsumtionen per capita.

Nämndens statistik över direktkonsumtionen kan sägas ange vad som årligen finns tillgängligt för konsumtion i landet. Denna konsumtionsstatistik motsvarar inte riktigt den faktiska konsumtionen eftersom hänsyn inte tas till hushållssvinn.

Statistiken går inte att differentiera på olika grupper (ungdomar, ensamstående eller region osv.).

Konsumtionsstatistiken används inom nationalräkenskaperna där

den ingår som en del vid beräkningen av den totala privata konsumtionen. Den används vidare som underlag vid beredskapsplanläggningen och har använts i jordbruksnämndens prisreglerande verksamhet. Härutöver har konsumtionsstatistiken ett mer allmänt intresse hos departement och myndigheter inom det konsument- och livsmedelspolitiska området samt hos massmedia och allmänhet.

I anslutning till konsumtionsstatistiken gör jordbruksnämnden också beräkningar över kostens näringsinnehåll.

Kostens näringsinnehåll erhålls genom att konsumtionen av olika livsmedel eller livsmedelsgrupper multipliceras med sitt innehållstal avseende olika näringskomponenter. Uppgifter erhålls om tillförseln av energi, protein, fett, kolhydrater, vitamin A och C, järn, kalcium och tiamin.

Denna näringsstatistik anger inte det faktiska näringsintaget eftersom den baseras på den direkta konsumtionsstatistiken, som alltså inte tar hänsyn till hushållssvinn. Näringsstatistiken säger inte heller något om skillnader i näringsintag mellan olika grupper, regioner osv.

Näringsstatistiken har ungefär samma användningsområden som konsumtionsstatistiken.

Personalbehovet för att genomföra konsumtions- och näringsvärdesberäkningarna beräknas av jordbruksnämnden till ca 1,5 årsarbetsverken per år.

I SCBs och livsmedelsverkets undersökning om hushållens livsmedelsutgifter och kostvanor (HULK) insamlas uppgifter om både kostvanor och livsmedelsutgifter. I avsnitt 2.5.2 beskrivs denna undersökning närmare.

2.5.2 Hushållens utgifter och kostvanor

HUT och HULK

Den centrala statistikgrenen inom detta område är SCBs undersökning av hushållens utgifter (HUT), som visar konsumtionsnivån och konsumtionsstrukturen i olika grupper av hushåll. HUT mäter den privata konsumtionen i 6 000 representativt utvalda hushåll. Varje utvalt hushåll för kassabok i fyra veckor. Inkomstuppgifterna är i stort sett de-

samma som finns i SCBs inkomstfördelningsundersökning (HINK) som bygger på deklarationsuppgifter och som tidigare behandlats i avsnitt 2.2.

HUT genomförs numera vart tredje år. Senaste undersökningen gjordes 1988.

SCB genomför också, till vissa delar i samarbete med livsmedelsverket, en undersökning som till sin uppbyggnad liknar HUT men som skall ge mer detaljerade uppgifter om livsmedelsutgifterna. Denna undersökning benämns HULK (hushållens livsmedelsutgifter och kostvanor) och består av fyra delar: en inledningsintervju, bokföring av hushållets utgifter för livsmedel (kassabok), en individuell kostundersökning (menybok) samt registerdata avseende inkomster. Undersökningen omfattar 3 000 hushåll. Resultaten från undersökningen skall belysa skillnader i livsmedelskonsumtion och kostvanor mellan olika regioner, mellan olika typer av hushåll och mellan hushåll med olika bärkraft samt olika grupper av individer. Genom att mängderna av olika livsmedel bokförs kommer även näringsinnehållet att beräknas. Kostnaden för HULK uppgår till 7–8 milj. kr., där SCB står för 6–7 milj. kr. och livsmedelsverket för 1 milj. kr.

Statens livsmedelsverk avser att använda resultaten från HULK för att beskriva kostvanorna i olika grupper av befolkningen samt till att sätta dessa i relation till aktuella kost- och näringsrekommendationer.

HULK genomfördes för första gången år 1989. Enligt SCBs anslagsframställning planeras en ny HULK år 1999. Livsmedelsverket är dock av den uppfattningen att en undersökning liknande HULK bör genomföras ungefär vart femte år.

Även andra kostundersökningar har gjorts tidigare och görs i dag på olika håll. De har dock omfattat begränsade grupper av människor, såsom barn i olika åldrar, äldre, boende i olika regioner m.m.

Konsumentverkets Matkorg

Sedan år 1978 sammanställer konsumentverket årligen den s.k. Matkorgen. Matkorgen ger information om hur mycket näringsriktig mat kan kosta i ett hushåll samt hur matkostnaderna påverkas av prisförändringar år från år.

Matkorgen kostnadsberäknas med hjälp av priser som samlas in från hela landet av SPK. De priser som mäts är ordinarie priser i cirkaprislistor. Kostnaden för undersökningen är ca 90 000 kr. per år. Under budgetåret 1989/90 genomförde konsumentverket en Matkorg som tog hänsyn till förekomsten av extrapriser. Syftet med denna provstudie var att se hur extraprisena påverkar matkostnaderna för ovan redovisade Matkorg.

2.5.3 Matkvalitet m.m.

Inom ramen för livsmedelsverkets verksamhet sammanställs på olika sätt information som berör livsmedlens kvalitet och livsmedelskontrollen. Uppgifterna har inte karaktären av reguljär statistik och följer t.ex. inte fortlöpande utvecklingen av kvaliteten på våra livsmedel eller det hygieniska tillståndet i våra livsmedelsbutiker eller restauranger. Nedan redogörs kort för några av de uppgifter som sammanställs av livsmedelsverket.

- Näringsdatabas. Denna innehåller information om enskilda livsmedels sammansättning. Databasen utgör underlag vid konsumtionsundersökningar och forskning när det gäller att studera sambandet mellan kost och hälsa.

- Pesticidkontrollen. Livsmedelsverket fastställer gränsvärden för den högsta resthalt av ett bekämpningsmedel som kan tillåtas i livsmedel. Resultaten från kontrollen att gränsvärdena inte överskrids redovisas löpande.

- Livsmedelskontrollen. Livsmedelsverket kontrollerar tillsammans med kommunernas miljö- och hälsoskyddsnämnder efterlevanden av livsmedelslagstiftningen. I samband med dessa görs en del statistiska sammanställningar.

- Exportkontroll (kött). Denna kontrollverksamhet är i praktiken inte endast en kontroll av köttet i de slakterier som har tillstånd för export, utan är upplagd för att kunna följa tillståndet inom hela landet. Genom denna kontrollverksamhet erhålls uppgifter om förekomsten av t.ex. främmande ämnen i kött.

- Inom ramen för köttbesiktningsverksamheten förs statistik över antalet djur som slaktas samt statistik över sjukdomsbilden, dvs. hur

många sjukdomar som konstateras i samband med besiktningen.

- Fiskregister. I detta register samlas uppgifter om innehållet av kvicksilver, PCB osv. i fisk i olika vattendrag. Registret visar inte det generella kvalitetstillståndet i fisk och proven är inte representativa för den fisk som totalt konsumeras i landet.

- Importregister. Alla som importerar livsmedel måste vara registrerade hos livsmedelsverket. Eftersom det inte är krav på att anmäla när man slutar med importverksamhet innehåller registret ingen exakt information om antalet importörer. Registret följer tullnumren. Registret används t.ex. i fall då det i ett visst livsmedel från ett visst land upptäcks skadliga ämnen/tillsatser och man därför måste nå alla importörer av det aktuella livsmedlet för att förhindra import alternativt få kontroll över importen.

3 Förändringar av livsmedelspolitiken m.m.

Enligt direktiven skall det framtida statistikbehovet inom livsmedelssektorn utredas mot bakgrund av den reformering av livsmedelspolitiken som sker både nationellt och internationellt samt mot bakgrund av reformer inom andra politikområden som påverkar livsmedelssektorn. I detta kapitel redogörs dels för huvuddragen i den nya svenska livsmedelspolitiken, dels för förändringarna internationellt. Vad gäller förändringar inom angränsande politikområden nämns kortfattat vilka reformer som redan beslutats om eller planeras.

3.1 En ny livsmedelspolitik

3.1.1 Den generella inriktningen

En utgångspunkt för den framtida livsmedelspolitiken skall enligt riksdagens beslut i juni 1990 (prop. 1989/90:146, JoU 25, rskr. 327) vara att jordbruket i princip skall vara underkastat samma villkor som andra näringar. Producenterna skall endast ersättas för efterfrågade varor och tjänster. I de fall efterfrågan gäller kollektiva varor och nyttigheter är offentliga ingripanden befogade. Dessa varor och tjänster skall då betalas med offentliga medel.

Jordbruket skall marknadsanpassas och successivt avregleras. De interna marknadsregleringarna skall avskaffas. För vissa produktionsgrenar slopas de interna marknadsregleringarna i ett steg den 1 juli 1991, för andra avvecklas de interna regleringarna stegvis under en övergångsperiod.

Gränsskyddet bibehålls tills vidare. Förändringar av gränsskyddet, såväl tekniska som nivåmässiga skall göras i den takt som en kommande överenskommelse i GATT anger.

Lagen (1967:340) om prisreglering på jordbrukets område upphävs den 1 juli 1991 och ersätts med en lag om avgifter m.m. på vissa jordbruksprodukter m.m. En tillfällig övergångslag införs samtidigt.

Den hittillsvarande jordbruksprisregleringen har haft till uppgift att upprätthålla administrativt fastställda priser på jordbruksprodukter, priser som oftast legat betydligt över världsmarknadspriserna. För att detta skulle vara möjligt har krävts dels att pristryckande import förhindrats, dels att pristryckande överskott på den svenska marknaden avlägsnats. Jordbruksprisregleringen har därför bestått av två huvudkomponenter; ett gränsskydd och en intern marknadsreglering som i praktiken har fått formen av en avsättningsgaranti.

De interna marknadsregleringarna har varit något olika utformade beroende på vilken produkt det gällt, men principerna har varit desamma. I korthet har de interna regleringarna inneburit att lantbrukarna, genom avgifter på all produktion, kollektivt finansierat huvuddelen av kostnaden för export av de jordbruksprodukter som inte efterfrågats inom landet. Den kollektivt finansierade exporten sänker nettointäkten såväl för jordbruket som för den enskilde jordbrukaren. Detta har lett till krav på ökad kompensation. Kompensation har till övervägande del lämnats genom prisstöd. Därmed har konsumenterna delvis finansierat exportsubventionerna. Ökade exportkostnader har dock efter 1985 års livsmedelspolitiska beslut inte automatiskt resulterat i höjda priser.

Det administrativa arbetet med bl.a. produktionsavgifter och exportbidrag har handhåfts av statens jordbruksnämnd och de s.k. regleringsföreningarna. De priser som skyddats/reglerats har fastställts av regeringen efter att riksdagen beslutat om kompensationen till jordbruket. Förslag om kompensation och priser har normalt lämnats av jordbruksnämnden efter överläggningar med representanter för producenter och konsumenter. Även viss förädlingsindustri har skyddats och kompenserats inom den hittillsvarande jordbruksprisregleringen.

En intern avreglering innebär framför allt att den kollektiva exportfinansieringen upphör.

Målet för den framtida livsmedelspolitiken skall enligt riksdagen ha följande formulering:

Ett övergripande mål är att livsmedelspolitiken skall stå i överensstämmelse med de allmänna målsättningarna om en god hushållning med samhällets totala resurser. Livsmedlen skall uppfylla livsmedelslagstiftningens hygien- och redlighetskrav. Samtidigt bör den förda politiken bidra till en väl sammansatt kost och därmed till en bättre

folkhälsa. Prisutvecklingen på livsmedel skall vara rimlig i förhållande till prisutvecklingen på övriga varor och tjänster. Konsumenternas val skall styra produktionen. Konsumenterna skall ges goda möjligheter att välja mellan livsmedel av olika slag, där skillnaderna kan avse exempelvis smak, ursprung, produktionssätt eller förädlingsgrad. Livsmedelsberedskapen skall grundas på de fredstida resurserna inom livsmedelssektorn och dess förmåga till anpassning, kompletterad med särskilda beredskapsåtgärder. Målet är att trygga landets livsmedelsförsörjning under kriser och i krig. Vid val av markanvändning och brukningsmetoder måste hänsyn tas till kraven på en god miljö och långsiktig hushållning med naturresurserna. Miljömålet skall vara att slå vakt om ett rikt och varierat odlingslandskap och att minimera jordbrukets miljöbelastning. Att producenterna får en skälig ersättning för varor och tjänster är en förutsättning för att övriga mål skall kunna förverkligas. Livsmedelspolitiken bör bidra till regional utjämning av sysselsättning och välfärd.

3.1.2 Riktade åtgärder för att uppnå beredskapsmålet, det regionalpolitiska målet och miljömålet

Beredskapsmålet

Livsmedelspolitikens mål vad gäller beredskapen skall vara att trygga landets livsmedelsförsörjning under kriser och i krig. Beredskapen skall grundas på de fredstida resurserna inom livsmedelssektorn och dess förmåga till omställning, kompletterad med särskilda beredskapsåtgärder.

Åkerarealen kan sjunka till en betydligt lägre nivå än den nuvarande utan att försörjningssäkerheten äventyras om särskilda riktade åtgärder vidtas. Lagringsinsatserna skall därför ökas. Jordbruksnämnden skall noga följa utvecklingen vad gäller storleken på den brukade arealen och den geografiska fördelningen.

Antalet mjölkkor kan också sjunka till en lägre nivå än dagens utan att det finns anledning till åtgärder föranledda av beredskapsskäl. Jordbruksnämnden skall även här, liksom vad gäller arealanvändningen, övervaka utvecklingen.

Förhållandena i övre Norrland kräver speciella åtgärder för att en full beredskap skall kunna upprätthållas. Som en av åtgärderna för att uppnå detta skall det särskilda prisstödet till norra Sverige, som utbetalas i form av ett belopp per producerad enhet, bibehållas. Specifika beredskapsåtgärder i form av beredskapslagring skall utgöra komplement.

Regionalpolitiska målet

Den regionalpolitiska målsättningen för den nya livsmedelspolitiken är att denna skall bidra till regional utjämning av sysselsättning och välfärd. En regional fördelning av livsmedelsproduktionen skall i huvudsak ske med riktade åtgärder:

- Prisstödet till norra Sverige bibehålls. Eventuella kraftigare sänkningar av produktpriserna i jordbruket i övriga delar av landet skall inte tillåtas få motsvarande återverkningar i norra Sverige. Stödets nivå skall därför kunna anpassas till eventuella framtida förändringar så att lönsamhetsnivån i jordbruket i norra Sverige inte tillåts sjunka nämnvärt under dagens nivå.

Stödet skall även fortsättningsvis anpassas till kostnadsutvecklingen och översyn skall ske en gång per år.

Det regionala stöd som för närvarande utgår inom ramen för prisregleringen på kött- och mjölkområdet och som främst går till förädlingsindustrin samordnas med prisstödet till jordbruket i norra Sverige i fråga om administration och områdesindelning. Merkostnaderna för främst transportkostnader i denna förädlingsindustri skall närmare analyseras.

- De regionalpolitiska medel som är avsedda för glesbygdssöd och regional projektverksamhet utökas med 100 milj. kr. fr.o.m. budgetåret 1990/91. Utökningen av medlen bör gå till s.k. kombinationsföretag. Härutöver skall det s.k. åtgärdsprogrammet för jordbruket i norra Sverige pågå i ytterligare två år. För detta ändamål anvisas 50 milj. kr. under resp. år.

- Ett startstöd för jordbrukare införs den 1 juli 1990. Stödet skall ges till nyetablerade brukare i form av ett räntebidrag under högst fem år.

Miljömålet

Ett av syftena med reformen är att få en bättre miljö, ett mer varierat odlingslandskap, en ökad genetisk mångfald och ett bevarande av landskapets kulturvärden. Reformen i sig förväntas minska jordbrukets miljöbelastning.

Ersättning skall kunna betalas till lantbrukare för landskapsvårdande insatser. Ett permanent anslag för bevarande av vissa från natur- och kulturmiljösynpunkt värdefulla odlingslandskap har inrättats. Ersättningen skall tills vidare bestämmas i civilrättsliga avtal mellan brukare och berörda myndigheter. Regeringen beslutar om stödets fördelning på län efter ett förslag från statens naturvårdsverk.

Naturvårdsverkets förslag skall upprättas tillsammans med lantbruksstyrelsen och riksantikvarieämbetet. För budgetåret 1990/91 har anvisats 100 milj. kr. för ändamålet. Medelsbehovet kommande år får bedömas när erfarenhet vunnits.

Det s.k. NOLA-bidraget höjs med 30 milj. kr.

Brukningssplikten i lagen om skötsel av jordbruksmark tas bort. Kravet på tillstånd för att få ta jordbruksmark ur produktion ersätts med en anmälningssplikt. Definitionen av jordbruksmark i skötsellagen vidgas till att även omfatta naturliga betesmarker.

När det gäller kemiska bekämpningsmedel är målet dels att eliminera hälso- och miljöriskerna vid användningen, dels att ytterligare minska själva användningen av kemiska bekämpningsmedel. Användningen skall ytterligare halveras till strax efter mitten av nittitalet.

Med hänsyn till bl.a. den pågående miljöavgiftsutredningen beslutade riksdagen inte om några förändringar av konstruktionen eller storleken på miljöavgiften på bekämpningsmedel. Sedan dess har miljöavgiftsutredningen överlämnat sitt slutbetänkande Sätt värde på miljö, miljöavgifter och andra ekonomiska styrmedel. Utredningen föreslår, beträffande kemiska bekämpningsmedel, ett system för differentierade dosavgifter med hänsyn till bekämpningsmedlets farlighet. Systemet föreslås införas år 1995. Fram till dess bör en generell dosavgift införas på 40 kr. per dos och ersätta den nuvarande miljöavgiften. Avgiften blir därmed mer neutral och varje behandling belastas med lika stor avgift oavsett vilket bekämpningsmedel som används. Systemet föreslås gälla för bekämpningsmedel som i dag belastas med

både prisreglerings- och miljöavgift dvs. medel som vanligen används inom jordbruket.

Lantbruksstyrelsen har fått i uppdrag att i samråd med naturvårdsverket och kemikalieinspektionen definiera de problemområden där det är särskilt angeläget att få i gång en riskminskning och att utarbeta ett program för detta. Ett medel i arbetet skall vidare vara en fortsatt skärpt behovsprövning och risk- nyttovärdering vid godkännande av bekämpningsmedel. Lantbruksstyrelsen har fått i uppdrag att i samråd med naturvårdsverket föreslå åtgärder till skydd för floran och faunan i åkerns kantzoner. Ytterligare medel anvisas för olika försöks-, rådgivnings- och utvecklingsinsatser framför allt på ogrässidan.

3.1.3 Avregleringen för enskilda produktionsgrenar

Spannmål: Den interna marknadsregleringen för spannmål avskaffas, utom vad avser inlösen systemet, den 1 juli 1991. Inlösen systemet avvecklas stegvis för att vara helt avvecklat den 1 juli 1994.

Oljeväxter: Under en övergångsperiod av fyra år räknat fr.o.m. regleringsåret 1991/92 skall samhället åta sig kostnaden för att bibehålla oljeväxtodlingen på oförändrad nivå. Kontraktsteckning skall ske i offentlig regi. Det nya systemet skall gälla fr.o.m. 1992 års skörd. Nuvarande system med fettvaruavgifter på import och vid tillverkning av oljor och fetter behålls. Fettvaruavgiften skall även omfatta inhemskt slakterifett. Avgifterna skall, på samma sätt som införselavgifterna för andra produkter, bibehållas på nuvarande nivå i avvaktan på resultatet av GATT-förhandlingarna. Detta innebär att fettvaruavgiften skall svara mot nuvarande svenska prisnivå på rapsolja.

Foder: Den interna marknadsregleringen för fodermedel som inte omfattas av spannmålsregleringen avskaffas i ett steg den 1 juli 1991.

Fabrikspotatis: Möjligheten att ta ut en tillverkningsavgift på stärkelse tillverkad av annan råvara än fabrikspotatis avskaffas den 1 juli 1991. Det riksdagsbeslut från år 1934 som innebär att potatis skall vara prioriterad råvara vid tillverkning av konsumtionssprit upphävs den 1 juli 1991. Dagens system med en rabattering av svensk stärkelse som används för tekniska ändamål bibehålls i avvaktan på EG/EFTA- och GATT-förhandlingarna. Den arealavgift som i dag tas ut på all

mat- och fabrikspotatisodling överstigande 0,5 hektar avskaffas, liksom den leveransavgift som tas ut från producenten för den potatis som levereras till stärkelsefabrik eller bränneri.

Matpotatis: Den interna marknadsregleringen för matpotatis avskaffas i ett steg den 1 juli 1991.

Socker: Den administrativa prissättningen på sockerbetor och regleringen av betarealen avskaffas den 1 juli 1991.

Mjölk: Den interna mjölkprisregleringen upphör den 1 juli 1991. Samtidigt införs en förenklad form av lönsamhetsutjämning utan exportfinansiering. Denna skall avtrappas stegvis för att vara helt avvecklad den 1 juli 1995. En 50-procentig nedtrappning görs den 1 juli 1994. Gränsskyddet justeras i motsvarande takt.

Kött: Den interna marknadsregleringen för kött och köttprodukter avskaffas den 1 juli 1991. Samtidigt införs ett temporärt system för finansiering av export. För budgetåren 1991/92, 1992/93 och 1993/94 skall anvisas 200 milj. kr, 150 milj. kr. resp. 100 milj. kr. för ändamålet. För anpassningsåtgärder när det gäller mjölkkor avsätts ett belopp på 360 milj. kr. att användas under budgetåren 1990/91–1992/93. Pristillägget på får- och lammkött avvecklas stegvis. Gränsskyddet höjs i motsvarande grad.

Ägg: Den interna marknadsregleringen för ägg avskaffas i ett steg den 1 juli 1991.

Råvarukostnadsutjämning, RÅK: Nuvarande system för råvarukostnadsutjämning bibehålls i princip.

3.1.4 Övergångsåtgärder

Anpassningen till en situation utan interna marknadsregleringar skall enligt riksdagen ske under socialt acceptabla former. För att så skall ske föreslås ett antal övergångsåtgärder.

Inkomststöd: Ett arealbaserat inkomststöd betalas ut under en treårsperiod, med början budgetåret 1990/91. Ersättningen baseras på areal med odling av prisreglerade grödor år 1990 (eller år 1989). Även areal inom det s.k. Omställning 90 skall ingå.

Ersättningen skall till en del differentieras mellan olika odlingsområden. 40 % av ersättningen skall vara densamma i hela landet, medan

60 % skall differentieras på samma sätt som de belopp som utgår inom Omställning 90. Ersättningen skall under resp. år i genomsnitt vara följande

1990/91	1 100 kr. per hektar
1991/92	900 kr. per hektar
1992/93	700 kr. per hektar.

Omställningsstöd: När areal genom särskilda åtgärder varaktigt tas ur produktion under perioden 1991/92–1993/94 betalas i stället ett engångsbelopp. Även detta omställningsstöd skall differentieras, på samma sätt som inkomststödet. Det genomsnittliga omställningsstödet skall vara följande.

1991/92	9 000 kr. per hektar
1992/93	6 000 kr. per hektar
1993/94	4 000 kr. per hektar.

Anläggningsstöd: Vid plantering av löv- eller energiskog eller vid anläggning av våtmarker under perioden 1991/92–1994/95 betalas anläggningsstöd inom en kostnadsram om 400 milj. kr.

Inlösenpriset för spannmål: Inlösenpriset för spannmål skall under regleringsåret 1990/91 uppgå till 1,30 kr. per kg. Under de följande tre åren löser jordbruksnämnden in spannmål till följande priser.

1991/92	1,15 kr. per kg
1992/93	1,00 kr. per kg
1993/94	0,90 kr. per kg.

Avvecklingsersättning till mjölkproducenter: Möjligheten för mjölkproducenter att erhålla avvecklingsersättning förlängs. Anslutning till systemet skall vara möjlig t.o.m. år 1996. Ersättning skall endast betalas ut t.o.m. år 1996.

Stöd till skuldsatta jordbrukare: Särskilda stödåtgärder riktas till de skuldsatta jordbrukare som under en övergångsperiod kan komma att få ekonomiska svårigheter till följd av avregleringen. Stödet skall ges dels som stöd för rekonstruktion av jordbruksföretag eller som avvecklingsstöd, dels i form av rådgivning m.m. Vid behov skall jordfonden få disponeras för inlösen av fastigheter. Stöden skall utgå under perioden den 1 januari 1991 – den 1 juli 1996.

I regeringens proposition om livsmedelspolitiken aviseras att miljövänlig energiproduktion kommer att stimuleras med 500 milj. kr. per år, varvid biobränslen skall prioriteras. Riksdagen förordar i sin tur att denna satsning under en femårsperiod skall betraktas som ett led i omställningsprogrammet för jordbruket. Medlen skall användas bl.a. för att stimulera investeringar som tryggar avsättningsmöjligheterna och därmed förutsättningarna för en långsiktig och lönsam odling av energigrödor. Etanolproduktionen är enligt riksdagen av särskilt intresse i detta sammanhang. Beslut kommer i detta avseende att fattas i det kommande energipolitiska beslutet.

Vad gäller de s.k. kobidragen m.m. skall dessa upphöra efter budgetåret 1990/91. Hur motsvarande ersättning och den retroaktiva ersättningen för innevarande budgetår skall utgå efter budgetåret 1990/91 får avgöras med hänsyn till resultatet av de pågående GATT-förhandlingarna.

3.1.5 Regleringsekonomin

Med den livsmedelspolitiska reformen upphör den s.k. regleringsekonomin efter budgetåret 1990/91. Införselavgifter skall jämföras med allmänna budgetmedel och skall inte reserveras för speciella ändamål inom jordbruks- och livsmedelssektorn. Ett belopp motsvarande de s.k. inomramsmedlen skall komma jordbruket till del, i första hand genom gränsskyddshöjningar, men i vissa fall genom att verksamheten finansieras med budgetmedel. Även viss verksamhet som finansieras av införselavgifter utanför den s.k. fördelningsplanen skall fr.o.m. budgetåret 1991/92 finansieras med budgetmedel.

Interna avgifter i syfte att finansiera marknadsregleringen skall som tidigare nämnts inte tas ut fr.o.m. den 1 juli 1991. I de fall där regleringen övergångsvis behålls och trappas av, skall vissa avgifter behållas under övergångsperioden. Kvarvarande medel inom regleringsekonomin skall återföras till näringen som en del av ett inkomststöd.

Kostnaderna för SCBs produktion av statistik på jordbruksområdet finansieras sedan några år till viss del av s.k. utomramsmedel i stället för som tidigare med budgetmedel. Enligt propositionen återkommer jordbruksministern med en bedömning av kostnaden när statistikut-

redningen redovisat sitt uppdrag. Kostnaden skall enligt propositionen fr.o.m. budgetåret 1991/92 åter i sin helhet betalas över statsbudgeten.

3.1.6 Konsumentaspekter

Konsumenten sätts mer i centrum i den nya livsmedelspolitiken jämfört med i tidigare livsmedelspolitiska beslut. Konsumentens val skall styra produktionen. Konsumenterna skall ges goda möjligheter att välja mellan livsmedel av olika slag, där skillnaderna kan avse exempelvis smak, ursprung, produktionssätt eller förädlingsgrad. Prisutvecklingen på livsmedel skall vara rimlig i förhållande till prisutvecklingen på andra varor och tjänster. En utgångspunkt för den nya livsmedelspolitiken är vidare att livsmedlen skall uppfylla vissa grundläggande hygien- och redlighetskrav samt att politiken skall bidra till en väl sammansatt kost och därmed till en bättre folkhälsa.

Väl fungerande marknader, där konsumenternas önskemål kan överföras till producenterna och olika former av konkurrensbegränsningar motverkas, är en förutsättning för att de positiva effekterna av reformen skall komma konsumenterna till del.

Riksdagen understryker att konsumenterna har ett berättigat önskemål att en reform av livsmedelspolitiken utformas och tillämpas på ett sätt som gagnar även konsumenternas intressen. Av betydelse i det här sammanhanget är enligt riksdagen också vilka organisatoriska förutsättningar konsumenterna har att utöva inflytande på livsmedelskedjans olika led. Ett statligt stöd om 2 milj. kr. till ideella organisationer som bedriver projekt med anknytning till livsmedels- och konsumentpolitiska frågor inrättas därför.

3.1.7 Uppföljning

Det är enligt riksdagen av stor betydelse att reformens effekter följs upp på olika områden och utifrån olika aspekter. Ansvariga myndigheter (statens pris- och konkurrensverk, jordbruksnämnden, lantbruksstyrelsen, naturvårdsverket och riksantikvarieämbetet) skall därför ges i uppdrag att under övergångsperioden noga följa utvecklingen

inom sitt ansvarsområde samt att regelbundet redovisa utvecklingen och eventuella behov av åtgärder till regeringen. Lantbruksekonomiska samarbetsnämnden kommer i det här sammanhanget enligt riksdagen att spela en viktig roll som samordnande organ.

Såväl under övergångsperioden som efter reformens genomförande är det enligt riksdagen av stor betydelse att kunna få en samlad bild av utvecklingen. Reformen skall följas upp utifrån flera aspekter. Vissa frågor skall särskilt följas.

Jordbruket, både näringen som kollektiv och de enskilda företagen, ställs inför en ny situation när de interna marknadsregleringarna avvecklas. Jordbrukarens företagarroll kommer att förändras. Det är enligt riksdagen av största vikt att följa upp den ekonomiska utvecklingen i jordbruket och analysera reformens effekter såväl i olika regioner som för olika brukarkategorier.

Reformen kommer att innebära att framför allt spannmålsodlingen kommer att minska. Det är därför viktigt att följa upp hur markanvändningen förändras både under övergångsperioden och på längre sikt.

Naturvårdsverket skall ges i uppdrag att i samråd med riksantikvarieämbetet och lantbruksstyrelsen följa reformens konsekvenser för miljön samt kultur- och naturmiljön.

Industriministern har i prop. 1989/90:76 om regionalpolitik inför 90-talet förutsatt att varje länsstyrelse i samarbete med kommuner och länsorgan utarbetar ett program för sina beslut om landsbygdsinsatser. Det är enligt riksdagen naturligt att det i detta arbete ingår att följa de regionala konsekvenserna av den livsmedelspolitiska reformen.

För att reformen skall leda till ett bättre samhällsekonomiskt resursutnyttjande och en dämpad prisutveckling är en väl fungerande konkurrens enligt riksdagen en grundläggande förutsättning. En fungerande konkurrens är också nödvändig om konsumenternas önskemål i fråga om kvalitet och varierat utbud skall nå producenterna. Jordbruksnämnden skall därför ges i uppdrag att skärpa sin bevakning av marknad och priser inom jordbruket och förädlingsindustrin. Statens pris- och konkurrensverk skall ges i uppdrag att följa pris- och marginalutvecklingen i industri- och handelsleden.

Den livsmedelspolitiska reformen kommer att innebära förändring-

ar för hur en full försörjningsberedskap uppnås. Jordbruksnämnden skall därför få i uppdrag att följa reformens effekter i detta avseende.

En utvärdering av omställningsarbetet skall föreläggas riksdagen vid årsskiftet 1994/95.

En ny livsmedelspolitik ställer delvis nya krav på underlag, statistik m.m. för att kunna göra en uppföljning i enlighet med den ovan beskrivna. I detta avseende hänvisas till föreliggande statistikutredning.

3.2 Internationella förändringar

I dag kan livsmedelspolitik svårligen bedrivas avskärmad från den internationella utvecklingen. Livsmedelspolitiken har blivit en viktig fråga i både OECD- och GATT-sammanhang. I viss utsträckning berörs också den svenska livsmedelspolitiken av de pågående förhandlingarna mellan EG och EFTA.

OECD

Jordbruksfrågorna har under flera år ägnats ett betydande intresse inom Organization for Economic Cooperation and Development (OECD). Den direkta orsaken var den allt mer kaotiska situationen på världsmarknaden; fallande jordbrukspriser, ökande överskottsproduktion, stigande subventionskostnader och allt fler handelskonflikter. Denna utveckling har resulterat i ökad insikt om att kostnaderna för den förda livsmedelspolitiken i många länder blivit mycket hög för skattebetalare, konsumenter och samhällsekonomin i stort.

År 1982 beslutade OECD-ministrarna om en omfattande undersökning av effekterna av enskilda länders politik och av en gemensam sänkning av jordbrukssubventionerna. Då undersökningen redovisades vid ett ministermöte år 1987 antogs riktlinjer för en reformering av OECD-ländernas jordbrukspolitik.

OECD-arbetet har innefattat en kartläggning och mätning av stödvolymen på jordbruksområdet. En metod har utarbetats som medger någorlunda entydiga jämförelser mellan olika länder och de komplicerade och sinsemellan olika nationella stödssystemen. Med metoden är

det också möjligt att följa utvecklingen i enskilda länder över tiden. Den använda metoden innebär att man beräknar producentstödsekvivalenten (PSE) som är värdet av det totala stödet till producenterna. PSE definieras som den summa som teoretiskt krävs för att kompensera producenterna om stödet tas bort och producenterna skall hållas skadeslösa vid given produktion. PSE-metoden är numera ett väletablerat, allmänt accepterat analysinstrument. Beräkningstekniska förbättringar görs fortlöpande.

GATT-förhandlingarna

Allmänna tull- och handelsavtalet (General Agreement on Tariffs and Trade) tillkom år 1947 som ett led i arbetet med att reorganisera världshandeln efter andra världskriget. Syftet med GATT är att främja ekonomisk utveckling bl.a. genom att undanröja olika hinder för en internationell handel. Inom ramen för GATT genomfördes fram till slutet av 1970-talet sju förhandlingsrundor. Efter fyra decenniers förhandlingar hade då uppnåtts betydande tullsänkningar på flera viktiga varuområden, dock hade inga framgångar nåtts på jordbruksområdet.

I de nu pågående förhandlingarna i GATT, den s.k. Uruguay-rundan, står jordbruket med som en mycket viktig punkt på dagordningen. I Punta del Este-överenskommelsen från år 1986, som är utgångspunkten för de pågående förhandlingarna, enades de deltagande länderna bl.a. om att liberalisera handeln, förbättra konkurrenssituationen genom ökad disciplin och förstärkning av GATTs regler och att minimera negativa effekter av sanitära och fytosanitära föreskrifter. I april 1989 enades de deltagande länderna dels om att reformen inom jordbruket skall ge "betydande successiva minskningar" av stöd och skydd, dels om utgångspunkterna för de fortsatta förhandlingarna på jordbrukets område. I överenskommelsen ingick ett kortsiktigt åtagande om att, till förhandlingarnas avslutande i december 1990, inte överskrida vid överenskommelsen gällande stöd- och skyddsnivåer inom jordbrukssektorn. I detta kortsiktiga åtagande ingick också en avsiktsförklaring om att minska stöd och skydd år 1990. Den pågående förhandlingsrundan skall som nämnts avslutas före utgången

av år 1990. Vad resultatet av förhandlingarna blir är ännu inte klart. Sverige deltar aktivt, tillsammans med de övriga nordiska länderna, för en ökad frihandel på jordbruksområdet. Den svenska regeringen har nyligen lagt fram ett bud inför slutförhandlingarna som innebär att jordbruksstödet minskar med 30–50 % under perioden 1986–1996.

Förhandlingarna mellan EG och EFTA

I de pågående förhandlingarna mellan EG och EFTA om ett europeiskt ekonomiskt samarbetsområde (EES) aktualiseras inte ett EFTA-deltagande i EGs gemensamma jordbrukspolitik (CAP). Det finns däremot en rad frågor med anknytning till livsmedel och produktion av livsmedel som behandlas i förhandlingarna, t.ex. handeln av förädlade jordbruksprodukter. Vidare omfattar förhandlingarna ett gemensamt regelverk för livsmedel.

3.3 Reformen inom angränsande politikområden

Inom angränsande politikområden har förändringar nyligen beslutats om eller förbereds för närvarande propositioner som har beröringspunkter med livsmedelssektorn.

Den 2 februari 1989 beslutade regeringen att tillkalla en kommitté (dir. 1989:12) med uppgift att utreda hur konkurrenspolitiken kan förstärkas. Enligt direktiven skall särskilt konkurrensförhållandena inom reglerade sektorer analyseras, däribland livsmedelsektorn. Den 2 april 1990 överlämnade kommittén ett delbetänkande om livsmedelssektorn (SOU 1990:25). Enligt förteckningen över höstens propositioner planeras i december år 1990 en proposition med förslag till vissa åtgärder för att öka konkurrensen på livsmedelsområdet. Konkurrenskommittén avser att vid halvårsskiftet år 1991 överlämna ett slutbetänkande med förslag till förstärkt konkurrenspolitik generellt.

I våras fattade riksdagen ett beslut om regionalpolitiken (prop. 1989/90:76, AU 13, rskr. 299).

Propositioner har aviserats bli framlagda under innevarande budgetår om den framtida energi- resp. miljöpolitiken.

Riksdagen har beslutat dels om ett första steg i genomförandet av en skattereform år 1990 (prop. 1989/90:50, SkU 10, rskr. 96), dels om ett andra steg i genomförandet år 1991 (prop. 1989/90:110, SkU 30, rskr. 356 och prop. 1989/90:111, SkU 31 rskr. 357).

4 Allmänna överväganden om behovet av statistik inom livsmedelssektorn på kort sikt

4.1 Allmänt

Som framgår av den kartläggning av statistikproduktionen inom livsmedelssektorn som redovisats tidigare föreligger ganska klara skillnader i uppläggnings av statistiken för jordbruket, livsmedelsindustrin och -handeln samt för den mer konsumentinriktade statistiken. Dessa skillnader förklaras till en del av att statistiken för de olika leden till stora delar haft olika syften. I fråga om jordbruket har den förda jordbrukspolitiken, främst prisregleringen på jordbruksprodukter, ställt speciella krav på statistiken som inte haft någon motsvarighet i övriga led i livsmedelskedjan.

Statistiken för livsmedelsindustri och livsmedelshandel tas bl.a. fram för att jämföra livsmedelsindustri och livsmedelshandel med annan industri och handel. En viktig användning är också att uppskatta dessa delsektors storlek i samband med uppskattning av den samlade industriproduktionen eller dagligvaruhandeln.

Konsumtionsstatistiken spelar för närvarande en dubbel roll. Dels används den för att uppskatta konsumenternas utgifter för livsmedel jämfört med andra konsumtionsutgifter m.m. Dels ger den en övergripande bild av våra kostvanor som i sin tur bl.a. används för bedömning av kostens sammansättning från folkhälsosynpunkt samt för internationella jämförelser

I samband med de förändringar av livsmedelspolitiken m.m. som nu sker bedömer jag att delvis nya krav kommer att ställas på statistikproduktionen för livsmedelssektorn. En övergripande förändring är att den framtida statistikproduktionen måste ta sikte på att ge en mer samlad bild av livsmedelssektorn än hittills vilket också har tagits upp i utredningsdirektiven. Undersökningsmässigt bör dock de tre huvudleden i livsmedelskedjan hållas isär även i framtiden eftersom förhållandena i resp. led uppvisar stora olikheter. Att statistikproduktionen för de olika leden hålls isär får dock inte hindra att den färdiga statistiken mer än hittills presenteras i sammanställningar som belyser hela

livsmedelsproduktionen och konsumtionen.

Mot bakgrund av det jag nu sagt kommer jag i den behovsanalys som redovisas att behandla den framtida statistikförsörjningen för jordbruket, för livsmedelsindustrin och -handeln samt statistik inriktad på konsumentfrågor skilt från varandra.

Behovsanalysen beaktar endast det kortsiktiga behovet. Med kort sikt menas här de närmaste 2–3 åren och därmed vilka förändringar som bör vidtas redan budgetåret 1991/92 eller dessförinnan och som bör föranleda beslut av statsmakterna eller andra åtgärder. En del utredningsdelar har ännu inte genomförts. Resultaten av arbetet med de återstående utredningsdelarna kommer att redovisas i slutbetänkandet.

Behovet av statistik som belyser jordbruket har ändrats och kommer att ändras väsentligt i samband med att den livsmedelspolitiska reformen genomförs. Även andra reformer och förändringar påverkar statistikbehovet för jordbruket. Under de närmaste åren kan behoven delas in i följande tre huvudområden:

- behov av statistik för att genomföra reformen
- behov av statistik för att följa upp konsekvenserna av reformen
- behov av statistik för övriga ändamål.

Behov av statistik som tidigare användes enbart i jordbruksprisöverläggningarna faller bort.

I avsnitt 4.2 redovisar jag mina allmänna bedömningar angående jordbruksstatistiken i anslutning till var och en av de ovan upptagna punkterna. Mot bakgrund av dessa bedömningar lämnar jag i kapitel 5 förslag till förändringar av den befintliga statistiken. I ett mer långsiktigt perspektiv kan även andra aspekter än de nu behandlade läggas på statistikbehovet. Ytterligare förslag till förändringar avser jag att återkomma med i mitt slutbetänkande.

Behovet av att analysera och följa utvecklingen inom livsmedelsindustri och -handel samt konsumtion bedömer jag kommer att öka under de närmaste åren med hänsyn till den vikt som i det livsmedelspolitiska beslutet lagts vid att reformen skall ge positiva effekter för konsumenterna.

4.2 Statistikbehov för jordbruket

4.2.1 Konsekvenserna på statistikbehovet av att jordbruksprisöverläggningarna upphört

Fram till våren 1989 togs material fram till prisöverläggningarna enligt följande:

- sektorkalkyler och indexberäkningar som underlag för att bedöma kompensationsbelopp
- företagsekonomiska kalkyler och kalkyler för inkomstjämförelser mellan jordbrukare och andra grupper
- underlag för beräkning av inkomstföljsamheten och kompensationen till förädlingsindustrin
- statistiskt underlag för specialutredningar.

Motsvarande material togs också fram våren 1990 inför de diskussioner som fördes mellan jordbruket och regeringen.

Arbetet med att ta fram material till jordbruksprisöverläggningarna har tidigare utförts av statens jordbruksnämnd och lantbruksekonomiska samarbetsnämnden. Materialet bygger i huvudsak på bearbetningar av SCBs större undersökningar (LBR, objektiva skördeuppskattningarna, DU, JEU och HINK) samt produktions- och prisuppgifter m.m. från branschen.

Jag bedömer att det framöver inte finns behov av att uppdatera underlag till några jordbruksprisöverläggningar. Mitt ställningstagande utgår från antagandet att resultatet av GATT-förhandlingarna inte leder till att någon form av kompensationsmodell på nytt börjar användas för att räkna fram belopp som skall tillföras jordbrukarna.

Behov av beräkningsunderlag för företagen i norra Sverige tas upp i avsnitt 4.2.2.

Min bedömning innebär att man inte längre behöver beakta det statistikbehov som tidigare funnits enbart i samband med överläggningarna. I andra sammanhang kommer man fortfarande att behöva en stor del av den typ av statistik som användes vid överläggningarna. De överväganden som behöver göras gäller i första hand vilka krav på statistisk säkerhet som man bör ställa på materialet. Allmänt sett ställdes höga krav på tillförlitligheten i underlaget till prisöverläggningarna. Enligt min bedömning kan en del avsteg göras från dessa

krav i det nu uppkomna läget. Detta får konsekvenser för vissa statistikprodukter.

En översikt över huvudtyper av material som tidigare togs fram till överläggningarna redovisas i det följande. I denna översikt kommer också framtida behov av resp. material att kortfattat beröras.

Sektorkalkyler

Sektorkalkylerna kan delas upp i normkalkyler som utgjort ett av huvudunderlagen vid överläggningarna, totalkalkyler som under senare år mest använts för att ge allmän information om sektorn och kalkyler som använts i samband med nationalräkenskaperna (NR-kalkyler). Dessutom har kalkylunderlaget från normkalkylerna i något modifierad form använts för att få fram vägningstal till olika indexserier.

Jordbruksnämnden och lantbruksekonomiska samarbetsnämnden har svarat för det huvudsakliga arbetet med att ta fram sektorkalkyler.

Jag bedömer att det under de närmaste åren kommer att finnas behov av att ta fram sektorkalkyler. Den viktigaste användningen blir nu till nationalräkenskaperna och för att få fram vägningstal för index. Sektorkalkylerna kan också ha ett visst värde vid bedömning av reformens effekter.

Framför allt för normkalkylen har kraven på statistisk säkerhet i uppgiftsunderlaget varit högt ställda. I det läge som nu uppstått kan dessa krav enligt min mening till en del mjukas upp. Uppläggning och omfattning av vissa kostnadskrävande undersökningar som de objektiva skördeuppskattningarna och de lantbruksekonomiska undersökningarna bör nu ses över.

I samband med att den jordbruksekonomiska undersökningen lades om till det s.k. typologisystemet¹ kan inte arbetskraftskostnaden i sektorkalkylerna längre beräknas med ledning av uppgifter från denna

¹ Enligt typologisystemet klassificeras företagen efter standardtimmar i olika driftsgrenar. Standardtimmar svarar mot ett normerat arbetsbehov.

undersökning.

En annan konsekvens av att material inte längre tas fram till överläggningarna är att de personella resurserna för att sammanställa och bearbeta sektorkalkylerna kan minskas. Detta berör främst jordbruksnämnden och lantbruksekonomiska samarbetsnämnden.

Ekonomiska kalkyler som belyser företaget

I samband med överläggningarna togs tidigare fram flera företagsekonomiska kalkyler som belyste lönsamhets- och andra ekonomiska förhållanden för grupper av företag. Behov av sådana kalkyler bedömer jag kommer att finnas även under övergångsperioden för att belysa reformens påverkan på företagens ekonomi. Liksom för sektorkalkylerna bör dock vissa förenklingar kunna göras i det statistiska underlaget.

Jordbrukarfamiljernas inkomstfördelning mellan jordbruk, annan verksamhet på företaget och arbete utanför företaget kan väntas genomgå ganska stora förändringar under övergångsperioden. I samband med överläggningarna studerades tidigare dessa frågor. För att studera reformens effekter bedömer jag att det även under de närmaste åren kommer att behövas statistiskt underlag för att belysa inkomstfördelningen mellan olika verksamheter.

Ett viktigt underlag för att belysa jordbruksföretagens ekonomi och även jordbrukarfamiljernas ekonomi har varit SCBs deklarationsundersökning (DU). Även under de närmaste åren bedömer jag att motsvarande underlag kommer att behövas.

Inkomstjämförelser mellan jordbrukare och andra grupper

Enligt riksdagsbeslutet minskar betydelsen av inkomstmålet. Jag anser därför att det inte längre finns något motiv till att ta fram speciell statistik i syfte att belysa jordbrukarnas ekonomiska förhållanden jämfört med andra samhällsgrupper. De övriga behov som kan finnas för dessa jämförelser är inte så stora att de motiverar statistiken. Mitt

ställningstagande innebär som framgår av kapitel 5 konsekvenser för bl.a. SCBs inkomstfördelningsundersökning (HINK).

Indexberäkningar

Lantbruksekonomiska samarbetsnämnden har sedan lång tid tillbaka tagit fram ett flertal indexserier. För att studera reformens effekter bedömer jag att detta underlag även under de närmaste åren kommer att vara viktigt. Vissa förenklingar i prismätningarna bör dock kunna göras mot bakgrund av att kraven ändrats.

Jag förutsätter att samarbetsnämnden ser över de indexserier som direkt varit förknippade med det gamla prisregleringssystemet. Även konsekvenserna på prissidan av de mer komplicerade marknadsförhållanden som kan följa av avregleringen förutsätter jag att jordbruksnämnden följer upp i den pris- och marknadsbevakning, som enligt riksdagen skall göras av jordbruksnämnden.

4.2.2 Bedömningar av behovet av statistik för att kunna genomföra avregleringen och omställningsåtgärderna

Som framgår av kapitel 3 kommer de interna marknadsregleringarna på jordbruksprodukter att successivt avskaffas. Samtidigt införs ett antal nya permanenta åtgärder för att bättre uppnå beredskapsmål, miljömål och regionalpolitiska mål. För att underlätta omställningen för jordbrukarna vidtas ett antal övergångsvisa stödåtgärder.

Beredskapsfrågor, miljöfrågor och regionalpolitiska frågor utöver Norrlandsstödet behandlar jag i ett senare avsnitt.

I detta avsnitt behandlas de stödåtgärder som under utredningsarbetets gång visat sig kräva statistiskt underlag.

Enligt min bedömning begränsar sig detta till följande stödformer, nämligen inkomststödet, omställningsstödet, anläggningsstödet samt avvecklingsstödet till mjölkproducenterna.

För att verkställa de stödutbetalningar som jag nyss nämnt krävs i huvudsak två typer av underlag, nämligen:

- 1) underlag för att räkna fram totalbelopp och belopp per betalningsenhet (per ha, per djur etc.)
- 2) underlag för att fördela beloppen på olika jordbrukare som berörs av stöden.

I riksdagsbeslutet finns redan totalbelopp och i vissa fall belopp per betalningsenhet angivna. Eventuella kompletterande behov av statistik för att räkna ut beloppen per betalningsenhet täcks av befintlig statistik, i första hand LBR för åren 1989 och 1990. Något framtida behov av statistik enligt *punkt 1* bedömer jag inte kommer att finnas.

Punkt 2 kräver att registeruppgifter finns tillgängliga över antal djur, antal hektar av olika grödor m.m. för samtliga jordbruksföretag som berörs av stöden. Behovet avser endast förhållandena vid ingången av omställningsperioden.

Jordbruksnämnden och lantbruksstyrelsen planerar att upprätta ett register (s.k. stödregister) baserat på LBR 90 där olika typer av stödutbetalningar till jordbrukarna skall registreras. Detta register väntas i huvudsak täcka behoven under *punkt 2*. Eventuellt kan kompletterande uppgifter komma att behövas från de löpande LBR-undersökningarna för åren 1991–1993.

Sammantaget bedömer jag således att något utvidgat framtida statistikbehov eller behov av registeruppgifter inte kommer att finnas för att administrera ovanstående stöd. En viss oklarhet råder dock som nämnts angående LBR och eventuellt behov av ändring av variabelinnehållet i denna undersökning.

Jag anser det önskvärt att uppgifter som framkommer i samband med upprättandet och upprätthållandet av stödregistret sammanställs på ett sådant sätt att de kan utnyttjas statistiskt.

I riksdagsbeslutet betonas det regionalpolitiska målet. Beträffande jordbruket i norra Sverige sägs att en avreglering inte får tillåtas påverka lönsamheten i nämnvärd grad. Norra Sverige kommer däri-genom i princip att undantas från den produktionsanpassning som följer av den livsmedelspolitiska reformen.

Inom jordbruksnämnden pågår för närvarande en utredning som bl.a. har till syfte att lämna förslag till hur ett framtida stöd till Norrlandsjordbruken skall ges. Mina kontakter med jordbruksnämnden i denna fråga har gett vid handen att det för stödgivning kan komma att behövas förbättrad företagsekonomisk statistik för norra Sverige för

att kunna bedöma lönsamhetsutveckling m.m.

Jordbruksnämndens förslag när det gäller stödet till jordbruket i norra Sverige kan således komma att ställa nya och högre krav på den ekonomiska statistiken för företag i norra Sverige. I kapitel 5 kommer jag att ytterligare ta upp denna fråga i samband med att behovet av nuvarande ekonomiska statistik diskuteras undersökning för undersökning.

De interna regleringarna handhas av ett antal regleringsföreningar. Dessa föreningar använder en del statistik från SCB för sin verksamhet. Fr.o.m. den 1 juli 1991 kommer dessa föreningars myndighetsutövande verksamhet att upphöra. Den reglerande verksamheten kommer fram till dess avregleringen är helt genomförd att handhas av den föreslagna nya jordbruksmyndigheten.² Vilken statistik denna myndighet kan komma att behöva för att administrera det som är kvar av regleringarna är för närvarande oklart.

Behovet av statistik för internregleringar bortfaller automatiskt när dessa regleringar upphör. Statistik som därutöver tagits fram av regleringsföreningarna bör i den mån den har ett samhälleligt intresse bekostas av samhället och i övrigt av branschen själv.

4.2.3 Bedömningar av behov av statistik för att följa upp konsekvenserna av reformen

Den livsmedelspolitiska reformen kommer att påverka jordbrukssektorn och enskilda jordbruksföretag på många olika sätt. Av riksdagsbeslutet och utredningsdirektiven framgår att det är viktigt att följa utvecklingen på området. Speciellt omnämns följande områden när det gäller jordbruket:

- den ekonomiska utvecklingen inom jordbruket
- effekter för jordbruket i olika regioner och för olika brukarkategorier
- markanvändningens förändring både under övergångsperioden

² Enligt ett nyligen framlagt utredningsförslag kommer en ny jordbruksmyndighet att ta över jordbruksnämndens och lantbruksstyrelsens uppgifter fr.o.m. den 1 juli 1991.

och på längre sikt

– priser och marknad i jordbruksledet.

Enligt min uppfattning kan statistikbehovet enligt strecksatserna härledas till följande områden:

- a) ekonomisk statistik
- b) prisstatistik
- c) produktionsstatistik
- d) strukturstatistik
- e) fastighetsstatistik
- f) statistik som berör investeringar i byggnader, anläggningar och maskiner
- g) statistik över förbrukning av vissa förnödenheter
- h) arbetskraftsstatistik.

I följande delavsnitt kommer vart och ett av dessa områden att behandlas.

a) ekonomisk statistik

Den ekonomiska statistiken kan delas in i statistik för kalkyler för sektor resp. för grupper av företag. Sektorkalkylerna visar den samlade jordbruksproduktionens värde med uppdelning på olika animalie- och vegetabilieprodukter. Kalkylerna innehåller även uppgifter om förbrukning av förnödenheter m.m. samt investeringar. Under omställningsperioden kommer sektorns produktionsstruktur och användning av insatsvaror sannolikt att genomgå stora förändringar. Sektorkalkylerna ger ett bra underlag för att följa denna process. Jag bedömer därför att det även i framtiden kommer att finnas behov av denna typ av statistik men att kraven på säkerhet m.m. inte kommer att vara lika stora som för närvarande. Nuvarande statistikunderlag har i huvudsak dikterats av de krav som jordbruksprisöverläggningarna ställt.

I utredningsdirektiven betonas vikten av att kunna följa den ekonomiska utvecklingen för olika produktionsgrenar och för olika regioner. Enligt min bedömning tillgodoses detta önskemål bäst genom ekonomisk statistik för olika företagsgrupper. Denna statistik bör förutom att ge en god belysning av företaget också fånga in inkomster m.m. från annat än jordbruk.

Under ett flertal år har jordbruksnämnden och lantbruksekonomi-

ska samarbetsnämnden gjort analyser över jordbruksföretagens ekonomi. Dessa analyser har utgått från gruppmedeltal, kvartilvärden m.m. för olika typer av gårdar. Arbetskraftsberäkningarna har i huvudsak byggt på normerade arbetsbehovstal. De hittills tillämpade analysmetoderna bör vara utgångspunkten för att följa företagens ekonomiska utveckling under omställningsperioden. Statistikens omfattning bedömer jag kunna minska något. Däremot kan en utvidgad analysning behöva ske av jordbrukarfamiljernas verksamheter utanför det traditionella jordbruket.

Den ekonomiska statistik som SCB för närvarande tar fram bygger i huvudsak på DU och JEU. Dessa undersökningar genomförs fristående från varandra och ger sammantaget en god bild av jordbruksföretagens ekonomi. Båda undersökningarna kan användas för att belysa den ekonomiska situationen för grupper av företag (regionalt, efter driftsinriktning m.m.).

Även LRF Konsult gör en del sammanställningar av företagsekonomiska data med hjälp av sitt datakundregister.

Sammantaget bedömer jag att nuvarande undersökningar tillgodoser de krav som man under de närmaste åren kan komma att ställa på företagsekoniskt statistikunderlag. Vissa resursbesparingar kan dock troligen göras genom att samordna DU, JEU och LRF Konsults statistik. En sådan samordning bör syfta till att ge det uppgiftsunderlag som kommer att krävas för att kunna följa utvecklingen inom jordbrukssektorn. Även uppgifter om inkomster från annan sysselsättning än jordbruk bör kunna belysas vid en samordning av undersökningarna.

För att snabbt följa den livsmedelspolitiska reformens effekter bedömer jag det också viktigt att få tillgång till ekonomisk statistik snabbar än i dag.

SCB bör enligt min uppfattning snarast söka former för att om möjligt samordna JEU-urvalet och DU-urvalet för de planerade undersökningarna avseende 1991 års inkomster.

b) prisstatistik

Jordbruksnämnden har under en lång följd av år byggt upp en prisstatistik över jordbrukets produkter och förnödenheter m.m. Jag an-

ser det viktigt att jordbruksnämnden även framdeles fortsätter att ta fram denna statistik som kan förväntas bli ett viktigt instrument för att följa utvecklingen i en alltmer avreglerad sektor.

c) produktionsstatistik

För närvarande svarar branschen själv för en betydande del av produktionsstatistiken. Vid de kontakter som jag hittills haft med branschens företrädare har det inte framkommit någonting som tyder på att omfattningen av denna statistik kommer att minska under de närmaste ett till två åren. Hur det blir på längre sikt är i dag svårt att förutsäga. Några särskilda åtgärder för att täcka upp eventuella framtida statistikbortfall finner jag för närvarande inget motiv till.

När det gäller skördeuppskattningar bekostar staten numera hela SCBs undersökning objektiva skördeuppskattningarna. Ett visst statligt intresse av skördeuppskattningar kommer enligt min bedömning att finnas även under de kommande åren för att följa reformens effekter i olika avseenden bl.a. på produktion. Nuvarande kostnader för denna information anser jag dock vara höga. Under den närmaste tiden avser jag att studera alternativa former för skördeuppskattningar bl.a. mot bakgrund av de förfaranden som tillämpas i andra länder.

d) strukturstatistik

Jag bedömer att det kommer att finnas ett fortsatt stort behov av att kunna följa reformens effekter genom en väl utbyggd strukturstatistik. Sådan statistik har tidigare getts hög prioritet och bör även under de närmaste åren ligga på ungefär samma nivå som nu, möjligen med viss inskränkning för små brukningsenheter. Vissa mindre förändringar kan också behöva göras med hänsyn till att jordbruksmarkens användning kan förväntas genomgå en del förändringar under övergångsperioden. I kapitel 5 kommer jag i samband med diskussioner kring framtida LBR-utformning att kortfattat beröra vilka förändringar som jag avser.

Även lantbruksstyrelsens och jordbruksnämndens planerade stödregister bör kunna användas för att i vissa avseenden belysa utvecklingen.

e) fastighetsprisstatistik

Jag bedömer det som angeläget att även i fortsättningen ha tillgång till en statistik över jordbruksfastigheternas värden och prisutveckling. Denna statistik kommer till en del att behövas som indata i de jordbruksekonomiska kalkyler som tagits upp under *punkt a)* men också som ett fristående material för att följa utvecklingen under övergångsperioden.

Denna statistik har även betydelse för tillämpningen av jordförvärvslagstiftningen.

Den statistikproduktion som SCB har angående jordbruksfastigheternas värden och prisutveckling ingår som en del i en statistik över samtliga fastigheter. Någon förändring av denna statistik anser jag inte bör göras.

f) statistik som berör investeringar i byggnader, anläggningar och maskiner

Den jordbrukspolitiska reformen kan väntas medföra betydande konsekvenser för jordbrukets insatsmedel. Jag bedömer det därför som värdefullt om investeringsutvecklingen även i fortsättningen kan följas. Nuvarande nybyggnadsstatistik bör dock kunna minskas något utan att detta får alltför stora konsekvenser.

g) statistik över förbrukning av vissa förnödenheter

Vad som sagts under *punkt f)* gäller i allt väsentligt också för statistiken över jordbrukets insatser i form av förnödenheter. Speciellt intressant är att kunna följa utvecklingen på kemikaliesidan.

h) arbetskraftsstatistik

Arbetskraftsstatistiken har ursprungligen tagits fram för att tillgodose statistikkraven för jordbruksprisöverläggningarna. Under senare år har den använts i begränsad omfattning. Syftet har i huvudsak varit att fastställa arbetskraftsvolymen i miljoner arbetstimmar och förändringen av arbetskraftsvolymen mellan åren. Uppgifterna har också använts i samband med produktivitetsberäkningar.

Enligt min mening är nuvarande arbetskraftsstatistik onödigt omfattande för att följa reformens effekter. Årliga undersökningar är inte längre motiverade. Inriktningen bör dessutom ändras så att kombinationssysselsättningar mellan traditionellt jordbruk och annan sysselsättning i och utanför företaget bättre blir belyst.

4.2.4 Bedömningar av behovet av statistik för övriga ändamål

Förutom behovet av statistik som mer direkt sammanhänger med den livsmedelspolitiska reformen finns också andra statistikbehov som berör livsmedelssektorn. I utredningsdirektiven pekas på några sådana områden. Med ledning av detta och vad som framkommit under utredningens gång kommer jag i detta avsnitt att ta upp de viktigaste övriga behovsområdena. En rimlig utgångspunkt bör här vara att även i statistikhänseende hantera jordbruks- och livsmedelssektorn på samma sätt som andra sektorer. Min bedömning är således att samhällets behov av jordbruksstatistik inte kan anses vara större än för andra sektorer.

Statistikförsörjningen för beredskapsändamål, miljö- och landskapsvård, regionalpolitiska ändamål samt för internationella jämförelser bör dock ges en något större vikt.

Statistik för följande behov kommer att tas upp i detta avsnitt:

- för att belysa effekterna av djurskydds- och miljöbestämmelser
- för att belysa miljöbelastning orsakad av jordbruket
- för att belysa effekterna av landskapsvårdande åtgärder
- för beredskapsåtgärder
- för regionalpolitiska ändamål
- för internationella jämförelser m.m.
- för allmän information.

Dessutom har vissa forsknings- och utbildningsinstitutioner behov av jordbruksstatistik liksom lantbruksnämnder, branschföretag och branschorganisationer.

I det följande kommer jag att redovisa mina allmänna bedömningar för vart och ett av de områden som nu berörs.

I fråga om internationella jämförelser m.m. har någon grundlig kartläggning av behoven ännu inte gjorts. Jag avser att återkomma till

detta i samband med slutbetänkandet.

Underlag för att bedöma effekterna av djurskydds- och miljöbestämmelser

När det gäller miljö- och djurskyddsåtgärder och andra företeelser som kräver detaljerad information på vissa specialområden bedömer jag det som svårt att få fram godtagbara uppgifter till rimliga kostnader via en löpande statistik. Man får här i stället använda LBR som urvalsram för tillfälliga stickprovsundersökningar som riktas till en lämplig målgrupp.

Ett väl fungerande lantbruksregister och tillförlitliga företagsekonomiska data bör ge ett bra underlag för att utreda dessa frågor.

Statistik som belyser miljöeffekter

För närvarande finns följande statistikkällor som belyser miljöeffekter:

- SCBs undersökningar om användning av bekämpningsmedel och gödselmedel i anknytning till objektiva skördeuppskattningar
- kemikalieinspektionens statistik över total försäljning av bekämpningsmedel
- naturvårdsverkets undersökningar om jord- och skogsbrukets påverkan på vissa recipienter samt andra miljöövervakningsprogram
- jordbruksnämndens och SCBs sammanställningar om total försäljning av handelsgödsel och kalk
- LBRs uppgifter om djurantal med regional fördelning.

Enligt min uppfattning ger ovanstående källor sammantaget en relativt god bild av jordbrukets miljöbelastning. Till detta kommer SCBs och naturvårdsverkets undersökningar som omfattar viss miljöbelastning från industrin där livsmedelsindustrin ingår som en del.

Därutöver pågår arbeten vid SCB med att utveckla löpande redovisningar av jordbrukets utsläpp av ammoniak. Eventuellt kommer också metanutsläppen att beräknas. Vidare planerar SCB att göra beräkning-

ar av nettot mellan tillförd och bortförd mängd näringsämnen. Underlag för dessa beräkningar är främst den ovan nämnda gödselmedelsundersökningen.

Enligt min mening kommer miljösidan att vara viktig att bevaka i framtiden. Traditionellt statistikinsamlande för att visa förändringar i markanvändning kommer liksom nu att vara ett viktigt instrument i detta arbete. Sammantaget bedömer jag att den nuvarande traditionella statistiken i stora drag inte behöver förbättras under de närmaste åren annat än i vissa detaljer, vilka kan lösas i samarbete mellan SCB och naturvårdsverket. Det är viktigt att fortsatta resurser ställs till förfo-gande för att bibehålla den informationsnivå som för närvarande finns och som kan komma att uppstå bl.a. som en följd av naturvårdsverkets pågående arbete. Även den negativa miljöpåverkan som jordbruket utsätts för är intressant att följa.

Landskapsvård

Naturvårdsverket och länsstyrelserna utför inventeringar över värdefulla naturmiljöer och betalar ut ersättning till bl.a. jordbrukare för bevarande av åker, ängs- och hagmark. I samband med detta arbete är det naturligt att markområden som det från samhällets sida finns behov av att bevara från landskapsvårdande synpunkt kartläggs.

Det är angeläget att ett ökat samråd kommer till stånd mellan SCB, lantbruksmyndigheterna samt de natur- och kulturmiljövårdande myndigheterna. Det är också önskvärt att en samordning görs mellan registreringen av landskapsvårdsersättningar och registreringen av beslutade omställningsstöd och anläggningsstöd.

Enligt min bedömning finns det för närvarande inget behov av ytterligare undersökningar på området. Av flera skäl är det önskvärt att knyta naturvårdsverkets och länsstyrelsernas uppgiftsunderlag till LBR. Man skulle då kunna få en samlad bild över vilken ekonomisk och annan betydelse dessa ersättningar har för olika kategorier av jordbrukare. Om möjligt bör man även försöka utvidga LBR med uppgifter om vissa typer av extensiva betesmarker som nu inte ingår i undersökningen.

I detta sammanhang kan nämnas att naturvårdsverket påbörjat ett

arbete med att ta fram ett system för övervakning av förändringar i jordbrukslandskapets biotoper, fauna, flora och strukturer. Det är för tidigt att nu dra slutsatser när det gäller behovet av statistik för detta ändamål. Till stor del kommer denna övervakning att ske genom användning av flyg- och satellitbildstolkning samt genom inventeringar i vissa referensytor.

Beredskap

För närvarande används ett flertal statistikällor som underlag för beredskapsplanering. Statistikbehovet omfattar både det egentliga jordbruket och förädlingsindustrin. När det gäller förädlingsindustrin har jordbruksnämnden vissa interna register som i huvudsak tillgodoser statistikbehoven för dessa led.

Statistikbehovet för det egentliga jordbruket omfattar uppgifter om struktur, produktion samt användning av vissa insatsvaror. Jordbruksnämnden som ansvarar för livsmedelsprogrammet inom det civila försvaret bedömer att det i framtiden är önskvärt att bibehålla flera av SCBs statistikprodukter som belyser struktur, produktion och produktionsmedel.

Jag anser att beredskapsbehovet är viktigt och så långt möjligt bör tillgodoses. Nuvarande nivå på statistisk säkerhet m.m. i det underlag som nu används från objektiva skördeuppskattningarna och LBR är troligen inte helt nödvändig för att tillgodose beredskapsbehovet.

Regionalpolitiska ändamål

Som tidigare nämnts kan prisstödet till jordbruket i norra Sverige komma att kräva särskilda statistiska bearbetningar.

För att belysa jordbrukets roll i den regionala utvecklingen utgör främst LBR ett viktigt underlag.

Statistikbehov för lantbruksnämndernas myndighetsutövande roll i den nya länsorganisationen

Med hänsyn till vad som framkommit under utredningsarbetets gång bedömer jag här att statistikbehovet inskränker sig till LBR och fastighetsprisstatistiken.

Utbildning och forskning

Inom utbildningen och forskningen används bl.a. SCBs statistik i samband med olika forskningsprojekt, examensarbeten m.m. Sveriges lantbruksuniversitet har pekat på en del statistikbehov som bedöms som mycket väsentliga. I första hand är man intresserad av företagsekonomisk statistik och produktionsstatistik.

Enligt min uppfattning bör behoven av statistik för forskning och utbildning tillgodoses om detta inte medför orimligt stora kostnader. Man bör dock inte vidmakthålla en löpande statistik bara för tillfälliga behov som kan uppstå för forskningsprojekt m.m.

Branschens statistikbehov

Behov av statistik för delar av regleringsföreningarnas verksamhet som den nya jordbruksmyndigheten kommer att ta över under övergångsperioden har tidigare behandlats.

Utöver detta behov används viss statligt finansierad statistik av vissa branschorganisationer och av lantbruksnämnderna i sin rådgivning samt inom skördeskadeskyddet.

Jag anser att branschorganisationernas egna behov av statistik självklart bör bekostas av dessa själva.

Jag anser också att behov av statistik för lantbruksnämndernas företagsekonomiska rådgivning och för skördeskadeskyddet bör jämföras med branschorganisationernas behov och bekostas av näringen själv. Skördeskadeskyddet kan ses som en form av försäkring som i första hand är en angelägenhet för jordbruksnäringen själv.

Behov av statistik för internationella jämförelser m.m.

I utredningsdirektiven betonas vikten av att beakta de krav som kan komma att ställas på den svenska statistikproduktionen till följd av det internationella samarbetet. Under det fortsatta utredningsarbetet kommer jag närmare att studera detta.

Behov av statistik för allmän information

Mycket av den statistik som tagits fram av SCB, myndigheter och branschen används av massmedia m.m. för att ge information till allmänheten i olika jordbruksfrågor. Denna information har även använts i riksdagsarbetet och i olika typer av utredningar.

Behov för allmän information är svår att konkretisera. Enligt min bedömning är jordbruket bättre tillgodosett med statistik än flertalet andra sektorer. Kravet på statistik för allmän information torde i nuvarande läge vara mer än väl tillgodosett. De inskränkningar jag längre fram kommer att föreslå ändrar inte denna bedömning.

4.3 Behov av konsumentstatistik och statistik över industri- och handelsleden

4.3.1 Genomförande och uppföljning av den livsmedelspolitiska reformen

I direktiven till utredningen finns vissa skrivningar som mer direkt berör industri- och handelsleden och konsumentaspekterna. Ett viktigt motiv till att reformera livsmedelspolitiken är enligt direktiven att konsumentmålet om tillgång till ett varierat utbud av livsmedel till rimliga priser inte i tillräcklig utsträckning har uppfyllts med hittillsvarande politik. Genom reformen förväntas prisökningstakten dämpas. Det är enligt direktiven viktigt att denna positiva effekt kommer konsumenterna till del. Genom statistik, t.ex. över pris- och marginalutvecklingen i industri- och handelsleden, kan denna effekt följas.

Vidare bör enligt direktiven utredaren mer allmänt undersöka om statistikproduktionen med avseende på konsumentmålet inom ramen för en ny livsmedelspolitik kan förbättras.

Vidare har utvecklingen enligt direktiven gått mot en mer samlad livsmedelspolitik som innefattar alla led i livsmedelskedjan samt kvalitets-, kost- och hälsofrågor. Utredaren bör mot bakgrund härav ta ställning till om statistikproduktionen är väl avvägd mellan de olika delområdena och överväga förändringar i riktning mot en mer samlad statistikproduktion för hela livsmedelssektorn.

Min bedömning är att dessa uppgifter kräver grundliga överväganden och kontakter med berörda intressenter och jag avser därför att återkomma i slutbetänkandet i detta avseende. Jag har emellertid inför detta delbetänkande diskuterat dessa aspekter på statistikproduktionen med sakkunniga och experter samt med berörda myndigheter och undersökt om det finns åtgärder som bedöms nödvändiga eller önskvärda att genomföra på kort sikt för att kunna genomföra reformen och följa effekterna utifrån ett konsumentperspektiv.

För att kunna genomföra den livsmedelspolitiska reformen krävs ingen ny statistik i detta avseende. Inga övergångsvisa medel som anvisas under omställningsperioden berör direkt förädlingsindustrin, handeln eller "konsumenten", även om de får konsekvenser för dessa led.

När det gäller uppföljningsarbetet är det emellertid enligt min mening av största vikt att de för konsumenterna viktiga effekterna följs och analyseras. En förutsättning för att de positiva effekterna av reformen skall komma konsumenterna till del är enligt riksdagen att marknaderna fungerar väl och att industri- och handelsleden inte tar prissänkningar eller uteblivna prisökningar i anspråk. Därför måste enligt riksdagen pris- och konkurrensförhållandena följas noga. Riksdagen hänvisar till de i propositionen aviserade uppdragen till SPK och jordbruksnämnden. Enligt propositionen om en ny livsmedelspolitik skall SPK få i uppdrag att följa pris- och marginalutvecklingen i industri- och handelsleden. Jordbruksnämnden skall få i uppdrag att skärpa sin bevakning av marknad och priser. Förslag till nödvändiga förändringar på kort sikt har inte framförts av dessa myndigheter. Som framgår av det följande har dock vissa brister i statistikunderlaget avseende de senare leden i livsmedelskedjan påtalats. Jag avser

att ytterligare kartlägga behoven i detta avseende.

Mot bakgrund av dels riksdagens uttalande och direktiven till utredningen, dels de kontakter som jag har haft med myndigheterna inom livsmedelssektorn är min bedömning att det för uppföljningen av reformen under övergångsperioden utifrån ett konsumentperspektiv i första hand är viktigt att följa och analysera prisutvecklingen och konkurrensförhållandena i olika led i livsmedelskedjan. Detta är väsentligt för att kunna avgöra om de positiva effekterna av reformen, främst i form av en dämpad prisökningstakt, kommer konsumenterna till del.

Härutöver är jag av den uppfattningen att den livsmedelspolitiska reformens effekter på konsumtionen bör följas. Avregleringen inom jordbruket kommer att påverka såväl produktionen som priserna på jordbruksråvaror och förädlade livsmedel. Relativpriserna mellan olika livsmedel kommer sannolikt att ändras. En avveckling av mejeriregleringen kommer t.ex. att påverka relativpriserna inom mejerisortimentet.

Under kartläggningsarbetet över den statistik som produceras med anknytning till livsmedelssektorn har jag också studerat den konsumtionsstatistik som tas fram. Förutom den statistik som tas fram och sammanställs av jordbruksnämnden och som framför allt används för nationalräkenskaperna och som underlag för beredskapsplanläggningen har SCB och statens livsmedelsverk, som nämnts i kapitel 2, tillsammans under år 1989 gjort en omfattande undersökning om hushållens livsmedelsutgifter och kostvanor, den s.k. HULK. Undersökningen bearbetas för närvarande.

Resultaten från undersökningen skall belysa skillnader i livsmedelskonsumtion och kostvanor mellan olika regioner, mellan olika typer av hushåll och mellan hushåll med olika bärkraft samt olika grupper av individer. Genom att mängden av olika livsmedel bokförs kommer även näringsinnehållet att beräknas. Vad gäller användningen kommer enligt livsmedelsverket resultaten från HULK, som är den första riktäckande representativa undersökningen av kostvanor, att användas för att beskriva kostvanorna i olika grupper av befolkningen samt att sätta dessa i relation till aktuella kost- och näringsrekommendationer. Data om livsmedelsinköp och kostvanor är också av stor betydelse för att utforma allmänna kostråd till olika grupper. Vidare behöver livs-

medelsverket data över livsmedelsintag och kostvanor som underlag för olika intagsberäkningar. Det kan gälla bekämpningsmedel, tungmetaller o.d. Kostdata behövs också enligt livsmedelsverket för toxikologiska värderingar och som underlag för att fastställa gränsvärden för olika substanser i livsmedel. Med mer detaljerad information om livsmedelsutgifter kan man även studera de fördelningspolitiska effekterna av t.ex. avveckling av livsmedelssubventioner och differentierad moms.

Jag vill redan nu markera behovet av undersökningar som följer konsumtionen av livsmedel och kostvanorna rent allmänt, men också eventuella effekter till följd av den livsmedelspolitiska reformen. I väntan på konkreta beslut från HULK avvaktar jag emellertid med en slutgiltig bedömning av det framtida behovet av undersökningar av HULKs omfattning. Enligt SCBs anslagsframställning planeras en ny HULK år 1999. Enligt livsmedelsverket bör dock HULK (eller motsvarande) genomföras ungefär vart femte år.

4.3.2 Tidigare utredningar och det fortsatta arbetet inför slutbetänkandet

1983 års livsmedelskommitté (SOU 1984:86, LMK) framförde i sitt huvudbetänkande att *"analysen av framför allt handelns förhållanden har försvårats av bristen på ändamålsenliga data. Enligt kommitténs mening är det angeläget att det statistiska underlaget förbättras. Vidare bör forskning rörande livsmedelsindustrins och -handelns förhållanden prioriteras."*

1986 års livsmedelsutredning (SOU 1987:44, LMU) påtalade också brister i statistikförsörjningen och anförde bl.a. följande:

"Under utredningsarbetets bedrivande har ett antal områden identifierats där befintlig statistik är otillräcklig eller där det råder brist på statistik. Framför allt gäller det statistik som medger internationella jämförelser, samt beträffande kostnader och lönsamhet i handeln. Därtill kommer vissa problem som rör behandlingen av extrapriser i samband med mätningar av prisutvecklingen."

Den genomgång som utredningen gjort av internationella förhållanden visar att det finns betydande svårigheter att jämföra situationen och utvecklingen i livsmedelskedjans olika led. Inte minst gäller det livsmedelsprisernas utveckling i konsumentledet, där olika definitioner och mätmetoder gör det svårt att göra rättvisande jämförelser. Enligt utredningens uppfattning bör Sverige i olika internationella fora verka för att statistiken på detta område i möjligaste mån harmoniseras, så att jämförelser med förhållandena i utlandet kan ske på ett meningsfullt sätt.

Också när det gäller statistik som rör svenska förhållanden finns brister. I synnerhet gäller detta den officiella statistik som avser förhållandena i livsmedelshandeln. Ett grundproblem är därvid att den statistik som SCB publicerar inte på ett tillfredsställande sätt gör det möjligt att särskilja livsmedelshandel från annan handel. Enligt utredningens uppfattning är det angeläget att SCB inom ramen för nuvarande verksamhet förbättrar beskrivningen av livsmedelshandeln och dagligvaruhandeln.

Ett ytterligare problem gäller det sätt på vilket extrapriser påverkar konsumentprisindex. Som framgått av tidigare avsnitt har tillämpningen av extrapriser ökat under en följd av år. Med de metoder som används att mäta konsumentprisindex (KPI) kan detta, enligt utredningens uppfattning, ha medfört att den faktiska prisökningen på livsmedel överskattats. De principiella problemen är därvid i huvudsak två. Det första problemet är att de löpande mätningar som SCB genomför i huvudsak utgår ifrån cirkapriserna i de olika butikskedjorna. Undantaget utgör decembermätningarna som baseras på uppgifter som samlas in i butik. Under resten av året tas endast hänsyn till centralt administrerade kampanjer. I den mån relationen mellan extrapriser och cirkapriser förändras över en tidsperiod ger denna mätmetod en felaktig beskrivning av den genomsnittliga prisnivåns utveckling. SPK genomför emellertid regelbundet mätningar av de faktiska prisernas följsamhet till cirkapriserna. Enligt dessa mätningar har det inte skett några större avvikelser över tiden mellan cirkapriserna och de faktiska prisernas utveckling.

Det andra problemet hänger samman med svårigheterna att mäta vilka volymer som säljs till ordinarie resp. extrapris. Nuvarande

metoder för att beräkna konsumentprisindex tar i princip ingen hänsyn till att större volymer i många fall säljs till extrapris än till ordinarie pris. Följden blir att sådana varor som till stor del säljs till extrapris får en större värdeandel i konsumentprisindex än vad som är befogat.

Enligt utredningens mening är det angeläget att frågan om de faktiskt tillämpade prisernas behandling vid beräkning av KPI ges hög prioritet hos de berörda myndigheterna (SCB och SPK)."

I sammanträdena med sakkuniga och experter i utredningen har av ovanstående påtalade problem dels svårigheterna att göra internationella prisjämförelser förts fram, dels det förhållandet att det bara en gång per år (med undantag för vissa färskvaror) samlas in faktiska priser till KPI-mätningarna.

I utredningen har även diskuterats problem förknippade med att analysera och bedöma prisutvecklingen på livsmedel. Det är inte alltid tillräckligt att endast följa pris- och marginalutvecklingen i industri- och handelsleden. Av stor vikt är också att kunna analysera de strukturella och institutionella förhållandenas inverkan på prisöknings-takten. Vidare är det intressant att belysa faktorinsatsen i de olika leden i livsmedelskedjan och dess betydelse för skillnader i prisutvecklingen dels jämfört med andra varor och tjänster inom landet, dels jämfört med livsmedelsprisutvecklingen i andra länder. Data över produktivitets- och lönsamhetsutvecklingen i industri- och handelsleden är också av central betydelse. Enligt de kontakter jag har haft hittills finns i dag ingen statistik lätt tillgänglig som möjliggör ett beaktande av ovan nämnda faktorer.

Jag kommer under det fortsatta arbetet att närmare studera dessa frågor samt i övrigt de brister som ovan citerade utredningar framfört. Jag kommer också, som nämndes inledningsvis, att undersöka och överväga förslag i riktning mot en mer samlad statistikproduktion för hela livsmedelssektorn samt undersöka om statistikproduktionen med avseende på konsumentmålet kan förbättras.

I det här sammanhanget kan nämnas att SCB har fått särskilda medel för att utveckla ett nytt statistikprogram för hela det livsmedelspolitiska området. Enligt SCB skall i sådant program ingå statistik rörande råvaror, förädling, distribution, handel och kvalitet.

4.3.3 Utredningsarbetet generellt

Under övergångsperioden kommer det att bli fråga om en bred uppföljning utifrån flera aspekter och därmed statistikinsamling och analyser som inte endast rör jordbrukssektorn. Alltså en förskjutning från rena jordbruksförhållanden till mer konsumentinriktade och samhällsekonomiska analyser. Tidigare togs material fram och gjordes analyser främst inför jordbruksprisöverläggningarna.

För att kunna få en samlad och lättillgänglig bild över både omställningen och effekterna på hela livsmedelssektorn – allt från miljö- och lantbruksekonomiska effekter till effekter på pris- och konkurrensförhållandena m.m. – är det enligt min mening nödvändigt med en samordning. Det är i det här sammanhanget inte minst viktigt att konsumentaspekterna lyfts fram. Hur denna samordning bör ske lämnar jag förslag till i det följande.

5 Förslag

5.1 Inledning

De förslag till ändringar av nuvarande statistik som presenteras i detta kapitel grundas på de allmänna bedömningar av framtida statistikbehov som redovisats i kapitel 4. Förslagen begränsar sig till behovet under de närmaste 2–3 åren och tar sikte på sådana förändringar som jag anser bör föranleda beslut av statsmakterna eller andra åtgärder under tiden fram t.o.m. budgetåret 1991/92.

Utgångspunkten har i första hand varit vad som anges i utredningsdirektiven, nämligen möjligheterna att genomföra den livsmedelspolitiska reformen och att följa upp effekterna av denna reform. Förslagen berör främst SCBs statistikprogram Jord- och skogsbruk. Inom detta statistikprogram produceras för närvarande det mesta av den statligt finansierade jordbruksstatistiken.

För närvarande tas inom branschen fram en omfattande produktionsstatistik. Enligt de uppgifter jag fått under utredningens gång bedömer jag att denna statistikproduktion kommer att fortsätta i ungefär oförändrad omfattning under de närmaste 1–2 åren.

Den nuvarande statliga statistikproduktionen på jordbrukets område är omfattande. Allmänt sett bedömer jag det inte som nödvändigt att ta fram några nya statistikprodukter på kort sikt för att genomföra och följa upp den livsmedelspolitiska reformen. De förslag till förändringar som jag lämnar kommer därför endast att beröra de statistikprodukter som för närvarande tas fram. Jag bedömer också att uppföljningen av reformen kräver delvis andra bearbetningar och analyser av statistiken jämfört med vad som hittills krävts.

I följande delavsnitt redovisar jag mina överväganden och förslag i anknytning till resp. statistikprodukt. Som nyss nämnts kommer endast den statligt finansierade statistiken att beröras.

5.2 Jordbruksstatistik

5.2.1 Lantbruksregistret (LBR)

Jag bedömer att LBR även under den närmaste tiden kommer att vara en central informationskälla både som fristående undersökning och som urvalsunderlag för andra tillfälliga och permanenta undersökningar.

Den viktigaste användningen av undersökningen blir att följa strukturutvecklingen i jordbruket under övergångsperioden. Även som urvalsunderlag för de jordbruksekonomiska undersökningarna (JEU och DU) och för andra användningar som t.ex. beredskapsplanläggning kommer LBR att vara viktig.

Uppgifter över ny-, till- och ombyggnader i LBR bedömer jag inte som nödvändiga att löpande ta in framöver, eftersom denna byggnadsverksamhet är av liten omfattning. Användningen av statistiken är begränsad. Uppgifter om investeringsutgifter i ekonomibyggnader går att få fram genom andra källor, i första hand genom bearbetningar av DU.

I 1990 års LBR insamlades uppgifter via kryssmarkeringar angående jordbrukarnas sysselsättning utanför företaget. För att få mer detaljerad information behövs en uppföljningsundersökning. Kostnaden för denna har av SCB uppskattats till 400 000 kr.

Som framgått av kapitel 4 anser jag det vara av intresse att följa effekterna av reformen på arbetskraftssidan. Speciellt intressant är det att följa utvecklingen av sysselsättningen mellan traditionellt jordbruk kontra annan verksamhet på företaget och verksamhet utanför företaget. I en uppföljande undersökning av arbetskraftsdelen i LBR 90 skulle dessa förhållanden kunna belysas vid en tidpunkt som i stort motsvarar ingången av övergångsperioden. För att belysa reformens effekter skulle en liknande undersökning behöva genomföras inför årsskiftet 1994/95.

Med hänsyn till kravet på att utvecklingen av reformen snabbt skall kunna följas bedömer jag det som väsentligt att uppgifter från LBR tas fram snabbare än i dag, åtminstone preliminära uppgifter.

Mot bakgrund av vad jag nyss sagt föreslår jag att SCB tilldelas medel för att genomföra undersökningen på planerat sätt under åren

1991 och 1992, med undantag av ny-, till- och ombyggnadsavsnittet som helt bör utgå. Genom denna inskränkning inbesparas i storleksordningen 200 000 kr. per år. För innevarande budgetår bör som nämnts övervägas att genomföra en uppföljning av sysselsättningsuppgifterna i LBR 90. Ställning till detta kan tas först när SCB närmare studerat bortfall m.m. i det uppgiftsunderlag som finns i LBR 90. För närvarande arbetar SCB med detta.

Frågor om snabbstatistik samt behov av LBR-uppgifter för år 1993 och senare återkommer jag till i slutbetänkandet.

5.2.2 Objektiva skördeuppskattningarna

Som framgår av kapitel 4 finns ett allmänt behov av skördeuppskattningar för flera syften. Ett viktigt syfte är att följa reformens effekter på bl.a. produktionen. Ett annat är som underlag för beredskapsplanläggning.

Jag bedömer att skördeuppskattningar i någon form kommer att behövas även i framtiden, för att tillgodose både samhällets och näringens behov. Kostnaden för SCBs nuvarande undersökningar av skördens storlek är hög (ca 19 milj. kr. för budgetåret 1990/91). Jag bedömer att samhällets behov av statistiskt underlag på detta område bör kunna tillgodoses till en betydligt lägre kostnad för statsbudgeten. Det statistikbehov som branschen kan ha därutöver bör bekostas av branschen själv.

I det fortsatta arbetet kommer jag att studera alternativa ansatser för att på ett billigare sätt få fram godtagbara uppgifter.

I avvaktan på resultaten av det vidare utredningsarbetet bör nuvarande objektiva skördeuppskattningar genomföras på planerat sätt för 1991 års skörd. Omfattningen av 1992 års objektiva skördeuppskattningar avser jag att återkomma till senare. Eventuella inskränkningar kan komma att påverka medelsbehovet för budgetåret 1991/92.

5.2.3 Den jordbruksekonomiska undersökningen (JEU)

För närvarande samlas uppgifter om driftsinkomster och driftsutgif-

ter in genom både JEU och DU. JEU innehåller dessutom uppgifter om företagsekonomiska avskrivningar m.m. Urvalen i DU och JEU är olika, vilket är ett av skälen till att det inte går att på ett tillfredsställande sätt koppla ihop undersökningarna. Jag ser det som angeläget att de båda undersökningarna så snart som möjligt samordnas så att endast en jordbruksekonomisk undersökning genomförs. En sådan samordning skulle medföra en del resursbesparingar utan att kraven på statistisk säkerhet nämnvärt skulle eftersättas.

Den samordning jag avser skall ta sikte på att anpassa variabelinnehållet i de olika undersökningarna så att dubbelarbete undviks. JEU-urvalet bör därvid samordnas med DU-urvalet.

För att närmare pröva möjligheterna till samordning av DU och JEU planerar jag att låta genomföra vissa provbearbetningar. I dessa provbearbetningar kommer också en del kompletterande uppgifter från LRF Konsults datakundregister att användas.

Arbetskraftsdelen i JEU bör helt slopas. Behovet av dessa uppgifter har minskat sedan de inte längre används som underlag till jordbruksprisöverläggningarna. Användningen av JEUs arbetskraftsuppgifter är nu ytterst begränsad. Från Sveriges lantbruksuniversitets sida anförts att institutionen för ekonomi använder dessa uppgifter för vissa forskningsprojekt m.m. Under de senaste 15–20 åren har denna användning dock endast omfattat tre studier. En sådan begränsad användning motiverar inte en reguljär insamling av sysselsättningsuppgifter i JEU.

Övrig arbetskraftsstatistik som tas fram regelbundet är Jordbrukets arbetskraft (JAK). I övrigt finns syntetiskt beräknade arbetsbehovstal i det typklassificeringssystem som SCB har tagit fram i anknytning till LBR. Jag avser att återkomma till frågan om den framtida arbetskraftsstatistiken i slutbetänkandet.

På sikt kan en förstärkning av JEU-urvalet behöva göras för norra Sverige mot bakgrund av att kravet på ekonomisk statistik för detta område förväntas bli större än för övriga Sverige.

Mot bakgrund av att arbetet med JEU avseende kalenderåret 1991 redan påbörjats föreslår jag inget slopande av arbetskraftsdelen förrän i undersökningen avseende år 1992. Undersökningen för detta år kan också komma att påverkas av den samordning med DU som jag diskuterat ovan. Sammantaget innebär det jag nu sagt att medelsbehovet för JEU kan komma att minska redan för budgetåret 1991/92. Detta bör

kunna beaktas i regleringsbrevet för budgetåret 1991/92.

5.2.4 Deklarationsundersökningen (DU)

För närvarande pågår som nämnts ett arbete inom utredningen med att undersöka förutsättningarna för en samordning av DU, JEU och LRF Konsults material.

Flertalet av de uppgifter som återfinns i DU bedömer jag som intressanta att ha kvar under de närmaste åren. Motiven till detta är flera. Regionalpolitiskt kommer det att finnas behov av att ta fram kalkyler för norra Sverige där uppgifter från DU används som indata. För att följa reformens effekter på det ekonomiska området kommer undersökningen också att ha ett stort värde.

Urvalet i DU är stratifierat efter företagens storlek, region och driftsinriktning. 1/3 av urvalet byts ut varje år. För att studera reformens effekter kan det vara lämpligt att bibehålla en större fast del i DU-urvalet än för närvarande i syfte att möjliggöra longitudinella studier. Omläggningar av driftsinriktningar och ändringar av företagsstorlekar kommer troligen att bli vanliga under omställningsperioden. SCB bör i kommande DU, för att bättre spegla dessa förändringar, överväga att genomföra lämpliga ändringar av urvalet.

Ett framtida problem är att uppgiftsunderlaget till DU kommer att förändras i samband med att deklaraionsblanketterna ändras fr.o.m. 1992 års taxering. Av vad som framkommit vid kontakter med riksskatteverket kommer DU dock att kunna genomföras på i huvudsak nuvarande sätt. För att i fortsättningen kunna bibehålla nuvarande detaljnivå i DU kan emellertid vissa kompletteringar komma att behöva göras av undersökningen.

För närvarande presenteras resultaten från DU med ganska stor eftersläpning. Kompletteringar bör därför göras för att få fram snabbstatistik.

På utredningens uppdrag förbereder SCB och LRF Konsult att genomföra en del datakörningar för att utreda i vilken utsträckning LRF Konsults material kan användas för att tidigt på våren få fram preliminära DU-siffror avseende föregående kalenderår. Faller de nu

nämnda provkörningarna väl ut planerar jag att återkomma med förslag till ytterligare åtgärder i slutbetänkandet.

Jag föreslår att SCB tilldelas medel för att genomföra DU på planerat sätt under de närmaste åren. Under innevarande budgetår bör SCB få en medelsförstärkning med 100 000 kr. för att göra provkörningar m.m. i anslutning till nyssnämnda kompletteringar. Dessa kostnader kommer efter vad som inhämtats att kunna finansieras inom ramen för lantbruksekonomiska samarbetsnämndens budget.

5.2.5 SCBs galt- och betäckningsstatistik

Galt- och betäckningsstatistiken tas fram av SCB och bekostas med lika delar av SCB och regleringsföreningen Svensk kötthandel (600 000 kr. vardera). Fr.o.m. den 1 juli 1991 upphör Svensk kött Handels myndighetsutövande verksamhet. Den reglerande verksamheten tas till en del över av den föreslagna nya jordbruksmyndigheten.

Galt- och betäckningsstatistiken har använts för att göra produktionsprognoser och överskottsprognoser främst för branschens behov. Övrig användning av statistiken är liten.

Som framgått av föregående kapitel är min allmänna inställning att branschens statistikbehov bör bekostas av branschen själv. Skulle behov föreligga att ta fram denna statistik för att genomföra de övergångsåtgärder som beslutats bör kostnaderna för undersökningen, i likhet med vad som gäller för andra sådana kostnader, finansieras inom ramen för övergångsåtgärderna till den del undersökningen inte bekostas av branschen.

5.2.6 Lantbruksräkningarna

Lantbruksräkningarna belyser i första hand skogsbrukssidan. Vissa specialstudier berör direkt jordbrukssektorn. Jag anser dock att undersökningen sammantaget har ett begränsat värde för att belysa jordbruket. Några motiv att ha kvar undersökningen för att följa upp den livsmedelspolitiska reformens effekter finns enligt min mening inte.

Från landskapsvårdssynpunkt har undersökningen visst värde i och

med att den ger information om arealanvändningen totalt sett. Klassificeringen av olika ägoslag är dock grov. Frågan är om inte en bättre information kan fås ut ur länsstyrelsernas ängs- och hagmarksinventeringar samt från LBR direkt. I samråd med naturvårdsverket utreds för närvarande vilka samordningar som kan göras för att bättre än nu belysa landskapsförändringar. Lantbruksräkningarna används också för att fånga in företag som tillhör LBR-populationen.

Behovet av lantbruksräkningar bör närmast bedömas utifrån skogspolitiska behov.

5.2.7 Övriga undersökningar som omfattas av SCBs Jord- och skogsbruksprogram

Övrig årlig statistik som omfattas av SCBs Jord- och skogsbruksprogram är årsväxtrapporteringen samt statistiken över handelsgödsel och kalk. Dessa statistikprodukter kostar årligen tillsammans ca 150 000 kr. Statistiken över handelsgödsel och kalk har ett intresse från miljösynpunkt. Årsväxtrapporteringen har hittills använts för att prognosticera den kommande skördens storlek tidigt på hösten.

Jag anser att båda de nu nämnda undersökningarna bör genomföras under åtminstone de två närmaste åren. Miljösidan är som tidigare nämnts viktig att bevaka. Former för att uppskatta skördens storlek avser jag att studera i ett större perspektiv. I detta sammanhang tas också frågan upp om en eventuell nedläggning av årsväxtrapporteringen.

Intermittenta undersökningar som inte tidigare behandlats är JAK, undersökningen om jordbrukarnas tillgångar och skulder (TSU) samt drivmedelsundersökningen. SCB har inte begärt några medel för dessa undersökningar under budgetåret 1991/92. Jag återkommer till JAK, TSU och drivmedelsundersökningen i slutbetänkandet.

5.2.8 Undersökningar vid SCB som ligger utanför Jord- och skogsbruksprogrammet och som i något avseende berör jordbruket

Mina förslag inskränker sig här till HINK-undersökningen (hushållens inkomster). Övriga undersökningar bör från mina utgångspunkter fortsätta i nuvarande omfattning.

Enligt min uppfattning bör nuvarande HINK-undersökning minskas med det extra urval och de extra variabler som tagits in för att tillgodose behoven i jordbruksprisöverläggningarna. Motiven för att på detta sätt minska undersökningen är att den från livsmedelspolitisk synpunkt inte är lika intressant som tidigare. Kostnadsbesparingarna i samband med neddragningarna kan beräknas till ca 1 milj. kr. per år.

5.2.9 Undersökningar m.m. vid andra myndigheter än SCB

Som framgått av den tidigare beskrivningen genomför andra myndigheter än SCB en del undersökningar på områden som berör jordbrukssektorn. Jämfört med SCBs större statistikprodukter är dessa undersökningar små. Sammantaget är den statistikproduktion som ligger utanför SCBs verksamhet dock inte av oväsentlig storlek. Mina förslag till åtgärder begränsar sig till följande.

Jag ser det som väsentligt att få till stånd en ökad samordning mellan undersökningar som utförs på olika myndigheter och som har näraliggande syften. Härigenom kan dels resursbesparingar göras, dels uppföljningen av den livsmedelspolitiska reformen underlättas. Jordbruksnämndens och lantbruksstyrelsens nya stödregister bör så långt möjligt samordnas med LBR så att inte onödigt uppgiftsinsamling görs och så att eventuella sambearbetningar underlättas. Vidare bör ett utökat samråd ske mellan de natur- och kulturmiljövårdande myndigheterna, lantbruksmyndigheterna och SCB.

Jordbruksnämnden och lantbruksstyrelsen bör också med ledning av uppgifterna från stödregistret lägga upp rutiner för att med liten eftersläpning ta fram information som är värdefull för att snabbt följa omställningsåtgärdernas effekter.

I övrigt noterar jag att en del resurser blir möjliga att friställa i samband med att arbetet med statistikbearbetningar och presentation av statistik till jordbruksprisöverläggningarna upphör. Detta berör i första hand jordbruksnämndens och lantbruksekonomiska samarbetsnämndens verksamheter. Även inom SCB kommer till följd av mina förslag i det föregående vissa resurser att friställas. Friställda resurser kan helt eller delvis tas i anspråk för att följa upp den livsmedelspolitiska reformen och att göra eventuella specialundersökningar med anledning härav.

5.3 Konsumentstatistik och statistik över industri och handel

Mot bakgrund av den förändrade inriktningen av livsmedelspolitiken, utredningsdirektiven, brister som påtalats av tidigare utredningar samt i övrigt framförda synpunkter under utredningsarbetet (som redovisats i avsnitt 4.3) kommer jag i det fortsatta arbetet att grundligt analysera behov av statistik vad gäller dessa senare led. Fram till dags datum har dock inga förslag till nödvändiga förändringar på kort sikt framförts av ansvariga myndigheter m.fl. i detta avseende.

Jag ser det som mycket angeläget att en samordning görs av den statistiska informationen. Denna skall syfta till att ge en samlad och lättillgänglig bild över både omställningen och effekterna på hela livsmedelssektorn. Det är i det här sammanhanget viktigt att konsumentaspekterna och leden efter primärledet i större utsträckning lyfts fram än i dag.

Som det nu är och som det kommer att vara även framöver sysslar ett flertal myndigheter med olika delar av livsmedelskedjan. Alla dessa myndigheter bearbetar eller tar fram livsmedelsstatistik i någon form. Någon kontinuerlig samordning eller informationsutbyte finns inte när det gäller att analysera materialet. En sådan samordning och analys blir enligt min mening viktig för att följa utvecklingen i hela livsmedelskedjan.

Enligt riksdagen kommer lantbruksekonomiska samarbetsnämnden att spela en viktig roll under uppföljningsarbetet. Min uppfattning är att samarbetsnämnden för att kunna fullfölja denna roll bör ges ett

övergripande samordningsansvar för uppföljningen. Samarbetsnämndens hittillsvarande roll har emellertid varit att framför allt ta fram underlag som belyser utvecklingen inom jordbruket. I uppföljningen är det dock som nämnts viktigt att även förhållandena och effekterna i andra led än jordbruksledet lyfts fram. Enligt min mening är det inte minst viktigt att konsumentaspekterna lyfts fram i detta sammanhang. För att lantbruksekonomiska samarbetsnämnden bättre skall kunna fullgöra rollen som ett samordningsorgan och därmed också tydligt få in konsumentaspekterna i uppföljningsarbetet bör nämndens instruktion och sammansättning ändras.

Särskilt yttrande

Av Gunnar Larsson, LRF

Det nu avlämnade delbetänkandet från utredningen av statistikbehovet inom livsmedelssektorn innehåller vissa förslag till ändringar i den nuvarande statistiken. Förslagen baseras på en behovsanalys, som av tidskäl inte kunnat göras fullständig. Sålunda saknas en analys av den internationella utvecklingen på statistikområdet.

I utredningen tas ingen ställning till den framtida uppläggnings av de objektiva skördeuppskattningarna. Skördeskadeskyddets behov av statistik bör dock enligt utredningen jämföras med branschorganisationernas behov och bekostas av näringen.

Skördeskadeskyddet infördes av riksdagen och omfattar alla företag med en åkerareal överstigande fem hektar. Staten har därmed ett ansvar för ett fungerande skördeskadeskydd. I en uppgörelse mellan staten och näringen åtog sig LRF på vissa villkor huvudmannaskapet för Skördeskadeskyddet fr.o.m. 1988 års växtodlingssäsong. Staten har fortfarande huvudansvaret för skördeskador som har karaktären av naturkatastrof.

Ett villkor för huvudmannaskapet var att uppgifter om normskördar skulle finnas tillgängliga. En väsentlig minskning av skördeuppskattningarnas omfattning ingick i överenskommelsen och genomfördes fr.o.m. år 1989. Om ytterligare minskningar görs av undersökningens omfattning och dessa inte är acceptabla från Skördeskadeskyddets synpunkt ändras de ekonomiska förutsättningarna som uppgörelsen bygger på. Skördeskadefonden måste då tillföras ytterligare medel.

Statens behov av de objektiva skördeuppskattningarna för Norrlandsstödet bör också uppmärksammas. Redan i nuläget är de stora skördeområdena ett problem, då rättvisa ersättningsbelopp skall beräknas.

Galt- och betäckningsstatistiken förutsätts av utredningen komma att användas av dels den föreslagna nya jordbruksmyndigheten, dels företagen inom branschen. Finansieringen av den först nämnda användningen föreslås av utredningen ske inom ramen för övergångsåtgär-

derna enligt 1990 års livsmedelspolitiska beslut.

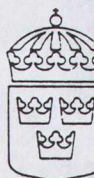
Den föreslagna finansieringen av statens andel av kostnaderna för galt- och betäckningsstatistiken får inte inkräkta på utrymmet för olika omställningsåtgärder och därmed drabba näringen. Statens andel borde i stället finansieras som jordbruksstatistiken i övrigt. Finansieringen av näringens andel av kostnaderna kan lämpligen ske med medlen avsatta för exportfinansiering av kött under perioden 1991/92–1993/94.

För att tillgodose behovet av företagsekonomiskt statistikunderlag föreslår utredningen en samordning av de olika lantbruksekonomiska undersökningarna. En samordning torde medföra fördelar och är därför motiverad.

En samordning av de lantbruksekonomiska undersökningarna kräver ett utredningsarbete som bl.a. beaktar de krav som föranleds av den internationella utvecklingen. Statistikutredningen föregriper en sådan genomgång genom att föreslå en neddragning av den jordbruksekonomiska undersökningen (JEU). Ställning till behövliga ändringar i de olika undersökningarna borde ha tagits först i utredningens huvudbetänkande under år 1991.

Integrationen inom Västeuropa går nu snabbt. Detta får även konsekvenser för lantbruksstatistiken. Från svensk synpunkt finns behov av jämförelser mellan utvecklingen i Sverige och i andra länder. Främst gäller detta priser och lönsamhet. För att meningsfyllda jämförelser skall vara möjliga kan vissa anpassningar krävas av den svenska statistiken.

En annan aspekt på jämförelsebehovet är att Sverige i olika internationella sammanhang kan komma att avkrävas statistiska redovisningar enligt speciella kriterier. Som exempel kan nämnas det s.k. FADN-systemet som används inom EG vid redovisning av inkomster och lönsamhet i jordbruket.

Kommittédirektiv

Dir. 1990:14

Utredning av statistikbehovet inom livsmedelssektorn

Dir. 1990:14

Beslut vid regeringssammanträde 1990-02-15

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Hellström, anför.

Mitt förslag

Jag föreslår att en särskild utredare tillkallas med uppgift att utreda statistikbehovet inom livsmedelssektorn.

Utredningen skall göras mot bakgrund av det reformarbete som pågår på livsmedelspolitikens område såväl nationellt som internationellt samt med anledning av reformer inom angränsande politikområden som påverkar livsmedelssektorn.

Utgångspunkter för utredningen

Med stöd av regeringens bemyndigande tillkallade jag den 1 december 1988 en parlamentarisk arbetsgrupp med uppgift att bl.a. utvärdera 1985 års livsmedelspolitiska beslut och utforma förslag till en ny livsmedelspolitik fr.o.m. år 1990.

Den första utgångspunkten för arbetsgruppen var ett sänkt gränsskydd. Någon ensidig svensk neddragning skulle dock inte övervägas, utan en förutsättning skulle vara att andra länder visade prov på samma ansträngningar. Den andra utgångspunkten var att de interna regleringarna skulle minskas eller avvecklas. En tredje utgångspunkt var att utveckla nya och mer direkta medel för att uppnå framför allt de beredskapsmässiga, regionalpolitiska och miljömässiga målen.

Arbetsgruppen överlämnade i oktober 1989 betänkandet (Ds 1989:63) En ny livsmedelspolitik med förslag till en ny livsmedelspolitik fr.o.m. den 1 juli 1990. Betänkandet remissbehandlas för närvarande. Arbetsgruppen föreslår att nuvarande system med ett gränsskydd och intern reglering av priser och produktion ersätts med ett gränsskydd utan interna marknadsregleringar.

Gränsskyddet föreslås kompletteras med riktade, offentligt finansierade, åtgärder i syfte att tillgodose beredskapskraven, värna om värdefulla inslag i odlingslandskapet och förstärka regionalpolitiken. Beredskapskravet skall enligt förslaget tillgodoses genom en bibehållen försörjningsförmåga på nationell nivå och en utökad lagring av livsmedel. Den regionala försörjningsförmågan i Norrland i krig föreslås förbättras genom en utökad lagring vid sidan om ett bibehållet prisstöd till norra Sverige. Anslaget för landskapsvård föreslås höjas till 250 milj. kr. För att förstärka det regionalpolitiska stödet föreslås glesbygdsstödet utökas med 100 milj. kr.

Arbetsgruppen understryker att övergången till en ny livsmedelspolitik måste ske under socialt acceptabla former. Därför föreslås att den generella politiken under en övergångsperiod kompletteras med en kombination av temporärt inkomststöd, avvecklingsstöd och ett särskilt stöd till skuldsatta brukare. Enligt förslaget skall den nya politiken vara genomförd budgetåret 1994/95. Vid samma tidpunkt skall enligt arbetsgruppen de särskilda övergångsåtgärderna upphöra.

Inom ramen för den pågående s.k. Uruguay-rundan i GATT pågår ett arbete på internationell nivå för att öka marknadsanpassningen inom jordbruket och åstadkomma en fungerande världsmarknad. Arbetet resulterade i april 1989 i en överenskommelse om en frysning av stödet till jordbruket under förhandlingarnas gång, dvs. åren 1989 och 1990. Målsättningen är att före 1990 års utgång förhandla fram en långsiktig lösning om ett rättvist och marknadsorienterat handelssystem för jordbruksråvaror.

Livsmedelspolitiken är som framgått föremål för ett omfattande reformeringsarbete både nationellt och internationellt. Inriktningen av förändringarna går mot ökad marknadsanpassning och mindre regleringar. Regeringen har för avsikt att under våren 1990 lägga fram ett förslag om en ny livsmedelspolitik.

Härtill påverkas jordbrukssektorn av de krav som ställs och kommer att ställas i framtiden vad gäller miljöförbättrande åtgärder, djurskydd och djurmiljö samt av utvecklingen av alternativa produktionsformer. Regering och riksdag fattade våren 1988 beslut dels om miljöförbättrande åtgärder inom jordbruket (prop. 1987/88:128, JoU 24, rskr. 374), dels om ny djurskyddslag (prop. 1987/88:93, JoU 22, rskr. 327). Även den pågående reformeringen av skattelagstiftningen innebär förändringar för jordbruksföretagen.

Regeringen kommer inom kort att lägga fram en proposition om regionalpolitiken. Åtgärder och reformer inom regionalpolitikens område påverkar jordbruksföretagen i områden av regionalpolitisk betydelse.

Utvecklingen har vidare under senare år gått mot en mer samlad livsmedelspolitik som förutom jordbrukssektorn i mer begränsad betydelse också omfattar förädling, distribution, handel, kvalitet, kost och hälsa m.m.

Syftet med jordbruksstatistiken är dels att med hjälp av statistisk informa-

tion ge underlag för planering och beslut om olika livsmedelspolitiska åtgärder, dels att ge underlag för utvärdering av vidtagna åtgärder. Syftet är också att mer allmänt ge information och service till myndigheter, organisationer, jordbruks- och andra företag samt till allmänheten. Jordbruksstatistikens omfattning och innehåll måste kontinuerligt anpassas till förändringar såväl av livsmedelspolitiken som inom näringen.

De förändringar jag beskrivit motiverar en översyn av statistikbehovet och mot bakgrund härav förändringar av statistikproduktionen.

Huvuddelen av statistiken produceras inom statistiska centralbyrån (SCB), men fackmyndigheter och organisationer på jordbruks- och livsmedelsområdet svarar också för en betydande del av uppgiftsinsamling, sammanställning och analys av statistiskt material.

SCB:s jordbruksstatistik

Genom insamling av uppgifter årligen från samtliga jordbruksföretag med mer än 2,0 ha åker, från trädgårdsföretag och från stora djurhållare ger lantbruksregistret (LBR) vid SCB detaljerad statistik över företagsstruktur, driftsinriktning, ägoslagsfördelning, åkerarealens användning, trädgårdsodlingens omfattning och antalet husdjur. Vad gäller statistik över realkapital och investeringar inom jordbruket erhålls uppgifter om byggnadsverksamheten i anslutning till LBR, medan uppgifter om maskiner och anläggningar insamlas i anslutning till de intermittenta lantbruksräkningarna. Underlag för beredningsplanering inom jordbruket erhålls också genom LBR.

Genom de objektiva skördeuppskattningarna redovisar SCB årlig statistik över avkastningen och skördens storlek för spannmålsgrödorna, slätterrall och potatis. Normberäkningar som används bl.a. i skördeeskadeskyddet grundar sig på dessa hektarskördar. Uppgiftsinsamling i anslutning till skördeuppskattningarna ger tidigt underlag för skattning av arealerna av olika grödor. Skördeuppskattningarna belyser dessutom bl.a. spannmålsens kvalitet.

Statistik över oljeväxter och sockerbetor sammanställs på basis av uppgifter från regleringsföreningen Sveriges Oljeväxtintressenter (SOI) resp. Sockerbolaget AB. Den s.k. årsväxtrapporteringen till SCB från lantbruksnämndernas Ortsombud omfattar subjektiva bedömningar av bl.a. övervintern av höstsådda grödor och skördeutsikter för samtliga grödor. De senare används som underlag för tidiga skördeprognoser.

Som underlag för prognoser över produktionen av slaktsvin redovisar SCB regelbundet betäckningsstatistik som bygger på uppgifter från drygt 6 000 galthållare.

Genom trädgårdsräkningar och trädgårdsinventeringar erhålls statistik över produktionen av trädgårdsprodukter från frilandsodlingar och växthus

och över växthusföretagens storlek.

Sysselsättningsstatistik över antalet sysselsatta, arbetsvolym i timmar i olika driftsgrenar, brukarens make/makas arbetsinsatser utanför jordbruksföretaget m.m. erhålls genom undersökningen om jordbrukets arbetskraft (JAK).

I den årliga sysselsättningsstatistiken (ÅRSYS) finns också en redovisning av sysselsättningen inom jordbruket. Denna statistik, som även finns könsupplad, kan redovisas regionalt fördelad ned till församlingsnivå.

Underlag för en företagsekonomisk analys av jordbruksföretagens intäkter, kostnader, lönsamhet m.m. erhålls genom den jordbruksekonomiska undersökningen (JEU) som omfattar ett urval av ca 800 företag med 20–100 ha åker. Uppgifter om jordbrukarnas inkomster (nettointäkter från olika förvärvskällor) erhålls för samtliga jordbrukare genom deklarationsundersökningen (DU). Underlag för jämförelser av inkomst och levnadsstandard mellan jordbrukare och andra yrkesgrupper ges också genom SCB:s inkomstfördelningsundersökning (HINK) och undersökningen om levnadsförhållanden (ULF).

I nationalräkenskaperna (NR) används uppgifter från SCB:s jordbruks-, företags- och arbetsmarknadsstatistik samt även uppgifter från andra statistikproducenter som t.ex. statens jordbruksnämnd.

Utöver den anslagsfinansierade statistikproduktionen inom jordbruksområdet producerar SCB genom uppdragsverksamheten statistisk information som komplement till anslagsverksamheten. Den viktigaste uppdragsverksamheten har gällt metodutveckling, statistisk belysning av vissa frågor samt medverkan i administrativa åtgärder på jordbruksområdet.

Inom ramen för SCB:s statistikprogram för miljövärd gör SCB årligen i samarbete med kemikalieinspektionen sammanställningar över försäljningen av bekämpningsmedel samt beräkningar av hektardoser. Undersökningar om användningen av bekämpningsmedel i jordbruket genomförs tills vidare årligen sedan 1988. En undersökning om användningen av stallgödsel och handelsgödsel genomfördes år 1988 och skall upprepas år 1991.

Inom ramen för SCB:s statistikprogram för fysisk planering och naturresursbehållning redovisar SCB allmän statistik över markanvändningen i Sverige och särskild statistik över bl.a. tätortsexpansionen på jordbruksmark.

SCB utger årligen en jordbruksstatistisk årsbok.

Statistik från fackmyndigheter och organisationer

Förutom SCB är det framför allt statens jordbruksnämnd, lantbruksstyrelsen, lantbruksekonomiska samarbetsnämnden och Lantbrukarnas riksförbund (LRF) som lämnar bidrag till statistiken inom livsmedelssektorn.

Men även regleringsföreningarna, Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), statens pris- och konkurrensverk (SPK) samt statens livsmedelsverk har en viktig roll i belysningen av livsmedelssektorn.

Statistik över produktion av främst animalieprodukter, vidareförädling av jordbruksprodukter och konsumtion av livsmedel sammanställs av jordbruksnämnden, som också utarbetar tidiga skördeprognoser och upprättar balanskalkyler för jordbruksprodukter m.m. Nämnden publicerar dessa uppgifter i skriften Jordbruksekonomiska meddelanden, som också innehåller statistik om in- och utförsel av jordbruksråvaror. Sammanställningar över försäljning av traktorer och maskiner utförs av jordbruksnämnden.

SPK som är central förvaltningsmyndighet för frågor om pris- och konkurrensbevakning producerar och sammanställer viss statistisk information inom livsmedelssektorn, bl.a. uppgifter om konsumentprisutvecklingen på livsmedel.

Viss slaktstatistik på basis av kontrollbesiktningen av kött utarbetas av livsmedelsverket.

Lantbruksekonomiska samarbetsnämndens uppgift är att samordna kalkyler och utredningar rörande den ekonomiska utvecklingen inom lantbruket. Samarbetsnämnden utför bl.a. indexberäkningar över priser på insatsvaror till jordbruket och på jordbruksprodukter i olika led fram till konsumentledet, vissa inkomst- och lönsamhetsberäkningar samt sammanställer total- och normkalkyler för jordbruket.

Statistik över avräkningsvärden och omsättningen inom den ekonomiska föreningsrörelsen redovisas av LRF. Inom LRF utarbetas också statistik över t.ex. produktion av mejeriprodukter (Svenska mejeriernas riksförening) samt mjölkboskaps-, sugg- och svinstamkontroll (Svensk husdjurskötsel).

En förändring av livsmedelspolitiken kommer inte att innebära att all nuvarande statistikproduktion blir betydelslös. Sannolikt kommer den statistik som i dag produceras inom SCB, fackmyndigheter och organisationer att i stor utsträckning efterfrågas även efter en reformering av livsmedelspolitiken. En förändring i riktning mot ökad marknadsanpassning och mindre regleringar ställer dock livsmedelssektorn i en helt ny situation. Det är enligt min mening av mycket stor betydelse att det under och efter en reformering av en politik som omfattar en så stor och betydelsefull sektor som livsmedelssektorn finns tillgång till relevant statistisk information dels för att snabbt kunna använda de medel som en ny politik för med sig på ett effektivt sätt, dels för att snabbt kunna utvärdera effekterna av en ny politik.

Utredningsuppdraget

Jag föreslår mot bakgrund av vad jag anförde att en särskild utredare tillkallas för att utreda det framtida statistikbehovet inom livsmedelssektorn.

Syftet med statistikproduktionen är att ge staten och näringen underlag för planering och beslut om åtgärder, att ge underlag för utvärdering av vidtagna åtgärder samt att allmänt ge information och service till myndigheter, organisationer, jordbruks- och andra företag samt till allmänheten.

Utredaren bör mot bakgrund härav och utifrån en kartläggning och omprövning av den statistik som i dag produceras vid SCB, fackmyndigheter, organisationer m.m. utreda det framtida statistikbehovet inom livsmedelssektorn och lämna förslag till förändringar och omprioriteringar. Utgångspunkten skall härvid vara det förslag till ny livsmedelspolitik som den parlamentariska arbetsgruppen presenterade i oktober 1989 och det beslut som riksdagen kommer att fatta utifrån regeringens proposition om en ny livsmedelspolitik senare i vår.

Statistikproduktionen inom livsmedelssektorn är som framgått mycket omfattande. Jag vill därför särskilt betona nödvändigheten av att utredaren omprövar nuvarande statistikproduktion och undersöker möjligheterna till omprioriteringar och begränsningar av den totala statistikproduktionen och lämnar förslag till sådana åtgärder.

Den parlamentariska arbetsgruppen föreslår särskilda övergångsåtgärder under en period innan reformen skall vara helt genomförd. Utredaren bör undersöka om den nuvarande statistikproduktionen behöver förändras eller kompletteras för att de nya medel som blir aktuella under övergångsperioden skall komma till avsedd och rättvis användning.

Som framgått av min redovisning produceras i dag omfattande statistik rörande lantbruksföretagens ekonomi och brukarnas inkomstsituation och levnadsstandard. Även under och efter en reformering av livsmedelspolitiken kommer det att finnas ett behov av att kunna belysa jordbrukets ekonomiska situation. Särskilt angeläget blir det att kunna följa den ekonomiska utvecklingen för olika produktionsgrenar och för olika regioner. Utredaren bör ta ställning till vilka förändringar i nuvarande statistikproduktion inom detta område som bör genomföras. I det här sammanhanget är det enligt min mening också viktigt att kunna följa upp de ekonomiska effekterna av den nya lagstiftning som genomförts inom miljöns och djurskyddets område. Jag avser att senare ge statens jordbruksnämnd i uppdrag att i samråd med lantbruksstyrelsen utarbeta förslag till metoder hur dessa skall kunna följas upp. Utredaren bör i sina förslag beakta dessa aspekter.

Den lantbruksekonomiska statistiken publiceras med ganska stor eftersläpning. Det är givetvis mycket angeläget att den ekonomiska utvecklingen i jordbruket under ändrade förutsättningar snabbt kan följas. Utredaren bör

därför föreslå åtgärder för att relevanta ekonomiska uppgifter skall finnas tillgängliga snabbare än nu. Även möjligheterna att göra prognoser över utvecklingen bör undersökas.

Lantbruksregistret vid SCB ger betydande information om åkerarealens användning, ägoslagsfördelning, antal företag, byggnadsverksamhet osv. Utredaren bör överväga vilka förändringar av LBR som bör göras som en följd av att de interna reglerna avvecklas. Utredaren bör särskilt uppmärksamma behovet av att snabbt kunna följa förändringar i det totala markutnyttjandet, i åkerarealens användning och förändringar i ägoslagsfördelningen.

I en mer marknadsinriktad situation ställs högre krav på den enskilde brukaren att planera produktionen och bedöma marknadssituationen på såväl kort som lång sikt. Det är av stor betydelse att de rådgivande myndigheterna och organisationerna har tillgång till relevant statistik som underlag för sin verksamhet. Skördeuppskattningar och prognoser över marknadssituationen kommer därför framdeles att vara av mycket stor betydelse. Utredaren bör, med beaktande av att marknadsbedömningar främst är en angelägenhet för jordbruksnäringen själv, bedöma behovet av förändringar inom denna del av statistikproduktionen för att den enskilde brukarens planeringsarbete skall underlättas.

Den parlamentariska arbetsgruppen föreslår riktade och offentligt finansierade åtgärder i syfte att värna om värdefulla inslag i odlingslandskapet och förstärka regionalpolitiken. Genom beslut den 11 januari resp. den 8 februari 1990 uppdrog regeringen åt jordbruksnämnden att utreda vissa frågor angående regionalt stöd till jordbruket i norra Sverige samt åt statens naturvårdsverk att utforma ett stöd för att bevara vissa odlingslandskap. Utredaren bör i samråd med dessa myndigheter ta ställning till vilken statistik som behövs för att kunna genomföra effektiva riktade åtgärder av betydelse för odlingslandskapet och regionalpolitiken och som gör det möjligt att kunna följa upp och utvärdera åtgärderna.

En ny livsmedelspolitik förväntas leda till en minskad miljöbelastning. Utredaren bör undersöka behovet av statistik som belyser miljöeffekterna på både kort och lång sikt av en ny livsmedelspolitik.

De krav på statistik som beredskapsmålet i en ny livsmedelspolitik ställer, bör också beaktas.

SCB föreslår i sitt statistikprogram för jordbruk ett statistikförsörjningsprogram för hela det livsmedelspolitiska området. Utvecklingen har gått mot en mer samlad livsmedelspolitik som innefattar alla led i livsmedelskedjan samt kvalitets- och kost- och hälsafrågor. Utredaren bör mot bakgrund härav ta ställning till om statistikproduktionen är väl avvägd mellan de olika delområdena och överväga förändringar i riktning mot en mer samlad statistikproduktion för hela livsmedelssektorn. Statistikbehovet inom trädgårdsnä-

ringen bör i det här sammanhanget uppmärksammas.

Ett viktigt motiv till att reformera livsmedelspolitiken är att konsumentmålet om tillgång till ett varierat utbud av livsmedel till rimliga priser och av god kvalitet inte i tillräcklig utsträckning har uppfyllts med nuvarande politik. En reformering av livsmedelspolitiken förväntas dämpa prisökningstakten på livsmedel. Det är viktigt att denna positiva effekt kommer konsumenterna till del. Genom statistik t.ex. över pris- och marginalutvecklingen i industri- och handelsleden kan denna effekt följas. Utredaren bör undersöka om statistikproduktionen med avseende på konsumentmålet inom ramen för en ny livsmedelspolitik kan förbättras.

Som framgått produceras jordbruksstatistiken främst inom SCB men även andra myndigheter och näringen själv i olika led i livsmedelskedjan bidrar till att ge en god bild av livsmedelssektorn. En reformering av livsmedelspolitiken i riktning mot större marknadsorientering förändrar statistikbehovet totalt sett. Vidare kommer också statistikbehovet hos olika intressenter att variera. Utredaren bör göra en bedömning av vem som i framtiden bör producera och/eller bekosta den efterfrågade statistiken samt ta ställning till vilka statistiska uppgifter som bör redovisas regelbundet resp. intermittent.

På internationell nivå pågår inom ramen för den s.k. Uruguay-rundan i GATT ett betydelsefullt förändringsarbete i riktning mot ökad marknadsanpassning. Jordbruket står för närvarande utanför harmoniseringsarbetet mellan EG och EFTA, medan handel med livsmedelsindustriprodukter (s.k. protokoll II-varor), livsmedelslagstiftningen och reglerna inom det fytosanitära området omfattas. Utredaren bör under utredningsarbetet kontinuerligt beakta de krav på den svenska statistikproduktionen som ställs och kommer att ställas till följd av det internationella samarbetet inom livsmedelspolitiken inom GATT, OECD, EG/EFTA osv.

Chefen för civildepartementet aviserar i budgetpropositionen (prop. 1989/90:100 bil. 15) en översyn av den statliga statistikens styrning och samordning m.m. Översynen skall bl.a. ta upp den beslutsmodell som för närvarande tillämpas inom regeringskansliet. Den skall också överväga strukturella förändringar av statistikproduktionen. En av utgångspunkterna är att sektorerna/användarna skall ta större ansvar för sektorstatistiken. En annan är att statistik som t.ex. kan betraktas som gemensam för många sektorer och som har ett övergripande och allmänt intresse skall tas till vara bättre. Det är därför önskvärt att utredaren i sin bedömning av vem som skall producera statistiken samråder med den aviserade utredningen.

För närvarande gäller att statistikuppgifter infordras med stöd av förordningen (1968:111) om uppgifter för lantbruksstatistiken och lantbrukets företagsregister. Utredaren bör utarbeta de författningsförslag som utredarens förslag i övrigt kräver.

Det faktum att jag nu föreslår en utredning av statistikbehovet inom livsmedelssektorn hindrar givetvis inte att berörda myndigheter kontinuerligt prövar inriktningen av sin statistikproduktion mot bakgrund av den reformering av livsmedelspolitiken som pågår.

Utredaren bör senast den 31 oktober 1990 redovisa de förslag till förändringar som bedöms nödvändiga på kort sikt för att kunna genomföra den nya livsmedelspolitiken och för att snabbt kunna utvärdera effekterna av den nya politiken. Uppdraget skall slutligt redovisas senast den 1 juni 1991.

Utredningsarbetet bör bedrivas i nära kontakt med berörda myndigheter, organisationer och utredningar.

Utredaren bör beakta regeringens direktiv (dir. 1984:5) till statliga kommittéer och särskilda utredare angående utredningsförlagens inriktning och regeringens direktiv (dir. 1988:43) angående EG-aspekter i utredningsverksamheten.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag har anfört hemställer jag att regeringen be-
myndigar chefen för jordbruksdepartementet

att tillkalla en särskild utredare – omfattad av kommittéförordningen (1976:119) – med uppgift att utreda statistikbehovet inom livsmedelssektorn,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen beslutar

att kostnaderna skall belasta nionde huvudtitelns anslag Utredningar m.m.

Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Jordbruksdepartementet)

Statens offentliga utredningar 1990

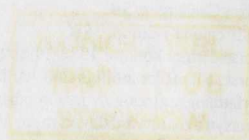
Kronologisk förteckning

1. Företagsförvärv i svenskt näringsliv. I.
2. Överklagningsrätt och ekonomisk behovsprövning inom socialtjänsten. S.
3. En idrottshögskola i Stockholm - struktur, organisation och resurser för en självständig högskola på idrottens område. U.
4. Transportrådet. K.
5. Svensk säkerhetspolitik i en föränderlig värld. Fö.
6. Förbud mot tjänstehandel med Sydafrika m.m. UD.
7. Lagsiftning för reklam i svensk TV. U.
8. Samhällsstöd till underhållsbidragsberättigade barn. Idéskisser och bakgrundsmaterial. S.
9. Kostnader för fastighetsbildning m. m. Bo.
10. Strömgatan 18 - Sveriges statsministerbostad. SB.
11. Vidgad vuxenutbildning för utvecklingsstörda. U.
12. Meddelarrätt. Ju.
13. Översyn av sjölagen 2. Ju.
14. Långtidsutredningen 1990. Fi.
15. Beredskapen mot oljeutsläpp till sjöss. Fö.
16. Storstadstrafik 5 - ett samlat underlag. K.
17. Organisation och arbetsformer inom bilateralt utvecklingsbistånd. UD.
18. Lag om folkbokföringsregister m.m. Fi.
19. Handikapp och välfärd? - En lägesrapport. S.
20. Välfärd och segregation i storstadsregionerna. SB.
21. Den elintensiva industrin under kärnkraftsavvecklingen. ME.
22. Den elintensiva industrin under kärnkraftsavvecklingen. Bilagedel. ME.
23. Tomträttsavgäld. Bo.
24. Ny kommunallag. C.
25. Konkurrensen inom livsmedelssektorn. C.
26. Förmånssystemet för värnpliktiga m. fl. Fö.
27. Post & Tele - Affärsverk med regionalt och socialt ansvar. K.
28. Att följa upp kommunal verksamhet - En internationell utblick. C.
29. Tobakslag. S.
30. Översyn av upphovsrättslagstiftningen. Ju.
31. Perspektiv på arbetsförmedlingen. A.
32. Staden. SB.
33. Urban Challenges. SB.
34. Stadsregioner i Europa. SB.
35. Storstädernas ekonomi 1982-1996. SB.
36. Storstadsliv. Rika möjligheter - hårda villkor. SB.
37. Författningsreglering av nya importrutiner m.m. Fi.
38. Översyn av naturvårdslagen m.m. ME.
39. Konstnärens villkor. U.
40. Kärnkraftsavveckling - kompetens och sysselsättning. ME.
41. Tio år med jämställdhetslagen - utvärdering och förslag. C.
42. Internationellt ungdomsutbyte. C.
43. Förenklad statistikreglering; med förslag till lag om den statliga statistikframställningen. C.
44. Demokrati och makt i Sverige. SB.
45. Kapitalavkastningen i bytesbalansen. Fi.
46. Särskild skatt i den finansiella sektorn. Fi.
47. Beskattning av stipendier. Fi.
48. Samhällsstöd till underhållsbidragsberättigade barn, del III. S.
49. Arbete och hälsa. A.
50. Ny folkbokföringslag. Fi.
51. SÄPO Säkerhetspolisens arbetsmetoder, personalkontroll och meddelarfrihet. C.
52. Utbyte av utländska körkort. K.
53. I skuggan av de stora - De mindre partiernas villkor i kommunalpolitiken. C.
54. Arbetslivsforskning - Inriktning, organisation, finansiering. A.
55. Flygplats 2000 - De svenska flygplatserna i framtiden. K.
56. Skatt på lotterier och spel. Fi.
57. Personalutbildning inom totalförsvaret. Fö.
58. Konkurrens i inrikesflyget. C.
59. Sätt värde på miljön! Miljöavgifter och andra ekonomiska styrmedel. M.
60. Skada av vilt. Jo.
61. Skärpt tillsyn - huvuddrag i en reformerad datalag. Ju.
62. Konkurrensen inom bygg/bosektorn. C.
63. Svensk lönestatistik. C.
64. Årlig revision i statsförvaltningen. C.
65. Folkhögskolan i framtidsperspektiv. U.
66. Det fria bildningsarbetet. Debattinlägg om folkbildningen och folkhögskolan i framtiden. U.
67. Återbetalning av mervärdesskatt till utländska företagare. Fi.
68. Vad kostar ett statsbidrag? C.
69. SIPRI 90 - om SIPRIs finansiering och arbetsformer. UD.
70. Lokalt ledd närradio. U.
71. Sekretess för landskapsinformation. Fö.
72. Lokalkontor. C.
73. Transportstöd. K.
74. Skuldsaneringslag. Ju.
75. Utvärdering av försöksverksamheten med treårig yrkesinriktad utbildning i gymnasieskolan. Andra året. U.

Statens offentliga utredningar 1990

Kronologisk förteckning

- 76. Allmän pension. S.
- 77. Allmän pension. Bilagor. S.
- 78. Allmän pension. Expert rapporter. S.
- 79. Utlänningsnämnd. A.
- 80. Förskola för alla barn 1991 - hur blir det? S.
- 81. Vapenfriprövningens effekter. En undersökning av tillståndsärenden 1980 - 1989. Fö.
- 82. Vad kostar begravningar - vem betalar? C.
- 83. Ny budgetproposition. C.
- 84. Språkbyte och språkbevarande. Ju.
- 85. Översyn av skatten på dryckesförpackningar. M.
- 86. Finansiering av vägar och järnvägar. K.
- 87. Den nya centrala jordbruksmyndigheten. Jo.
- 88. Nya mål och nya möjligheter. M.
- 89. En ny värnpliktslag. Fö.
- 90. Pedagogiska meriter i högskolan. U.
- 91. Samerätt och samiskt språk. Ju.
- 92. Våld och brottsoffer. Ju.
- 93. Miljön i Västra Skåne. År 2000 i våra händer. M.
- 94. Miljön i Västra Skåne. Diverse underlagsmaterial och sammanställningar. M.
- 95. Miljön i Västra Skåne. Underlagsmaterial Mark och vattendrag. M.
- 96. Miljön i Västra Skåne. Underlagsmaterial Energi. M.
- 97. Miljön i Västra Skåne. Underlagsmaterial Trafik. M.
- 98. Rapportering från den öppna vården. Basdata för uppföljning. S.
- 99. Statistikbehovet inom livsmedelssektorn - vissa förslag till förändringar på kort sikt. Jo.

Statens offentliga utredningar 1990

Systematisk förteckning

Statsrådsberedningen

Strömgatan 18 - Sveriges statsministerbostad. [10]
Välfärd och segregation i storstadsregionerna. [20]
Staden. [32]
Urban Challenges. [33]
Stadsregioner i Europa. [34]
Storstädernas ekonomi 1982-1996. [35]
Storstadsliv. Rika möjligheter- hårda villkor. [36]
Demokrati och makt i Sverige. [44]

Justitiedepartementet

Meddelarrätt. [12]
Översyn av sjölagen 2. [13]
Översyn av upphovsrättslagstiftningen. [30]
Skärpt tillsyn - huvuddrag i en reformerad datalag. [61]
Skuldsaneringslag. [74]
Språkbyte och språkbevarande. [84]
Samerätt och samiskt språk. [91]
Våld och brottsoffer. [92]

Utrikesdepartementet

Förbud mot tjänstehandel med Sydafrika m.m. [6]
Organisation och arbetsformer inom bilateral utvecklingsbistånd. [17]
SIPRI 90 - om SIPRIs finansiering och arbetsformer. [69]

Försvarsdepartementet

Svensk säkerhetspolitik i en föränderlig värld. [5]
Beredskapen mot oljeutsläpp till sjöss. [15]
Förmånssystemet för värnpliktiga m. fl. [26]
Personalutbildning inom totalförsvaret. [57]
Sekreter för landskapsinformation. [71]
Vapenfriprovningens effekter. En undersökning av tillståndsårenden 1980 - 1989. [81]
En ny värnpliktslag. [89]

Socialdepartementet

Överklagningsrätt och ekonomisk behovsprövning inom socialtjänsten. [2]
Samhällsstöd till underhållsbidragsberättigade barn. Idéskisser och bakgrundsmaterial. [8]
Handikapp och välfärd? - En lägesrapport. [19]
Tobakslag. [29]
Samhällsstöd till underhållsbidragsberättigade barn, del III. [48]

Allmän pension. [76]
Allmän pension. Bilagor. [77]
Allmän pension. Expert rapporter. [78]
Förskola för alla barn 1991 - hur blir det? [80]
Rapportering från den öppna vården. Basdata för uppföljning. [98]

Kommunikationsdepartementet

Transportrådet. [4]
Storstadstrafik 5 - ett samlat underlag. [16]
Post & Tele - Affärsverk med regionalt och socialt ansvar. [27]
Utbyte av utländska körkort. [52]
Flygplats 2000 - De svenska flygplatserna i framtiden. [55]
Transportstöd. [73]
Finansiering av vägar och järnvägar. [86]

Finansdepartementet

Långtidsutredningen 1990. [14]
Lag om folkbokföringsregister m.m. [18]
Författningsreglering av nya importrutiner m.m. [37]
Kapitalavkastningen i bytesbalansen. [45]
Särskild skatt i den finansiella sektorn. [46]
Beskattning av stipendier. [47]
Ny folkbokföringslag. [50]
Skatt på lotterier och spel. [56]
Återbetalning av mervärdesskatt till utländska företagare. [67]

Utbildningsdepartementet

En idrottshögskola i Stockholm - struktur, organisation och resurser för en självständig högskola på idrottens område. [3]
Lagstiftning för reklam i svensk TV. [7]
Vidgad vuxenutbildning för utvecklingsstörda. [11]
Konstnärens villkor. [39]
Folkhögskolan i framtidsperspektiv. [65]
Det fria bildningsarbetet. Debattinlägg om folkbildningen och folkhögskolan i framtiden. [66]
Lokalt ledd närradio. [70]
Utvärdering av försöksverksamhet emned treårig yrkesinriktad utbildning i gymnasieskolan. Andra året. [75]
Pedagogiska meriter i högskolan. [90]

Statens offentliga utredningar 1990

Systematisk förteckning

Jordbruksdepartementet

Skada av vilt. [60]
Den nya centrala jordbruksmyndigheten. [87]
Statistikbehovet inom livsmedelssektorn - vissa
förslag till förändringar på kort sikt. [99]

Arbetsmarknadsdepartementet

Perspektiv på arbetsförmedlingen. [31]
Arbete och hälsa. [49]
Arbetslivsforskning - Inriktning, organisation,
finansiering. [54]
Utlänningsnämnd. [79]

Bostadsdepartementet

Kostnader för fastighetsbildning m. m. [9]
Tomträttsavgäld. [23]

Industridepartementet

Företagsförvärv i svenskt näringsliv. [1]

Civildepartementet

Ny kommunallag. [24]
Konkurrensen inom livsmedelssektorn. [25]
Att följa upp kommunal verksamhet - En
internationell utblick. [28]
Tio år med jämställdhetslagen - utvärdering och
förslag. [41]
Internationellt ungdomsutbyte. [42]
Förenklad statistikreglering; med förslag till lag om
den statliga statistikframställningen. [43]
SÄPO Säkerhetspolisens arbetsmetoder, personalkon-
troll och meddelarfrihet. [51]
I skuggan av de stora - De mindre partiernas villkor i
kommunalpolitiken. [53]
Konkurrens i inrikesflyget. [58]
Konkurrensen inom bygg/bosektorn. [62]
Svensk lönestatistik. [63]
Årlig revision i statsförvaltningen. [64]
Vad kostar ett statsbidrag? [68]
Lokalkontor. [72]
Vad kostar begravningar - vem betalar? [82]

Ny budgetproposition. [83]

Miljö- och energidepartementet

Den elintensiva industrin under kärnkraftsavveckling-
en. [21]
Den elintensiva industrin under kärnkraftsavveckling-
en. Bilagedel. [22]
Översyn av naturvårdslagen m.m. [38]
Kärnkraftsavveckling - kompetens och
sysselsättning. [40]

Miljödepartementet

Sätt värde på miljön! Miljöavgifter och andra
ekonomiska styrmedel. [59]
Översyn av skatten på dryckesförpackningar. [85]
Nya mål och nya möjligheter. [88]
Miljön i Västra Skåne. År 2000 i våra händer. [93]
Miljön i Västra Skåne. Diverse underlagsmaterial och
sammansällningar. [94]
Miljön i Västra Skåne. Underlagsmaterial Mark och
vattendrag. [95]
Miljön i Västra Skåne. Underlagsmaterial Energi. [96]
Miljön i Västra Skåne. Underlagsmaterial Trafik. [97]

